

İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazirol

Muzaffer Oruçoğlu

Mehmet
Zeki
ŞERİT

Seahattin
DOĞAN

Necdet
Erdoğan
BOZKURT

Ali
YILMAZ

İbrahim
KAYPAKKAYA

Songül
KAYABAŞI

Pır
Ahmet
SOLMAZ

Ali
KAYAHAN

Yaşar
GÜNDOĞDU

Cahit
ŞENYÜZ

Hüseyin
KARAKAS

İ. Gökhan
EDİGE

Mehmet
ÖNSOY

Durdu
ÇİNCİK

Recai
UNAL

Aziz
ARAS

Hüseyin
ŞEN

Eyüp
AKKURT

Hainza
YAZMAZ

75 TL.

Recep
FESTİK

Kazım
SÜMER

Cuma
ÖZARSLAN

Oruç
KORKMAZ

**Kontr-Gerillanın
Uyguladığı Sorgulama
Usüleri
(12 Mart Tecrübeleri)**

www.partizanarsiv.net

Bu yapıt *Zafer Matbaacılık Tesislerinde*
dizilmiş ve basılmıştır.

www.partizanarsiv.net

OCAK YAYINEVİ
Cağaloğlu Meydanı, Bey Han Kat: 4
Cağaloğlu/İST.

SUNUŞ

Değerli Okuyucular..

Tarihi bir belge niteliğini taşıyan bu eseri size sunmamızın başlıca amacı içinde yaşadığımız şu günlerde; hakim sınıf partilerinin 'karakollarda işkence yapılmaktadır' kah «Burası demokratik bir ülkedir işkence yapılmaz» kah 'işkence yapıldığı tespit edilmiştir? v.s..v.s.. demeçleri. Diğer taraftan gerek devrimci basın, gerekse burjuva basının inceleme ve açıklamalarından dolayı Türkiyedeki işkence olaylarına kesin bir açıklık getirecek böyle bir belgeyi halkımıza karşı olan sorumluluğumuz gereği yayınlıyoruz.

«Özgürlük», «Demokrasi», «Bağımsızlık» palavraları ile halkımızı aldatmaya çalışan düzenin faşist yüzünü gizlemeye çalışan egemen sınıflar artık bu malzemelere gerek duymamakta, açıkça kitle katliamları tertiplemekte, ilericileri, yurtseverleri, devrimcileri sorgusuz sualsiz zindanlara atmakta ve çağdışı işkencelerle katletmektedir. Yayınevimiz bu gerici yöntemleri şiddetle protesto etmektedir.

Biz... Basın özgürlüğü adı altında, devrimci gazetelerin, yayınevlerinin yayın haklarının zorla elinden alındığı, sahipleri ve yazı işleri müdürlerinin tutuklanarak işkence edildiği, yayınlarının toplatıldığı, okunmasının bile yasaklandığı bir ortamda böyle bir özgürlüğü yargılamayı sizlere bırakıyoruz.

Bu nedenlerden dolayı, yayınevimiz bu eseri yayınlarken gelecek baskıların bilincindedir. Fakat bütün bunlara rağmen, Yazarın 12 mart tecrübelerini içeren bu değerli yapıtı bir kelime bile değiştirmeden sizlere sunmakla devrimci görevimizi yerine getirdiğimize inanıyoruz.

Saygılarımızla

Ocak Yayınevi

www.partizanarsiv.net

GİRİŞ:

İşkence tezgahı, cezaevi ve mahkeme, sınıf mücadelesinin en çetin alanlarından üçüdür. Tüm devrimci kadrolarımız, kavga neferlerimiz kendilerini bu üç mücadele alanına hazırlamalıdır. Birinci alan, yani işkence tezgahı en çetin direnme alanıdır. Bu alan, proleter kahramanlığının en büyük denek taşlarından biri, gerçek komünistlerin, direnme ustalarının belli olduğu alanlardan birisidir. Dayanma gücü, sabır, soğukkanlılık, cesaret, sınıf kını ve benzeri değerlerle bunların karşılıkları bu alanda açığa çıkar.

Devrimci hareketin tüm mensupları, kendilerini bu üç mücadele alanına hazırlamalıdır. **Düşmanın bu alanlarda, boyun eğdirme, teslimiyete ve ihanete zorlama, çizme yalatma amacıyla başvurduğu taktikleri, hile ve entrikaları öğrenmeli, bunlara karşı genel devrimci taktikleri kavramalıdır.** Havasız, rutubetli ve karanlık odalarda, falakaya, elektrik işkencesine, havadan asmaya fiili ve her türlü psikolojik baskıya karşı kendilerini hazırlamalıdır. Cezaevinde yıllarca sürececek baskılara, itaate zorlama, yıkma ve çürütme metodlarına karşı mücadeleye hazır olmalıdırlar.

Geçmişte işkence tezgahlarından geçen ve kayda değer (olumlu, olumsuz) tecrübeleri olan yoldaşlar, bu tecrübelerini hareketimizin mensuplarına sunmalıdır. İşkence tezgahlarında kendilerine uygulanan (veya

yakinen tanık oldukları) polis taktiklerini, hile ve entrikalarını, baskı ve işkence biçimlerini anlatmalı, bunlara karşı başvurduğu tüm doğru ve hatalı taktikleri belirtmeli ve çıkardığı dersleri tek tek sıralamalıdır.

Bu yazıda, işkencedeki, cezaevi ve mahkemedeki tecrübelerimi ele alacağım. Bu tecrübeleri sadece formüle edilmiş ilkeler halinde değil, somut şartlarıyla birlikte anlatmak gerekir. Sorgucuların konuşmaları ve sorduğu sorulardan, başvurdukları işkence biçimlerine kadar tüm genel davranışlarını, tehdit, hile ve çeşitli taktiklerini ortaya sermek gerekir. Kadroların geçmişteki işkence, cezaevi ve mahkeme tecrübelerini en iyi şekilde kavramaları böyle mümkündür. Bundan dolayı, anlatımın ayrıntılı ve himayemsi olmasını yadırgamamalıyız. Önemli olan, tecrübeleri somut ve canlı bir şekilde, o günkü şartları içinde kavramak, doğru tavır ve tutumları öğrenmek, hatalardan dersler çıkarmaktır.

Şimdi, tecrübelerin anlatımına ilk yakalanıştan başlayalım.

İLK YAKALANIŞ :

21 Nisan'ı 22'ye bağlayan gece, saat 01.00 sıralarında, bir gecekonduda uyurken, pencereden içeriye atılan gaz bombalarının patlayışlarıyla uyandık. Az sonra da pencereden içeriye ateş etmeye başladılar. Bunların da gaz mermileri olduğunu sonradan öğrendik. Evde benden başka bir erkek, bir de kız arkadaş vardı. İlk anda mermilerden korunmak için pencerenin duvar dibine sığındık. Pencere çok büyüktü ve evin ön cephesinin yarısını boydan boya kaplıyordu. Bomba ve mermilerin etkisiyle evin içi gazla dolmuştu. Nefes almakta güçlük çektiğimiz için hareket kabiliyetimiz hemen hemen sıfıra inmişti.

Evdeki parti belgelerini bir gün önce bir başka yere taşıdığımız için, evde iki bavul kitaptan ve bir iki bildiriden başka herhangi bir yazılı gizli belge mevcut değildi. Bunun yanında bir küçük tabanca, bir dinamit, bir tane de içi boş manevra bombası vardı. Fakat gazın ağır boğucu etkisinden dolayı direnme imkanımız ortadan kaldırılmıştı. İçerde kalmamız gittikçe güçleşiyordu. Pencereden dışarı kurşun sıkarak veya dinamit atarak, panikten yararlanıp kaçma olanağı da yoktu. Çünkü ev, 30-40 kişilik bir kuvvetle daha önceden tamamen sarılmıştı. Kaldı ki, dinamiti ateşlemek için kibrit bulabilecek durumda değildik.

Bu durumda, arkadaşlara tek tek dışarı çıkmamız gerektiğini güçlükle söyleyebildim. Hiç birisi itiraz etmedi. İlk önce kendim çıkacağımı, eğer vurulursam çıkmamalarını, odada baygın veya yarı baygın halde kalmalarının daha uygun olacağını söyledim. Kurşunlara he-

def olmamak için sürünerek salona çıktım. Burası da gazla doluydu. Bağırarak yanlış ev bastıklarını ateşi kesmelerini ve dışarı çıkacağımı bildirdim. Bunun üzerine ateşi kestiler ve dışarı çıkmamı söylediler. Kapıyı açarak dışarı çıktım. Kapının sağında ve solunda mevzilenen, içeriye girmeye hazır, gaz maskeli, çelik yelekli polisler tomsonlarını doğrultarak ellerimi başımın üzerine koymamı söylediler. Gerçekten onları görünce, devrimcilerden çok fena halde korktuklarımı daha iyi anladım. Hepsinin ellerinde tomson vardı ve bacakları titriyordu, kıpırdamam için yüksek sesle bağıryorlardı. Aynı baskıncı müfreze, bir ay önce Ahmet Muharrem Çiçek'le Şehremeni'de, bir hafta önce de Mehmet Zeki Şerit'le Fikirtepe'de çatışmışlardı. Birincisi şehit düşmüş, ikincisi ise bir yoldaşıyla birlikte üç saat direndikten sonra, kurşununun bitmesi ve evi yangın alevlerinin sarması sonucunda dışarı çıkarak teslim olmuştu. Halkımızın bu iki yiğit evladı son kurşunlarına kadar direnmişlerdi. Bu bakımdan Kontr-Gerilla'nın baskın ekibi, bizim hareketin direnme çizgisini bilerek hareket ediyordu.

Beni yakındaki bir evin duvar dibine götürdüler. Burada 20-25 kişi kadar vardılar. Hepsinin eli tomsonlu. Çelik yelekli olanlarının başlarında gaz maskeleleri vardı. Önce üzerimi aradılar, sonra projektör ışığını üzerime çevirerek adımları sordular. «Hüseyin» diye gelişigüzel bir isim söyledim. Karşımda duran ve amir olduğunu belli eden:

«Yalan söylüyorsun ulan» diyerek elindeki copu başıma indirdi.

«Yalan söylüyorsunuz yanlış ev bastınız...» diye derttim.

Hepsi çevremi almış, heyecanla derin derin soluyor, durmadan küfrediyorlardı. Yanlışlıkla bitişliğimizdeki evi de basmışlardı. Daha yeni doğum yapan kadını ve kocasını sokakta sorguya çekiyorlardı. Zaten silah ve patlama sesinden yoksul gecekondu halkı uyanmıştı. Gerçekten amaçları beni tespit edip olay yerinde öldür-

mek ve sonra da «çatışmada ölü olarak ele geçti» diye sıkıyönetim bildirimlerinde halka bildirmektir. Fakat ellerindeki fotoğraf, benim Çapa Yüksek Öğretmen Okuluna girdiğim yıl olan 1966'daki, yani 7 yıl önceki fotoğrafımdır. Bu bakımdan projöktör altında iyi tanıyamadılar. Bu arada baskıncılardan biri sağ, diğeri sol kolunu büktü. Aynı anda arkamda duran bir tanesi de saçımın tutarak başımı geriye doğru kanırdı. Önümde duran amir ise elindeki copla yüzümü döğmeye başladı.

«Söyle ulan orospu çocuğu, gerçek adını söyle!» diye bağırıyordu.

Çevremdekiler durmadan yüzüme tükürüyor, cop darbeleri tükürük lapalarının üzerine iniyordu. Bir müddet sonra vurmaya durdurdu. Burnumdan kan geliyordu. Bu sefer nereli olduğumu sordu. Doğu şivesiyle Diyarbakırlı olduğumu söyledim.

«Alay mı ediyorsun bizimle ulan eşşekoğluesşek» diyerek yeniden dövmeye başladı. Biraz sonra soluk soluğa eli tomsonlu iki kişi geldi:

«Komutanım, bir kız, bir erkek çıktı. Diğerleri çağırıyor rağmen teslim olmuyorlar» diye bağırıyorlar. Bunun üzerine «Komutan» bana:

«Ulan içerde kaç kişi var, söyle!» diye sordu.

«İki kişi vardı, onlar da çıkmış, başka kimse yok» dedim, inanmadı.

«Yalan söyleme ulan, bizi işletme» diyerek yeniden dövmeye başladı. Yanındakilere de «Ateş açın, gebertin köpekleri» diye emir verdi.

Eve yeniden ateş açıldı. Büyük bir korkuyla boş evi kurşun yağmuruyla kaplı olarak ortalarına ortalığı velleveye veriyorlardı. Bir tanesi «Çatıya çıktılar, dikkat çatıya çıktılar» diye bağırınca, ateş yoğunlaştı. Bu arada içerden çıkan «K» yoldaşı karşıma diktiler, kendisine «Seni tanıdık, gerçek ismini de biliyorum, bunun adı nedir?» dediler. (Gerçekten de «K» yoldaşı tanışmışlardı.) «K» yoldaş, bilmiyorum dedi. Bunun üzerine «K» yoldaşı duvar dibine dikerek «Konuşmazsan vuracağız» diye

tehdit ettiler. O, «Vurun» diye meydan okudu. Bunun üzerine vazgeçerek, kız arkadaşı getirip, adımı ona sordular. O yanılmıyorsa kafadan bir isim uydurdu.

Daha sonra beni çamurun içine yıkarak üzerimde tepinmeye, dipçik ve coplarla, dövmeğe başladılar. Ve «Bizi faşist gördüğünüze göre, 'yaşasın Faşizm!' diye bağız bakalım» diye direnttiler. Hiç konuşmadan, cevap vermeden direndim. Daha sonra ayağa kaldırdılar. Sırtıma tomsonu dayayarak, eve doğru yürümemi emrettiler. Bu arada içlerinden bir tanesi, «Sakin ateş etmeye kalkışma, arkadaşını vurursun, önde içeriye girecek» diye eve doğru bağırdı. Sonra bana dönerek: «Teslim olmaları için bağız!» dedi. «Hayır» dedim. «Ev boştur dolu olsa bile bağızmm». Güçlü bir dipçik darbesi ile yürümemi söyledi. Evin kapısından içeri girdiğimde, arkamdan gelen kontr-gerilla elemanları, demir başlık ve çelik yeleklerine rağmen korkudan derin derin soluyor, «Ateş edersen arkadaşın ölür» diye bağızıyorlardı. En sonunda evde kimse olmadığını anlayınca derin bir nefes aldılar.

Daha sonra beni kız arkadaşıyla birlikte bir arabaya aldılar. Faşist baskıncılar araba içinde kız arkadaşıya son derece uygunsuz ve azgınca sarkıntılık yapmaya kalkışınca, oturduğum yerden hafif doğrularak kelepçeli kollarımla müdahale ettim ve «Faşizmin namus anlayışını sergiliyorsunuz!» diye bağırdım. Önde oturan birisi göğsüme tomson dipçığıyle vurarak beni oturtmaya çalıştı. Bunun üzerine sarkıntılık yapmaktan vazgeçtiler. Sarkıntılık yapmayanlar diğerlerini suçladılar. Ve her şeyin bir zamanı ve yeri olduğunu belirterek sustular.

İLK SORGULAMA :

Araba yüksek ve büyük bir binanın önünde durdurmaz, gözümüze sünger gözlükler takarak bizi bina-

nın üst katına çıkardılar. Pantolonumu ve donumu çıkarttıktan sonra, beni bir sandalyeye oturtup sıkıca bağladılar. İlk önce elektrik kablosunun birini sağ ayağımın serçe parmağına, diğerini ise sol ayağımın serçe parmağına bağlayarak ceryan vermeye başladılar. Ceryanı veren ismimi soruyordu. Bazen kesik kesik, bazense uzun aralıklarla elektrik veriyor ve ismimi soruyordu. Her ceryan verilisinde vücudum şiddetle sarsılıyor ve bağıırıyordum. Adımın evin önünde kendime taktığım «Hüseyin olduğunu söylediğim halde ceryanı durdurmuyordu. Bir müddet sonra ayak parmağımdaki kabloyu penise bağladılar. Fakat gerçek adımlı söylemiyordum. Bu doğru bir tavidir. Çünkü polis gerçek adımlı bilmiyordu ve tespit ettiği takdirde ne yapacağı da hiç belli değildi.

Yan odalardan kız arkadaşın bağıirtisi ve ağlaması geliyordu. O tecrübesizdi, siyasi ve ideolojik bakımdan son derece geriydi. Ne okuma-yazma, ne de poliste nasıl davranılacağını biliyordu, kısacası sempatizandı.

Tahminen bir saat sonra beni sandalyeden açtılar. Bu sefer sırt üstü yatırarak, kollarımı sandalyenin ayaklarına bağladılar, ve değişik incelikteki çubuklarla falakaya başladılar. Ağzıma pis bir çaput tıkmışlardı. Konuşacağım zaman parmağımlı oynatmamı söylüyorlardı. Ayağımın altı şiştiği zaman kaldırıyor, yürümemi istiyorlardı. Bu durum da, tahminen bir saat kadar sürdü. Daha sonra «K» yoldaşı getirdiler. İkimizi sırt sırta kollarımızdan bağlayarak, odanın ortasına diktiler. Her birinin elinde kalın bir sopa olan tahminen 5-6 işkenceci, odanın ortasında bizi vahşice dövmeye başladılar. Hiç bir şey sormadan gelişigüzel dövüyor, «Haydin bakalım, devrimciler konuşmaz, dayanın!» diye bağıırıyor, galiz küfürler savuruyorlardı. Amaçları, her ikimizi de çataklı haldeyken yere yıkmaktı. Ama tutarak değil, dayakla. Yere yıkıldığımız zaman bizimle alay edecekleri, dayağa dayanamadığımızı söyleyerek kahkahalar atacakları kesindi. Bunun için tüm gücümüzle direniyorduk.

Gözlerim yaşıyor, burnumdan ağızımdan sürekli kan sızıyordu. Bir ara göğsüme, diyafram boşluğuma çok kockunç bir yumruk yedim. (Bu, bizi yere yıkmamanın ilk ciddi girişimiydi.) Nefesim kesildi. Tüm gücümü kaybederek yığılıp kaldım. Fakat «K» yoldaş inatçı bir şekilde direniyor, beni ayakta tutmaya çalışıyordu. Ama aynı zamanda kendisine inen yumruk ve sopalara da dayanıyordu. Birkaç dakika sonra kendimi toparlayarak yavaş yavaş doğruldum ve aynı zamanda «K» yoldaşın elimi sıkarak bana cesaret ve direnme azmi vermeye çalıştığını hissettim. Bir müddet sonra dayak ekibi değişti. Kan ve ter içindeydik. Sanki başımızdan bir kova kaynar su boşaltılmış gibiydik. Her yanımız acılar içindeydi. Ayağımızın altındaki kuru döşeme kayganlaşmıştı. Nöbeti devralan ekip, «Demek direniyorlar ha! Kahraman mı olmak istiyorlar? Kahraman olmak o kadar ucuz mu?» diye konuşarak, küfrederek içeri girdiler. Aynı şekilde, ama yeni, dinç ve kinli oldukları için birincilerin tavsayan vuruşlarından daha şiddetlice meydan dayığına başladılar. Tahminen yarım saat sonra bir tanesi (beni yıkmak için) bacak kemiklerimi dövmeğe başladı. Ve derin bir acıyla yeniden yığıldım. Bu yığılma «K» yoldaşı sarstı ve ikimiz birden beton üzerine yığılıp kaldık. «Kalkın ulan!» diye bağırarak yerde dövüyorlardı. Fakat kalkacak halimiz kalmamıştı. Bir müddet sonra dayaa ara verdiler. Daha sonra ise zorla tutup ayağa kaldırdılar. Bana bir tanesi «Niçin gerçek adınızı söylemiyorsunuz.» Cevap verdim. «Amacınız adımı öğrenmek değildir. Dayakla yıldırma, onurumuzu kırmak, bizi ihanete vurmaktır. Biz anarşistler değiliz, tüm Türkiye halkına yapıyor. Emperyalistler ve işbirlikçileri halkımıza çizme yalatma, boyun eğdirmek için her yola başvuruyorlar. Ne yazık ki içimizdeki bazı kişiler de emperyalistlerin ve uşaklarının bu emellerine bilerek veya bilmiyerek alet oluyorlar. Yarın halkımız tüm yapılanların hesabını soracaktır. Bundan hiç kimse nin şüphesi olmasın» dedim.

Önce hafif bir sessizlik oldu. Bir tanesi, «Bırak bu palavraları oğlum» dedi, «Konuşacak mısın, konuşmayacak mısın, onu söyle.» «Hayır» dedim, «beni istediğiniz doğrultuda konuşturamazsınız. Beni bilmediğim konularda zorlamanız boşunadır.»

Bu arada komutan diye hitap ettikleri gür sesli birisi, bir grupla birlikte içeri girdi. Gözümü yummamı söyleyerek, sünger gözlüğü kaldırıp yüzüme baktı. Yanın dakilere, «O mu acaba?» diye sordu. Birisi de, «Hatları benziyor» diye cevap verdi.

ESAS SORGULAMA (BİRİNCİ DEVRE : DİRENME)

Bir müddet sonra, bizi gözlerimizde sünger gözlükler olduğu halde binadan indirip arabaya bindirerek bir başka yere getirdiler. Eğil, kalk, dön, hızlı, yavaş, komutlarından sonra, bir tanesi «denize atılacağımızı» söyledi. Fakat keskin sidik ve küf kokan bir odaya getirildiğimi anladım. Ayaklarım çıplaktı ve su içindeydi. Gözlüğümü çıkarmamı söylediler. Karşımda bir onbaşı bir er, bir de sivil şahıs vardı. Burası uzun ve çok pis bir zindandı. Tabanımda kirli, kanlı ve sümüklü bir su göllenmişti. Köşede bir tahta karyola vardı. Döşek ve bir tek battaniye kan ve sidik içindeydi. Karyolanın her köşesinde bir zincir, bir de kilit asılıydı. Karşı duvar köşesinde ise kesişen duvarlara, yani her bir duvara bir halka çakılmıştı. Ve halkaların altındaki döşemede, su içinde bir tomar zincir yığınıyla iki kalın palaska duruyordu. Yukarıdaki pencere son derece küçük ve kapalıydı. Odanın badanası nemden sararmış, kabarmıştı.

Çırılçıplak soyunduktan sonra, getirdikleri pis bir picamayı giymemi istediler. Sonra adımı sordular. Cevap vermeyince çekip gittiler. Diğer odalardan kadın ve erkek bağırtıları, «Allah Allah» haykırıışları ve yalvarmalar geliyordu. Yalın ayak, su içinde gelmelerini - bekle-

yordum. Direnmeye kesin karar vermiştim. Fakat ne yapacaklarını, nasıl taktikler uygulayacaklarını bilmediğim için, nasıl direneceğimi de bilmiyordum. Burası komünistler için sınıf mücadelesinin en amansız bir şekilde sürdüğü alanlardan birisiydi. Partinin ve proletaryanın buraya düşen neferlerine tek emri vardı: Boyun eğdirmeye, ihanete zorlamaya karşı direnmek, proletaryanın ve halkın davasını savunmak, devrimin ve komünistlerin onuruna gölge düşürmemek. Burada her iki tarafın da hararetle amacı aynıdır: YENMEK!

İçeri giren er, sünger gözlüğü takmamı söyledi. Taktıktan sonra içeri bir kalabalık girdi. Gür sesli birisi, elini omuzuma koyarak, yumuşak bir sesle, «Otur evladım, otur» dedi. «Biz, tutuklulara baskı ve işkence yapmak istemiyoruz. Kanun bize suçları tespit etmemizi emrediyor. Biz sana işlemediğin bir suçu da yüklemek istemiyoruz. Sorularımıza doğru cevap verdiğin müddetçe, senin kılına bile dokunmayacağız. Aslında bizim görevimiz soru sormak ve dinlemekten ibarettir.

Biz, bir anlamda tutuklunun iyiliği için çalışıyoruz. Onu baskı ve işkenceden kurtarmaya çalışıyoruz. Konuşursan senin için iyi olur, konuşmazsan çeker gideriz ve gerisine karışmayız. Şimdi, ilk sorumuzu soralım: Adın nedir? «Daha önce de sordular, adım Hüseyin'dir» dedim. Bunun üzerine güldüler, tahminen 15 dakika kadar aynı yumuşak yaklaşımı ve nasihati sürdürdükten sonra çekip gittiler. Onların gitmesiyle birlikte, içeriye fırtına gibi işkenceyi uygulayan «şiddet ekibi» girdi. Bir yumrukla beni suların içine yıkarak ayağıma falaka boyunduruğunu takarak yurttan dışarı çıkardılar. Bir tanesi ayağıyla kulağımın üzerine bastırarak, boynumu bük-müştü. Bir er de yine ayaklarıyla kollarımı bastırmıştı. Durmadan falaka sopaları değişiyor, ayaklarım sıvazlanıyor, her on dakikada bir de (saçımдан yakalanarak) ayağa kaldırılıyordum. Sırtımda bir erle beş dakika su içinde voltalandıktan sonra yeniden yatırılıyordum. Bazen ise, gözlerim bağlı olduğu halde tahminen 8-9 işken-

cecinin arasında meydan dayağına çekiliyordum. Bu durum üç saat kadar sürdü. Halsizlikten ve açlıktan ayakta duramadığım için, beni kaldırıp karyolanın üzerine attılar. Kollarımı ve ayaklarımı tahta karyolanın her bir köşesine zincirle bağladılar ve üzerime battaniyeyi örttüler. Bu son falakaya kadar hiç bir şey söylememiştim. Üstelik, yeni ve doğru bir şeye karar vermiştim: İşkence altında bağırılmama... Doğrusu beni buna karar verdiren işkenceciler oldu. Son falakada bağırdığım zaman, «daha yüksek, daha yüksek!» diye alay ediyorlardı. Bu olaydan sonra bağırmaı kesin olarak kestim. Bağırmanın her bakımdan hatalı ve direnmeyi baltalayıcı bir rol oynadığını kavramaya başladım. *Birinci olarak*, bağırma, insanın dayanma gücü hakkında işkencecilere bir fikir, bir ipucu veriyordu. *İkinci olarak*, bağırma, sızlanma ve ağlamayı teşvik ediyordu. *Üçüncü olarak*, bağırma, proleter inatçılığı ve meydan okumayı ortadan kaldırıyor, ezginliği ve acizliği ifade ediyordu. *Dördüncü olarak*, bağırma, diğer odalardaki devrimcilerin, demokratların ve yurtseverlerin moralini bozucu bir etkide bulunuyordu.

Karyolada soğuktan titriyordum. Her tarafım acılar içindeydi. Kıpırdayamayacak şekilde zincirlemişlerdi. Diğer odalardan küfürleşmeler, derin derin inlemeler ve bağırtılar geliyordu. Zindanda benden başka hiç kimse yoktu. Sünger gözlüğü çıkarmamışlardı. Bu durumda iki saat kadar kaldıktan sonra kapı açıldı. Bir kalabalık içeri girdi. Zincirleri açarak beni ayağına kaldırdılar. Bir önceki «psikolojik ekip» yine gelmişti. Ekip başkanı yine elini omuzuma koydu. Bu sefer gerçek adımlı söyleyerek konuşmaya başladı:

«Sen gerçek adını söylemedin, bir ton dayak yedin boşuna. Ama arkadaşın «K» seni düşünmedi bile. Akıllılık ederek, adını soyadını söyledi. Yazık değil mi evladım? Direnmekle eline ne geçecek? Arkadaşların seni düşünmüyor, sen mi onları düşüneceksin? Zaten biz her şeyi biliyoruz. En son yakalanan sensin. Bütün arka-

daşlarını konuşturduk. Senin bizden gizleyecek hiç bir şeyin kalmamıştır. Boşuna mahvettirme kendini. Sorularıma cevap ver...»

Bir yandan yoldaşlarıma karşı bende bir kin uyardırmaya ve onların konuştuklarını söyleyerek moralimi bozmaya çalışıyordu, diğer yandan da üstü kapalı olarak işkencenin aylarca devam edeceğini ve sonumun pek iyi olmayacağını söyleyerek tehdit ediyordu. Diğerleri ise, «psikolojik ekip» şefini doğruluyor, bazen de onlar konuşuyordu. Bu konuşmalardan sonra ekip şefi beş kişinin adını sayarak, bunların yerini bildirmemi, kibarca bunları ele vermemi benden istedi. Ve bu istek, yumuşak bir dille, üstü kapalı tehditlerle bir saatten fazla sürdü. Kendilerine hep aynı şeyi söyledim: «Bunları tanımıyorum, boşuna ısrar etmeyin.»

Gerek «Psikolojik ekip» gerekse «şiddet ekibiyle» karşılıklı diyaloga girmenin kötü sonuçlar doğuracağını kavırıyordum. Yalan veya doğru her cevabın yeni soruları davet edeceğini biliyordum. Bundan dolayı onların sorularının büyük çoğunluğu cevapsız kalıyordu. Sık sık «konuşsana», «cevap versene», «dilini mi yuttun?» diye konuşmak zorunda kalıyorlardı. Verdiğim cevaplar ise genellikle üç-beş cümleden ibaretti. «Onları tanımıyorum,» «Bilmiyorum,» «Doğru değildir,» «Yalan söylüyor,» v.s. şeklindeydi...

Psikolojik ekip şefi, «Bak evladım, gidiyoruz, bu son fırsattır, kaçırma» deyip biraz bekledikten sonra gittiler. Onların gitmesiyle birlikte «şiddet ekibi» yenden içeri girdi. Ekip şefi olduğunu sonradan anladığım gür sesli, adilec kûfürler savurup yüzüme tükürdükten sonra güçlü bir tekmeyle beni su çine yıktı. Askerlere «soyun bunu» diye emir verdi. Üç asker beni çırıl çıplak soydular. Köşede duran zincirli palaskaları getirerek, her birini bir bileğime tokaladılar. Daha sonra köşeye götürerek, zincirleri halkalara takıp köşeden astılar. Ayaklarım yerden kesildi. Kollarım kökünden kopacakmış gibi gerilmişti. Germe ve vücut ağırlığı,

korkunç bir acı veriyordu. Bu arada kapı açıldı, teneko sesleri geldi. Biraz sonra başımdan buz gibi bir su döküldü ve aynı anda iki kişi, vücudumun çeşitli yerlerine copla vurmaya başladılar, her iki-üç dakikada bir başımdan buz gibi su döküyorlardı. «Şiddet ekibi»nin şefi, bir yandan «bağır ulan» diye bağıyor, diğer yandan da, «söyle nerededir arkadaşların, yerini söyle!» diye di-retiyordu. Ama bağırmıyor, soruların hiç birine cevap vermiyordum. Tahminen yarım saat sonra zincirleri gevşeterek beni indirdiler. Çırılçıplak beton üzerinde, su içinde serili kalmıştım. Askerler kaldırarak, (suyu başımdan dökmek ve zinciri bağlamak amacıyla getirdikleri) sandalyenin üzerine oturtular. Kollarım uyuşmuştu. Bir müddet sonra, iki erin parmaklarımı oynattıklarını duymaya başladım. Sünger gözlüğün altından ellerimin ve bileklerimin morardığını ve aşırı şekilde şişmiş olduğunu görüyordum. Başımı aşırı şekilde copla dövdükleri için, şiddetli baş ağrısından dolayı, dikkatimi toplayıp, başucumda duran işkence ekibinin konuşmalarını ve sorularını anlamakta güçlük çekiyordum. Şiddet ekibinin şefi, bir ara ağzını kulağıma yaklaştırarak «ya konuşacaksın, ya da ölümlü çıkar buradan. Bu beş kişinin yerini biliyorsun. Eğer konuşmazsan bir deri bir de kemik kalırsın, haberin olsun!» Şefin yanında duran ise: «Burada konuşmayan olmadı. Sizin kahraman bildiklerinizin hepsi konuşurdu. Bazıları da senin gibi akılsızlık edip direndiler, fakat en sonunda konuştu. Tabii yedikleri dayak yanlarına kâr kaldı» dedi. Kısa bir müddet sonra, böğrüme sert bir tekme yiyerek, sandalyeyle birlikte yeniden suların içine yuvarlandım. Aynı anda ayaklarımı falaka boyunduruğuna takarak, su içinde falakaya başladılar. Bir tanesi tabanlarımı, diğerleri ise kalçalarımı dövüyordu. Bir müddet sonra ayağa kaldırmak istediler, fakat kalkamıyordum. Uzun boylu olduğunu sandığım birisi, saçımdan tutarak havaya kaldırmak istedi. Bir diğeri de kollarımdan tutarak, ona yardım etti. Aynı anda ayaklarımın üzerine bir ayağın bastırıldığını acıyla his-

settim. Şişkinliği gidermek, toplanan kanı dağıtmak için bu yola başvuruyorlardı. Bu durumdan dolayı falakaya ara verdiler. Askerler beni betonun üzerinden kaldırmak karyolanın üzerine attılar. El ve ayaklarımı yeniden zincire vurup, üzerime nemli battaniyeyi attılar.

Açlığın, susuzluğun, uykusuzluğun ve işkencenin etkisi, şiddetli baş ağrısı, kulak zonklaması ve sancılanma şeklinde ortaya çıkmıştı. Soğuktan dolayı titreme ve dişlerin takırdaması giderek artıyordu. Daha önce verilen elektrik vücudun suyunu çektiği için ağzım kurumuş, susuzluk hararetili bir hal almıştı. Ama tüm bunlara rağmen avantajlı durumdaydım. *Birinci olarak*, adımları söylememiştim, gerçi başkasından öğrenmişlerdi ama, bu pek önemli değildi. Çünkü son tahlilde gerileyen onlardı. *İkincisi* beş kişi konusunda hiç bir şey elde edememişlerdi ve onların bu noktadaki saldırısıyla, benim direnmem devam ediyordu. *Üçüncüsü*, vuruşlarda ve acılı anlarda irkilmeye dış gıcırdatmanın yanında bağırıyordum.

Her işkence faslından sonra bir durum değerlendirmesi yapmak gerekir. İşkence sırasında olumlu noktalarımızla olumsuzları, iyiyle kötüyü, doğruyla hatayı, direnmeyle teslimiyeti kesin hatlarıyla tesbit etmek, birincileri güçlendirme, ikincileri ise yoketme kararı olmak gerekir. Bunun yanında, düşmanın başvurduğu taktikleri, çeşitli açmazla alma numaralarını ve hilelerini tek tek tespit edip, bunlara karşı direnme biçimlerini kararlaştırıp uygulamak gerekir. Yine bunun yanında, direnme azmini güçlendirmek için, faşizmin işkence tezgahlarında, kanlı mevsimlerinde kahramanca direnerek şehit düşen proleterya önder ve neferlerini, demokratları ve yurtseverleri ezilen, sömürülen ve zulüm gören yüz milyonlarca işçi ve köylüyü, bunların kurtuluş mücadelelerinin yüceliğini düşünmek ve böylece yeni bir işkence faslına hazırlıklı, pekişmiş bir moral ve inanç gücüyle girmek gerekir. Fakat işin doğrusu ben, ne bir durum değerlendirmesi yapacak güçteydim, ne de iş-

kence uygulamalarından önce, sözkonusu durum değerlendirmesini ve hazırlıklarını yapacak bilgi ve tecrübedeydim. Her işkenceden sonra, tüm gücümle uyumaya çalışıyordum. Çünkü, direnmek için, en ufak bir zamanı bile kaçırmadan uyumak gerekiyordu.

Bir ara uyumaya başlamıştım ki, erler içeriye girdiler. Zincirleri açtıktan sonra, «Kalk ulan pis komünist, picamanı giy, komutanlar gelecek» diyerek başıma toplandılar. Fakat giymekte zorluk çektiğim için, küfrederek ve yumruklayarak yardım etmek zorunda kaldılar.

Biraz sonra, içeri bir kalabalık girdi. Kapının önünden geldiği belli olan bir ses, «nerelidir?» diye sordu. Cevabı aldıktan sonra, «şu pencere sürekli olarak kapalı mı kalıyor?» dedi. İçlerinden sesini psikolojik ekip şefine benzettiğim birisi durmadan cevap veriyordu. Konuşmalardan sonra çekip gittiler, onların gitmesiyle birlikte «şiddet ekibi» içeri girdi. Picamamı çıkarttırmadan, palaskalı zincirleri bileklerime takarak, beni yeniden köşedeki halkalara astılar. Fakat bu sefer, parmak uçlarıma yere değmesini sağlayarak, ellerimin daha geç şişmesini, köşede, daha fazla kalmamı istiyorlardı. Başıma su dökceklerini ve dövülmemi beklerken, kısa bir sessizlikten sonra, sünger gözlüğümü alnıma kaldırdılar. «K» yoldaşın karşımda olduğunu gördüm. Yanında askerler ve elinde falaka sopasıyla kara gözlüklü bir sivil gördüm. Yanında askerler ve elinde falaka sopasıyla kara gözlüklü bir sivil işkenceci duruyordu. İşkenceci, hiç yüzünü gizleme gereği bile duymuyordu. «K» yoldaşın vahşice dövüldüğü ilk bakışta anlaşılıyordu. Titrek bir sesle konuşmaya başladı:

«Dinle beni 'M' arkadaş» dedi. «Ben de ilk başta direndim, ama sonra anladım ki, direnmek, boşunadır. Gizleyecek hiç bir şeyimiz kalmadı. Harekat ağır bir şekilde yenildi. Mücadelenin artık bundan sonra devam etmesi çok zordur. Kendini boşuna tüketme. Sorularına cevap ver. N'olur inat edip hem kendini, hem de arkadaşları ezdirme.»

Gözlerime bir türlü inanamıyordum. Acaba hayal mi görüyorum diye gözlerimi kırıştıırıyordum. «K» yoldaş benden daha tecrübeli, çalışkan, alçak gönüllü ve son derece fedakardı. Zengin, bürokrat bir ailenin çocuğuydu ama, tutumlu ve kıt kanaat geçinmekte üstüne yoktu. Siyasi ve ideolojik seviyesi benden çok üstündü. Ama iyi bir örgütçü değildi ve inisiyatifi zayıftı. Biraz daha ısrar ettikten sonra, kara gözlüklü emir vererek, askerlere «K» yoldaşı falakaya yatırmalarını söyledi. Bana dönerek, «Kendini düşünmüyorsan, hiç olmazsa arkadaşlarını düşün ulan...» diye bağırarak küftetti ve «K» yoldaşın tabanlarını dövmeye başladı. Bağılıyor, yalvarıyor, konuşmamı istiyordu. Hatta bir ara Kara Gözlüklü'ye, «Beni niye dövüyorsunuz komutanım, o konuşmuyor diye benim suçum ne?» diye söylenmeye başladı. Tahminen yarım saat sonra kara gözlüklü bana dönerek, «Sana bir tek soru soracağım, eğer cevap verirsen, arkadaşın dayaktan kurtulur» dedi. «K» yoldaş bana yalvarırcasına bakıyordu. Çok zor durumdaydım. Her tarafı titriyordu. Hem kızıyor, hem de acıyordum kendisine. Kara gözlüklü, «ne diyorsun?» diye yeniden sordu. Başımı sallayarak olumlu olumlu cevap verdim. Bunun üzerine, «çok güzel, «K»yı kaldırın falakadan, odasına götürün.» dedi. «K» yoldaşı götürdüler. Kara gözlüklü yanıma yaklaştı. Beş kişiden birisinin adını söyleyerek, saklandığı yerle örgüt içindeki durumunu belirtmemi söyledi. «Tanımıyorum» dedim. Bunun üzerine sırayla diğerlerini sormaya başladı, beş kişiden hiç birisini tanımadığımı söyledim. Dışarı çıktı, biraz sonra elinde bir listeyle geldi. Yaklaşık olarak 15-20 kişinin adını sırayla okuyarak, tanıyıp tanımadığımı sordu. Hiç birisini tanımadığımı söyledim. «Peki» dedi. «Babanı tanıyor musun?» Cevap vermedim. «Boşaltın zincirlerini» diyerek askerlere emir verdi, sonra da bir tekmeyle suyun içine yıktı beni. Duvara yaklaşarak diz çökmemi emretti. Yapmayınca erlere yaptırdı. Yüzüm duvara dönük olarak diz çöktürdüler. Kara gözlüklü saçımın tu-

tarak, süngerli alnımı düzenli aralıklarla ve yavaş bir tempoyla duvara vurmaya başladı. Her vuruşta vücudum sarsılıyor, sanki gözlerimden ateş fışkırıyordu. Boğuk bir sesle inliyordum. Her kolumdan bir er tutuyordu. Üzerine oturdüğüm ayaklarımın üzerine ise, yine ayağıyla kara gözlüklü bastırmıştı. Her vuruşta, «konuşacak mısın ulan» diye bağıyordu. Bir müddet sonra kendimi kaybettim.

Aslında «K» yoldaşın dövülüşü sırasında kara gözlüklü'nün sorusuna cevap vereceğimi baş işaretleriyle kabul etmem çok hatalı bir tutumdur. Gerçi bu cevap vermeyi kabulleniş, inkar ve hayır anlamında bir cevap veririz anlayışıyla olmuştu, ama işkencecilerin umudunu arttırmaktan ve onları tahrik etmekten başka bir işe yaramamıştı. Alaya alındıklarımı, oyalandıklarımı, işlettiklerini anlayarak, daha vahşi bir şekilde işkenceye girişmişlerdi.

Bir müddet sonra yanağıma yediğim güçlü bir tokatla uvandım. Kara gözlüklü başucumda duruyordu. «Kalk ulan! Yeter ~~bu~~ kadar uyuduğun» diye bağırdı. Ellerim ayaklarım zincirli bir şekilde yataktaydım. Karyolanın etrafını sivil işkenceciler sarmıştı. Hepsi bana bakıyordu. Şişman birisi, «Bunu neden uyuttunuz?» diyerek üzerimdeki battaniyeyi çekip alınca, çıırılçıplak olduğumu anladım: Zincirleri açıp picamamı giydirdikten sonra, beni karyolanın yanındaki bir sandalyeye oturtular. Sünger gözlüğümü taktılar. İçeri bir grup kalabalık girerek arkama geçtikten sonra, yeniden açtılar. Önümdeki makinanın üzerinde elektrik makinası ve kablo yığınları duruyordu. Az sonra iki asker arasında gözleri bağlı bir şekilde, beraber yakalandığım kız arkadaşları getirdiler. Saçları darmadağın, perişan ve hırpalanmış bir şekildeydi. Ayakları yalındı ve titriyordu. Şiddet ekibinin şeflerinden olduğunu daha sonra öğrendiğim şişko işkenceci, karşıma dikilerek: «Senin yüzünden arkadaşların eziliyor. Konuşta onları işkenceden kurtar. Eğer beş kişiden bir veyâ bir kaçının yerlerini

bildirsen, hem kendini, hem de arkadaşlarını işkenceden kurtarırısın. Konuşmayacak mısın?» diye ısrarla ve üst üste sorup durdu. Her sorusunda başımla «hayır» işareti verdim. Bunun üzerine kız arkadaşı bir darbeyle döşemenin üzerine yıktı. Askerlere, «Bağlayın kabloları» diye emir verdi. Aynı anda el ve ayak parmaklarına kablolar bağlanarak kesik kesik cereyan verilmeye başlandı. Her cereyan verilişte arkadaş çığlıklar atıyordu. Kol ve bacaklarını dört er tutuyordu. Şişko ise bir ayağıyla göğsüne bastırılmış, bana, «konuşacak mısın?» diye her cereyan verilişinden sonra soruyordu. Diğer işkenceciler ise, «arkadaşına acımıyor musun oğlum, konuşsana» diye üsteliyorlardı. Arkada duranlar ise, birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Tahminime göre bunlar, sorgulama ve işkence ekibinin beyni durumunda olan «psikolojik ekip-ti». Bu durum bir müddet devam ettikten sonra, cereyana ara verip gözlerimi bağladılar. Arkamdan kıpırdamalar oldu. Gözlerimi yeniden açtılar. Karşımda gözleri açık bir şekilde kız arkadaşı oturtmuşlardı. Sanki delirmiş gibi bir hali vardı. Yüzünün rengi değişmiş, gözleri faltaşı gibi açılmıştı. İoleyerek titriyordu. Şişko beni ona göstererek, «Tanıyorsun değil mi, işte senin arkadaşın... Hiç düşünmüyor seni. Komünistlerin hepsi böyledir. Hiç arkadaşlarını düşünmezler. Seni kendi menfur emellerine alet ettiler. Bak işte senin burada işkence görmenden zevk alıyor. Halbuki bizim ondan istediğimiz cevap çok basit bir cevaptır. Söyle ona konuşsun, hadi söyle...» diye kız arkadaşı zorladı: Kız arkadaş ağlayarak, «n'olur, eğer biliyorsan konuş» diye yalvarıyordu. Hiç bir şey söylemedim, söyleyemedim. Sustum. Sözü şişko aldı: «Bak görüyorsun, seni hiç düşünmüyor. Senin burada işkence görmeni istiyor. Küfür et ona, hadi küfür et» diye baskı altına aldı. Diğer işkencecilerin de baskı ve tehditine rağmen, arkadaş kabul etmedi. İkinci kere ceryan verilişinde, işkenceciler beni kendi ellerimle ceryan vermeye zorladılar. İki asker kolumdan tutarak, beni ceryan makinesine doğru çekme-

ye çalıştılar. Fakat direnmem üzerine işkenceciler vazgeçip, kendileri yeniden ceryan vermeye başladılar. Daha sonra ise sonuç alamayınca, kaldırıp götürdüler. Kız arkadaşın götürülmesinden hemen sonra, M. Zeki Şerit'i, bir başka yakın çalışma yoldaşımı ve en son olarakta yeniden «K» yoldaşı getirerek işkenceye tabi tutular, fakat uzun uğraşmalardan sonra sonuç alamayınca, onları da götürdüler. Şiddet ekibi hırsından neredeyse çatlayacaktı. «Geberteceğiz seni, geberteceğiz, şimdiye kadar yaşadığına şükret!» diye bağıryorlardı.

Bu arada gözümü bağladılar, kalabalık bir grup yanıma yaklaştı. Aynı anda «psikolojik Ekip» şefi konuşmaya başladı: «Üç bölgede iki yıla yakın faaliyet yürüttüğünü biliyoruz» dedi, «buralarda çok öğrenci ve işçiyle köylüyle ilişki kurdun. Onların bazıları cahilliklerinden dolayı size yardım etti. Bazıları ise sizlere katıldı. Biz, devlet görevlisi olarak bunları tespit etmek, özellikle de saflarınıza katılanları tespit etmek durumundayız. Mesela yaptığınız bombaların dinamitlerini kimlerden aldınız, kimlerde barındınız? Mağaraları kimler gösterdi, istihbaratları ve silahları kimler sağladı. Ayrıca yakalanmayan silahları nerelerde sakladınız. Sen çalıştığın bölgelerin sorumlususun, bunları biliyorsundur. Bizi anlayışla karşıla, üstlerimize karşı güç duruma düşürme... Biz senin ezilmeni hiç bir zaman istemeyiz. Bizim görevlerimiz buraya düşenlere yardımcı olmak, onların boşuna direnerek ezilmemelerini sağlamaktır. Zaten açığa çıkan bir çok şeyi senin gizlemenin bir anlamı yoktur. «K» her şeyi anlattı. Sana bir saat düşünme fırsatı tanıyoruz. İyiye düşün taşın, son pişmanlık fayda etmez, olumlu cevap bekliyoruz» dedikten sonra, çekip gittiler. Beni el ve ayaklarımdan yeniden karıyolaya bağladılar. Bu onlara göre düşünme fırsattıydı. Beş kişiyi ele vermeme isteme şeklindeki ikinci saldırıları da kırılmıştı. Bu ikinci saldırının bel kemiği, yoldaşlarımı gözümün önünde işkenceye yatırma ve «K»ya yaptıkları gibi onları beni konuşmaya zorlama şeklindeki

psikolojik saldırı oluştuyordu. Kontr-Gerilla bununla bir kaç amaç güdüyordu. *Birincisi*, acıma duygularımı baskı altına alarak, zorlayarak beni konuşurmak, *İkincisi*, yoldaşlarımın onurunu kırarak bizi birbirimizin yüzüne bakamaz hale getirmek ve dolayısıyla davadan soğutmak. *Üçüncüsü*, küfüre zorlayarak moralimizi bozmak, bizi birbirimize düşürmek ve birbirimiz aleyhinde ifade verme şartlarını yaratmak. Onlar bir an evvel beni konuşurmaya çalışıyorlardı. Eğer beni konuşurlarsa «K»ya yaptıkları gibi beni alıp tek tek hücreleri gezdirecekler, yoldaşları konuşmaya zorlamam için onursuz ve felaket bir duruma düşüreceklerdi. Ve sonrada direnenlere dönüp: «Bakın görüyor musunuz, sizin güvendiğiniz yoldaşınız nasıl akıllandı, her şeyi anlattı. Bizden gizliyeceğiniz hiç bir şeyiniz kalmadı. Artık bu noktadan sonra direnmeniz tamamen boşunadır. Kendinizi ezdimeneyin, sinirsel ve akli dengenizi bozdurmayın, bu genç yaşta hadım olmayın, kendinize acıyın...» diyerek onları çözmeye zorlayacaklardı. Söz konusu psikolojik saldırıda benim durumumda olanlar için doğru tavır, yoldaşların moralini yükseltmek, onları konuşmama, direnmeye teşvik etmektir. Böyle bir tavır hem işkence gören yoldaşların moralini yükseltici, hem de işkencecilerde konuşmayacağıma dair kanılarını pekiştirici ve morallerini bozucu bir rol oynayacaktı. Böyle bir tavır açıktır ki, yoldaşlara yapılan işkencenin süresinde kısaltacaktı. Ne varki söz konusu aktif devrimci tavır gösteremedim. Bunda açlığın, susuzluğun, sancılanmanın ve şiddetli baş ağrısının büyük payı olduğu gibi pasif direnme anlayışının da payı vardı. Düşünme fırsatı tanınmamıştı ama kesin direnmeye kararlıydım. Üçün cü soruları da direkt ihanete zorlamaydı.

Biraz sonra gözlüğümün takılmasıyla birlikte kapı açıldı ve «Psikolojik Ekip» şefi yeniden konuşmaya başladı. «Evet cevabını öğrenmeye geldik, ne diyorsun. Evet mi, hayır mı?» diye sordu. Başım la hayır işareti verdim. «Son pişmanlık fayda etmez, yeniden soruyo-

rum, evet mi, hayır mı?» Yeniden hayır işareti verdim. Aynı soruyu iki üç kez sorup aynı cevabı aldıktan sonra çıkıp gittiler. Onların gitmesiyle birlikte şiddet ekibi içeri girdi. Şişko çok adı küfürler savurarak «açın bunun zincirlerini!» diye bağırdı. Aynı anda sünger gözlüğümü çıkararak yüzüme tükürdü. Zincirler söküldükten sonra picamalarımı çıkarıp çıılçıplak yeniden zincirlerle kollarımdan köşeye astılar. Karşımda elleri coplu (İçlerinde kara gözlüklünün de bulunduğu) beş altı sivil işkenceciyle bir o kadar da asker vardı. İlk asılıştta hemen hepsi sırayla yüzüme tükürdükten sonra su döküp coplarla dövmeye başladılar. Şişko, «Bağır ulan!...» diye yirtınıyordu. Kolların gerilme oranı birinciye nazaran daha yüksekti ve birinciden daha vahşi bir şekilde dövüyorlardı. Bir müddet sonra (ellerimin morarıp şişmesine bağlı olarak) zincirleri halkalardan açtılar ve pis suların biriktiği betonun üzerine yığılıp kaldım. Zincirli palaskaları el bileklerinden çıkarıp ayak bileklerime taktılar ve bu seferde «V» şeklinde astılar (ayaklarımdan). İlk önce dar «V» şeklinde astılar. Bundan sonra Şişkonun her konuşacak mısın sorusuna karşılık yavaş yavaş halkadan bir zincirin geçmesi şeklinde germeye, geniş «V» şekline getirmeye başladılar. Bacaklarım asılı haldeyken (zincir halkalarının tek tek, yavaş yavaş, her geçişle) ayrılması, hem korkunç bir acı veriyor, hem de zincir her halkanın büyük halkadan geçişi sırasında çıkardığı sesle insanı psikolojik olarak darbeliyordu. Aşağıda ise iki er şişmiş, morarmış parmaklarımı hareket ettirerek kanı dağıtmaya çalışıyordu. Bir er iki üç dakikada bir solum su döküyor, sivil işkencecilerden birisi ise sürekli vücudun çeşitli yerlerini copla dövüyordu. Ayakların morarıp şişmesine bağlı olarak indirip kollarından asıyorlardı. Ve bu böyle devam edip duruyordu. Bu işkence sırasında bir ara sünger gözlüğünü taktılar. Bu «Psikolojik Ekip»in içeri girdiğinin bir işaretiydi. Beş-on dakika sonra yeniden açtılar. Daha sonra zincirleri açmalarıyla birlikte döşemenin üzerine yığılıp kaldım.

Bu uzun süreli vahşi işkencede hiç bayılmamıştım. Bunda sürekli olarak dökülen soğuk suyun büyük payı vardı. Yerde kıvranmış haldeyken vücudumun halini daha iyi gördüm. Her tarafım morarmıştı. Derim birbirini kesen kırmızı şeritlerle doluydu.

Çevreme birikenlerin sayısı kalabalıklaşmıştı. Bir ara şişko: «Götürün yıkayın!» diye bağırdı. Aynı anda iki asker bacaklarımdaki zincirlerden çekerek beni suyun içinde sürükleyip odadan çıkardılar. Odanın dışındaki yerler sulu olduğu için (sanırım paspaslanmıştı) sırt üstü kayıp gidiyordum. Beni işkencehanenin tuvalet yerine getirdiler. Burada bir er kovayla su döktü diğeri ise süpürgeyle vücudumu temizledi. Bu su dökme sırasında sırtımı süpürgelerden yüzükoyun oluşumdan istifade ederek altında göllenen sudan sezdirmeden bir hayli içtim. «Süpürgeli banyo» işi tamamlandıktan sonra askerler kol ve bacaklarımdan kaldırarak beni odama götürdüler. Karyolanın üzerine atarken nemli döşeğin üzerine kuru bir battaniyenin serildiğini fark ettim. Sırtüstü yatırıldıktan sonra kol ve bacaklarımı zincirleyip üzerine battaniyeyi serdikten sonra çekip gittiler. Gitmeleriyle birlikte açlığa, acı ve sızılara rağmen hemen uyudum.

Kaç saat uyduğumu bilmiyorum. Fakat suratıma yediğim şiddetli bir tokatla uyandım. Başucumda adice küfürler savuran 4-5 er vardı. Zincirleri açarak beni bu sefer yüzükoyun zincirlediler. Fakat bir elimi serbest bıraktılar. «Uzat ulan başını» diyerek karyolanın baş tarafında suyun içine koydukları bir sandığın üzerindeki yiyecekleri göstererek «Zıkkınları bakalım» diye bağırdılar. Bir tabağın içinde 5-10 zeytin, bir dilim ekmek, bir bardak ta su vardı. Tahminime göre açlığımın üçüncü veya dördüncü günü oluyordu. Bundan bir müddet önce bir portakal vermişlerdi, fakat kabul etmemiştim. Kafam sarkık bir şekilde aşağıdaki yiyeceklere ve suya bakarken bunları yemenin direnme çizgisine ters düşüp düşmeyeceğini düşündüm. Fakat verilen yiyeceğin

ve suyun reddedilmesinin hatalı bir tutum olacağını, bunun işkence şartlarında direnmeden kaçınmak için son tahlilde intihar olacağını düşündüm. Çünkü yemek yememe, su içmeme şeklindeki bir tutum o günkü şartlarda işkenceci subayları geriletecek, onları işkenceden vaz geçirecek bir silah değil, direk ölüme götürecek bir silah olabilirdi. Fakat bu, işkence tezgahında ölüme gitme pahasında olsa hiç bir zaman açlık grevine gidilmesi gerektiği anlamına gelmez. Açlık grevi, işkence tezgahında önemli bir direnme silahıdır. Ama bu silahı, zamanında ve yerinde ustaca kullanmak gerekir. Yavaş, yavaş kıpırdanıp verdiği acılarla suyu alıp içtim. Zeytinleri ve bir dilim ekmeği yedim. Tahminen 4-5 saat hiç kimse yanıma uğramadı. Diğer hücrelerden gelen bağırtıları yüzükoyun vaziyette dinledim. Daha sonra iki er içeri girdi. Zincirleri sökerek: «kalk ulan, picamamı giy tuvalete gideceksin» diye bağırdı. Küfürleri savurarak picamamı giymeme yardım ettiler. Güçlülkle ayağa kalktım. Sünger gözlüğü tekrar takar takmaz sırtıma atladı. Dirsekleriyle omuzuma bastırarak kulaklarıma yapıştı. Fakat dayanamıyarak yere yıkıldım. Küfrederek cop ve tekmelerle vurmaya, yüzüme gözüme tükürmeye başladılar. Fakat kalkmak istiyor, kalkamıyordum. Picamalar iyice ıslandı. Sırtıma atlayan er küfür ederek konuşuyordu. «bana bak ulan!» diyordu, «burada tuvalete gitmeye alışacaksın. Gözlerin bağlı nasıl yolunu bulabilirsin? Sırtına binerek seni kulaklarından idare etmek zorundayım. Sağa çektiğimde sağa, sola çektiğimde sola döneceksin. Tam tepenin ortasına bir yumruk vurduğum zaman duracaksın. Şu gördüğün komutan varya (diyerek yanındaki eri gösterdi) arkamızdan gelecek, eşek sürer gibi seni vura vura sürecektir. Burada işlerimiz başımızdan aşkındır. Onun için tuvalete son vitesle gidip geleceğiz. Eğer böyle yıkılır kalırsan, işlerimiz aksar. ve sen de tuvalete gidemezsin.»

Bir müddet daha yerde (kalkmak için) tekme tokat dövdükten sonra, kaldırıp ıslak picamamla birlikte kar-

yolanın üzerine attılar. Sırt üstü yatırarak, el ve ayaklarını karyolaya zincirlediler. Sırtıma binen er (binici) «Eğer yerlere yuvarlanırsan, tuvalete gidemezsin. Gitmeyince de dayağı yersin» diye tehdit ettikten sonra, diğeriyle çıkıp gitti.

Bir müddet sonra iki er içeri girdi. Birisi kollarımdaki zincirleri açtı, diğeri ise, «Al, zıkkımlan» diyerek, önüme bir tas çorba koydu. Daha önce zeytinin ve suyun gelmesi, tuvalete götürme teşebbüsü ve şimdi de çorbayla bir dilim ekmeğın getirilişı, bende «acaba işkenceden vaz mı geçecekler?» sorusunu yarattı. Bu sıralarda da «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi, yine her zaman ki gibi yumuşak bir tavırla, «Nasılsın?» diye sordu. Ben de yine her zamanki gibi cevap vermedim. «Bak» dedi «senin üç bölgede çalıştığını ve buralarda birinci dercede sorumluluk yüklendiğini biliyoruz. Tunceli'de, Mazgirt Köprü Karakolu'na bomba atışınızı biliyorum. Biliyorsun burada bir er şehit oldu. Üsteğmen Fehmi Altınbilek'le Karakoçan ve Mubundu Karakol Komutanlarının evlerini bombaladığınızı da biliyoruz. Tunceli polis karakoluyla Jandarma karakolunu da bombalayan sizlersiniz. Ayrıca o bölgede iki yer daha bombalanmıştır. Mazgirt'te ihbarcı diye adlandırdığımız müfettişin evini bombalayan sizsiniz. Siverekte iki yer bombaladığınızı ve faizci diye adlandırdığınız zengin bir vatandaşın evini bastığınızı da tespit ettik. Tunceli ve Siverekte teksir makinalarını çalan da sizlersiniz. İstanbul'da bir doktorla bir albayın evini basanlar da sizlersiniz. Bunun gibi bir çok silahlı eylemin hesabını vermek durumundasınız. Bütün bunlardan sen sorumlusun. Gittiğin ve sorumluluğunu yüklendiğin bölgelerde silahlı eylemlerin ortaya çıkması, senin rolünü ortaya seriyor. Eylemlere karışanların hepsi konuştu. Senin bizlerden gizleyecek hiç bir şeyin kalmamıştır. Sana acıyoruz, boşuna ezdirme kendini. Bilmediğimiz şeylerde direnmeni saygıyla karşılız. Ama bizim bildiğimiz gerçekleri reddetmen anlamsızdır. Bir kağıt kalem getire-

lim, arzu edersen seni de iyi bir odaya, kuru, döşemeli, rahat bir odaya aldırırım. Otur, bu bombalama olaylarına katılanları tek tek yaz. Ne zincire gerek kalsın, ne istemediğimiz nahoş olaylara, ne açlığa, ne de susuzluğa. Bir an evvel sorgulamayı yapalım, bitirelim. Sen de rahat et bizde». Bu arada dudaklarımın arasına bir filtreli sigara yerleştirdi ve aynı anda «Oğlum sıcak bir ıhlamur getir» diye ere emretti. Bu sırada dilimle sigarayı yere düşürdüm ve baş işaretiyle sigarayı da ıhlamuru da içmeyeceğimi bildirdim. «İnan bu yaptıklarına çok üzülüyorum. Bizler aynı vatanın çocukları değil miyiz? Düşmana bile bu yapılmaz. Biz seni, kaba insanların elinden işkenceden kurtarmak istiyoruz. İyiliğin için çalışıyoruz. Sen ise bizi güç durumlara düşürüyorsun. N'olur kırma beni, al bakım şu sigarayı» diyerek bir sigara daha dudağıma koymaya çalıştı. Ekibin diğer elemanları da yine yumuşak bir tavırla «Hadi kabul et, kırma komutanı kabul et» diye ısrar ediyordu, fakat biktirici ısrarları ve istekleri kursaklarında kaldı.

«Psikolojik Ekip» şefinin üç bölgede sıraladığı eylemlerden Mazgirt Köprü Karakolunun bombalanması ve bir erin ölmesi tamamen hayaliydi. Tuncelinde böyle bir karakol bombalanmamış faşist General Faik Türün'ün İstanbul Sıkıyönetim komutanı olarak halka yayınladığı bildiri de yer alıyordu. Faşistler hayali suçlar yaratarak hem baskı ve zulümlerine halk nazarında sözde gerekçe sağlıyordu. Hem de devrimcileri ve yurtseverleri ağır cezalara çarptırmayı amaçlıyordu. Keza Tunceli Jandarma Karakolu'nun bombalanması, İstanbul'da bir doktorla bir albayın evinin basılması eylemleri de tamamen hayaliydi.

Ekip Şefi, «bu eylemlerin faillerinin kimler olduğunu birde senden öğrenmek istiyoruz. Bunun için sana düşünme fırsatı veriyoruz. Cumhurbaşkanı bu olayların üzerinde titizlikle durmamızı, faillerinin en kısa zamanda tesbit etmemizi emrediyor. Ona göre düşün» diyerek çekip gitti.

«Psikolojik Ekibin» çalışma bölgelerinde ilişki kurduğumuz ileri köylülerin isimleriyle silah ve patlayıcı maddelerin yerini öğrenme şeklindeki üçüncü saldırısı da bozguna uğramıştı. Şimdi o içlerinde bir kaçı hayali olan onüç veya daha fazla silahlı eylemin faillerini öğrenmek istiyordu. Bu ard arda bozguna uğramaktan başka bir şey değildi. Gözümü açtıkları için, «Şiddet ekibinin» bu durumdan dolayı moralinin çok bozuk, bana karşı kin ve hırslarının ise derin olduğunu daha iyi kavıyordum. Ellerinden gelse beni bir an dahi yaşatmayacaklardı. «Evet», «hayır», «Bilmiyorum» gibi üç beş kelimededen başka hiç bir şey söylememek onların satlerce konuşma ve propagandalarına karşı üç beş kelimeyle cevap vermek, kişisel ihtiyaçlarla ilgili tekliflerini reddetmek çileden çıkarıyordu.

Sorgu anında bir sigara, iki sigarayı, iki sigara on, on sigara da bir paketi davet eder. Bu sorgu-dışı gibi görünen sohbete yol açar. Sohbetle sorulu-cevaplı sorguya dönüşür. İradeyi zorlamak, sorgu sırasında kişisel ihtiyaçla ilgili hiç bir teklife yanaşmamak gerekir. Teklifleri geciktirmeksizin kararlı bir şekilde reddetmek gerekir. Onların kişisel ihtiyaçlarla ilgili teklifleri karşısında susmak, ısrarlı olmasına yol açar. Bunun için tereddütlü değil, kararlı tavır almak gerekir.

«Psikolojik Ekibin» çıkmasından bir müddet sonra, daha önce tuvalete götürmek için gelen iki er, zincirleri açarak yeniden tuvalete gideceğimi bildirdiler. Ayağa kalkar kalkmaz «binici» gözlüğümü takarak sırtıma atladı. Fakat halsizlikten tekrar dayanamıyarak suların içine yığıldım. Kaldırmak için tekme tokat ve copla giriştiler. Güçlükle kalktım, yeniden sırtıma atladı, yeniden yıkıldım. Biraz daha dövdükten sonra kaldırıp kar-yolaya attılar ve sırtüstü zincirlendikten sonra gittiler. Bu durumda uzun bir müddet beni zaten pis ve ıslak yatağa işemek zorunda bıraktılar.

Düşünme zamanı dolmuş olacak ki «Psikolojik Ekip» yeniden geldi. «Evet cevabını öğrenelim» dedikten

sonra, söze devam etti ekip şefi, «senden onu aşkın silahlı eylemin faillerini istiyoruz. Evet mi, hayır mı?» Diye sordu. Hayır anlamında başımı salladım. Defalarca «Evet mi, Hayır mı» diye sordu. En sonunda «Sen bize böyle davranırsan bizim seni dayak ve işkenceden kurtarmamız imkansızlaşır. Çünkü sen bize yardımcı olmuyorsun ki bizde sana yardımcı olalım,» diyerek çekip gittiler.

Az sonra erler zincirleri açtılar. Küfür, cop ve tekmelemlerle beni bir başka odaya götürdüler. Odanın kapısından girer girmez tekme, tokat, küfür, tükürük yağmuruyla karşılaştım. «Şiddet Ekibi» olduğu gibi içerdeydi. Beni erlere çırilçıplak soydurduktan sonra betonun üzerine yaktılar. Bu odada beton kuruydu. İlk önce ayak ve el parmaklarımdan cereyan vermeye başladılar. Kesik kesik ama, kısa veya uzun aralıklarla her cereyan verilisinde Karagözlüklü «Konuşacak mısın» diye soruyordu. İrkilmenin dışında herhangi bir tepki göstermiyordum. Her cereyan verilisinde vücut titreyerek kasılıyor, binlerce bıçağın ete ve kemiklere saplanması gibi derin bir acıyla yoğruluyordu. Daha sonra erkeklik organlarıyla ayak parmaklarından verdiler. Bundan sonra kuyruk sokumuyla anüs arasındaki kesime verdiler. Bu kesimin acısı çok şiddetliydi. Daha sonra ise kulak ve baştaki diğer organlara cereyan verdiler. En ağırı cereyanın kullaktan gerilişiydi, her cereyan verilisinde normal nefes alış veriş kesiliyordu. Eğer cereyan kesik değilse sürekli verilmiş olsa ölüm kaçınılmazdır. Buradaki ilk cereyan işkencesi beş on dakikalık dinlenme aralıklarıyla tahminen üç saat kadar sürdü. Bu süre içerisindeki cereyan işkencesi sırasında bir er ağızma kalın bir değnek sokarak, dişlerimi ayırıyor, yanındaki kovadan koyu tuzlu su (veya nişadırlı su iyi bilmiyorum) boşaltıyordu. Bunu yapmalarının sebebi elektrik akımının vücutta daha kolay ve etkili bir şekilde dolaşmasını sağlamak olduğu söyleniyor. Erin tuzlu suyu kontrolsüz bir şekilde dökmesinden dolayı karnım patlayacak derecede şişmiş

ti. Beton üzerinde boylu boyunca yatmadan ve karnımın şişmesinden dolayı kalbim zorlanıyordu.

İşkencenin bitmesinden sonra, gözlerimi bağliyerek yine eski odama getirip karyolaya zincirlediler. Cereyan ve soğuşun etkisiyle tırnaklarım ve etim mosmor olmuştu. Ağır bir bıkkınlık, acı ve baş ağrısıyla kıvranıyordum. Az sonra yatakta zincirli haldeyken sünger gözlüğümü taktılar. İçeri bir grup girdi. Üzerimdeki battaniyeyi çekerek aldılar. Aynı anda Karagözlüklü ingilizce konuşmaya başladı. Elindeki çubuğuyula çıplak vücudunun çeşitli yerlerine dokunarak daireler çizerek, yanındakilere izahat veriyordu. Ayak parmaklarını, tenasül organlarını, karın nahiyesini, kulağı, dudakları, saçları işaret ederek uzun uzun konuştu. Yanındakilerin sorularını cevaplandırdı. Bir müddet sonra battaniyeyi üzerime atarak çekip gittiler.

İşkence odasında geceyle gündüzü yatağımda zincirli haldeyken bazı işaretlerden öğrenmeye başladım. Sabahın olduğunu dışarıda erlerin içtima ve eğitim gürültülerinden anlıyordum. Yüzlerce askerin rap rap yürüyüşleri, «Türk!» «Türk!» diye tempo tutuşları ve marşları sabahı haber veriyordu. Ayrıca radyo ajanslarının anlaşılmayan fakat boğuk bir şekilde gelen sesi sabahı, öğle ve akşamı ayırd etmeme yarıyordu. Zindana gelişimin beş günden fazla olduğunu tahmin ediyordum.

Üç-dört saat sonra suratımda patlayan bir yumrukla uyandım. Biniciyle sürücü baş ucumda dikilmişlerdi. Zincirleri açarken «Kalk ılan tuvalete gideceksin!» diye emrettiler. Kalktım pijamaları giydim. «Bak senin otunu samanını da getirdik.» Diyerek bir tabağın içindeki beş on zeytinle bir dilim ekmeği gösterdiler. Susuzluktan kavruluyordum. Elektrik sanki tüm vücudun suyunu kurutmuştu. Tuzun etkisiyle de yanıyordum. Ağzım kurumuş, dilim şişmişti. Konuşmakta güçlük çekiyordum. Sünger gözlüğü taktıktan sonra binici sırtına atladı. Tuvalette su içmek için tüm gücümü sarf ederek yıkılmamaya yavaş yavaş yürümeye çalıştım. Sü-

rücü durmadan copla dövüyor, «Hızlı yürü ulan» diye bağırıyordu. Binici ise kulaklarımdan idare ederek, kapıları geçmeme, köşeleri dönmeme yardımcı oluyordu. Yolda bir kaç kere yıkılıp bir hayli tekme tokat ve cop yedikten sonra tuvalete geldim. Başımın ortasına yediğim bir yumrukla durdum. Gözlüğü çıkardıktan sonra tuvalete sokup kapısını kapamadan başucuma dikildiler. Tuvaletten çıktıktan sonra lavaboya su içmek ve elimi yıkamak için yaklaştığımda ikisi de aynı anda «çekil ulan içme» diye bağırarak üzerime saldırdılar. Sünger gözlüğü takarak yine aynı şekilde geldiğimiz gibi (geldiğimizden dahada düşe kalka) işkence odasına vardık. Beni yüzükoyun zincirledikten sonra, bir elimi serbest bıraktılar ve «on dakika sonra gelip tabağı alacağız, ulan çabuk ye!» diye emir verdikten sonra çekip gittiler. Fakat dilimin şişikliği, ağzımın kuruluğu ve şiddetli susuzluktan dolayı «Kahvaltıyı» bu kısa sürede yapamıyacağım için zeytinlerle bir dilim ekmeği sidikli döşeğin altına gizlemeyi gerekli gördüm. Bunun için diş ve tırnakların yardımıyla zeytinin etini çekirdeğinden ayırdım, çekirdekleri tabağa, diğerlerini ise döşeğin altına koydum. Biraz sonra binici gelip serbest kalan kolumu zincirledikten sonra, tabağı götürdü.

Öğleyin ve akşam yarım tas çorba, birer dilimde ekmek verdiler. Akşam haberlerinden sonra ise sünger gözlüğümü takarak yeniden elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Kara gözlüklü: «Merasime başlamadan önce soruyorum. Konuşacak mısınız?» diye bağırdı. (Elektrik işkencesini anlaşılan Karagözlüklü yönetiyordu. Şiddet ekibinin şefi olduğunu tahmin ettiğim Şişko ise, asma, falaka, meydan dayağı, başı duvara vurma gibi işkenceleri yönetiyordu.), Karagözlüklü'nün sorusuna başımla «Hayır» işaretini verdim. Bunun üzerine soyarak yere yatırdılar. Organlarıma elektrik kablo-sunu bağladı. Elektrik işkencesiyle falaka aynı anda uygulanmaya başlandı. Baş ucumda duran er elindeki değneği ağzıma sokarak tuzlu suyu yavaş yavaş dökmeye

başladı. Şiddet ekibinin kadrolarından (siyasetten az çok anlayan ve ağız laf yapan) Sarı ise yine başucuma dikilerek propagandaya başladı: «Herkes konuştu, senin direnmenin hiç gereği yoktur. Konuş rahata kavuş. Sana derhal iyi bir oda hazırlarız. Doktor çağırırız, normal yiyecek ve içeceklerini veririz. Bir an evvel buradan kurtulursun!» diye bağıyordu. Elektrik ve falaka acısından dolayı sözlerinin çok azı kulağımda kalıyordu. İlk anda etkili olan falaka vuruşları ayakların altı uyuşma ve şişmeye başlayınca giderek etkisini kaybediyordu. Falaka devam ettiği halde insan sadece elektrik işkencesi görüyormuş gibi bir havaya giriyor. Her onbeş veya yirmi dakikada bir ayağa kaldırarak yürütüyor ve böylece tabanlardaki kanın dağılmasını, şişliğin inmesini sağladıktan sonra yeniden işkenceye yatırıyorlardı. Ve bu durum saatlerce devam edip gidiyordu. Vücudun çeşitli yerlerine zaman aralıklarıyla yüklendikleri için herhangi bir organın sakatlanması sözkonusu olmuyordu. Durum öyle bir safhaya giriyordu ki, işkencenin havasına, hararetine ve şiddetine alışan vücut ve ruh dünyası tepkilerini, korku ve heyecanlarını en aza indiriyordu. Tabi bunda, susarak direnmenin, bağırmadan konuşmadan direnmeye alışmanın büyük payı vardı. İşkencenin etkisini kaybetmeye başladığı bir safhada, «Merasime» şimdilik son verdiler. Zaten onlar genellikle bu safhayı gayet isabetli bir şekilde tesbit ediyor, vücudu gereksiz yere örseleyerek (işkenceyi uygulanamaz) yarı-canlı bir ceset haline getirmenin, işkence günlerini kısaltmanın tehlikesini göz önünde tutarak ona göre hareket ediyorlardı. Bunun için vücudun her tarafına yükleniyorlardı. Vücudun dinlenmesi için fırsat tanımıyorlardı. Fakat bu dinlenme anında ise psikolojik işkenceyi uyguluyor, insanın ruh ve düşünce dünyasına saldırıyorlardı. Yoldaşlara gözönünde işkence yapma, örgütün çöktüğü, herkesin konuştuğu, direnmenin boş olduğu şeklinde yoğun propagandaya girişme... Sözkonusu saldırının bir parçasıydı.

«Merasim»ın bitmesinden sonra, sünger gözlüğü takarak kaldığım odaya getirdiler. Karyolaya sırtüstü yatırılarak zincirlendim. Susuzluktan kahroluyordum. İçim alev alev yanıyordu. Dilim şişmiş, pürtük pürtük, törpü gibi olmuştu. Artık kan işeme ve ağır kabızlık günlerini yaşıyordum. Elektrik işkencesinin yapıldığı kuru odadan yattığım zindana girerken ayağım sulara değdiğinde, bir an kendimi yere atıp ağız dolusu içmeyi düşündüm. Fakat, böyle bir davranış «Psikolojik Ekip»le şiddet ekibine sabir ve direnme gücü hakkında bilgi vereceği için hatalı olacaktı. Ve böyle bir davranış, onların saldırılarını arttırmaktan başka bir işe yarayacaktı.

Sabah erkenden «Binici»nin tokadıyla uyandım. «Kalk ulan, tuvalete gideceksin» diye bağırdı. Yanında elinde copla sürücü duruyordu. Bir dilim ekmele zeytinler, karyolanın başucunda duruyordu. Doğrusu tuvalete gitmenin hiçbir anlamı kalmamıştı. Kabızlık ve işkenceden yeni getirilme veya uyku durumlarında yatağa kontrolsüz bir şekilde kan işemekten dolayı tuvalete gitme, formalitenin yerine getirilmesinden başka birşey olmuyordu.

Susuzluğun verdiği acının bütün şiddetiyle sürdüğü bir sırada, sırtüstü karyolaya zincirli bir haldeyken, sünger gözlüğümün takılmasıyla birlikte «Psikolojik ekip» içeriye girdi. Ekip Şefi: «Evladım, inan ki bizi çok üzuyorsun» diye söze başladı. «Neden direniyorsun? Her direnmenin bir amacı vardır. Seninkinin amacını anlamak mümkün değil. Eğer amaç sır saklamaksa, ortada zaten sır diye birşey kalmadı. Şimdiye kadar sizin mensuplarınızdan yüze yakın kişiyi sorguladık. Senin konuşup konuşmaman birşey ifade etmez. Maksadım kanunların ve sorgulama kurallarının gereğini yerine getirmektir. Bize tevdi edilen görevleri yerine getirmektir.» Erlere, «Şunun zincirlerini açın, bir tane de sandalye getirin oğlum» diye emretti. Karyoladan inerken picamanın ve avaklarımın kanlı sidikle sırsıklam olduğunu görünce,

«Ne bu hal!» diye bağırdı. «Şu battaniyeyi derhal değiştirin. Kuru bir battaniyenin şu döşeğin üzerine derhal serilmesini istiyorum!» Susuzluktan kavrulduğumu çok iyi biliyordu. Elektriğin ve susuzluğun etkisiyle dudaklarının çatlayıp şiştiğini, ağzımın kuşuduğunu, dilimin törpü gibi olduğunu çok iyi biliyordu. «Aç ağzını bakayım» diye üsteledi. Açtım, baktı. Erlere «Çabuk kuru bir picama istiyorum. Ayrıca su getirin ellerini ayaklarını ve yüzünü yıkasın.» Battaniyeyi getirdiler. Bu arada picamanın altını çıkarmaya çalışırken, erlere, «Yardım edin evladım, yardım edin!» diye emretti. Kuru picamayı giymeden önce el ve ayaklarımı yıkamamı emretti. «Psikolojik Ekib»in önümden arkama geçmesinden sonra bir er sünger gözlüğü alnımın üzerine kaydırıldı. El ve ayaklarımı yıkamaya başladım. Suyun el, ayak ve yüzüme değmesi korkunç bir içme isteği yaratıyordu. İçmemek için kendimi güçlkle zapt ediyordum. «Psikolojik Ekib»in varlığına rağmen zindanda tam bir sessizlik vardı. Su içmemi dört gözle bekledikleri belliydi. Su içmedim, fakat bu durum, benim için o ana kadar gördüğüm işkencelerin en ağırlarından biri oldu diyebilirim. Picamamı giydikten sonra, ıslak döşeğin üzerine serdikleri kuru battaniyeye sırt üstü yatırıp yeniden kar-yolaya zincirlediler. Bu sefer de «Psikolojik Ekib»in iki nolu adamı olduğunu sandığım kişi konuşmaya başladı:

«Eğer Cumhuriyet tarihinde komünistlerin faaliyetlerini biraz okursan, orada, işkence altına alınan herkesin konuştuğunu göreceksindir. Üstelik eski dönemde işkence tekniği ve metotları bu kadar gelişmemişti. Onlara çok daha hafif işkenceler yapılıyordu ve hepsi de konuşuyordu. Aslında konuşmamak anlamsızdır. Önemli olan dışarı çıkmak ve mücadele etmektir. Polisin bildiklerini kabul etmemek için tonlarca dayak göze almak aptallıktır.»

Sözü yeniden şef aldı. «Faaliyetlerinizi dört bölgede yoğunlaştırdığınızı öteden beri biliyoruz. Ve yine bu bölgelerdeki faaliyetleri Koordinasyon Komitesi'nin

sevk ve idare ettiğini, bölgelerde bu komiteye bağlı olarak parti komitelerinin, parti komitelerine bağlı olarak da askeri ve gençlik komitelerinin kurulduğunu biliyoruz. Bundan daha önemlisi, Koordinasyon Komitesiyle buna bağlı olan parti komitelerinin de kaç kişiden ve kimlerden oluştuğunu biliyoruz. Senden bilmediğimiz yeni bir şey sormuyoruz, sır da açıklayacak değilsin. Biz koordinasyon ve buna bağlı bölge komitelerinin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğunu bir de senden öğrenmek istiyoruz. Her halde bu isteğimizi kırmazsın değil mi?» Diye sordu. Başımınla konuşmayacağımı veya bilmediğimi bildiren hayır işaretini verdim, «Peki öyleyse sana üç-dört saatlik bir düşünme fırsatı tanıyoruz. Temennimiz istemediğimiz olayların ceryan etmemesidir.» Diyerek çekip gittiler. Giderken de erlere, «oğlum buna iyi bakın, ihtiyaçlarını karşılayın, günde üç defa tuvalete götürün, bu kanunların himayesi altındadır, kendisine herhangi bir baskı yapmayın» şeklinde direktif verdiler.

Durum, benim için iyi, onlar için ise son derece kötüydü. Konuşturamamanın moral çöküntüsü ve bozgunu içindeydiler. Çok büyük bir geri adım daha atmışlardı. Sıraladıkları on'a yakın silahlı eylemin faillerini öğrenmekten vazgeçmiş, koordinasyon ve parti bölge komitelerinin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğu şeklinde yeni bir soruyla karşıma çıkmışlardı. Bu durumda acı bozgun ve moral bozukluğunu onlar yaşıyorlardı. Gerçekte şimdi işkence altında olan onlardı. Bununla birlikte «psikolojik ekip»in «son girişimde, tecrübesizlikten ve bilgisizlikten dolayı önemsiz gibi görünen, fakat gerçekten önemi olan hataları işlemişti». «Psikolojik ekip»in sorgu için geldiğini, onların içeriye girişinden itibaren yeni bir sorgunun başladığını unutarak bazı tekliflerini sessizce kabul etmiştim, mesela, battaniyenin ve picama altının değiştirilmesi, el, ayak ve yüzün yıkanması gibi. Sorgu arasında bunları kabul etmek hatalıydı. Bunların kabulü, sorgu anında, sigara ve çay ikramının kabulünden farksızdı. Battaniye, picama ve te-

mizlik teklifinin bizzat *sorgu anında* kabulü, «psikolojik ekip»le uzlaşmanın, onların yardımlarına açık hale gelmenin ilk adamıydı. Ve böyle bir tutum onları sevindirdi. Orada doğru tavır, battaniye, piçama ve yıkanma emirlerine uymayı reddetmekti. Bununla beraber, bizzat sorgulama anının dışında, uzlaşma amacıyla değil, yaşatma amacıyla getirilen ekmek, su gibi zaruri ihtiyaç maddelerini (açlık grevi gibi durumlar olmadıkça) reddetmemek gerekir. İşlediğim söz konusu hatayı o dönemde, içinde bulunduğum o işkence şartlarında ve o siyasi, ideolojik v.s. seviyede kavramamıştım. Bu hatayı cezaevine geldikten sonra kavradım.

Biniciyle, sürücü «psikolojik ekip» şefinin günde üç defa götürme işkencesini o günden sonra, aynı usullerle uyguladılar. Bu gerçekte «psikolojik ekip»in erlere uygulattığı, genel işkence uygulamasının bir parçasıydı.

«Psikolojik ekip»in gidişinden sonraki gece hiç işkence yapmadılar. Bir tas çorba ve bir dilim ekmek verdikten sonra erler de hiç uğramadı. Bu «psikolojik ekip»in komitelerle ilişkin sorusuna olumlu veya olumsuz cevap vermeyi kararlaştırmak için bana tanıdığı bir «fırsat» veya «düşünme gecesi»ydi. Diğer odalardan gelen çığlık ve bağrışmalara, ağır uykusuzluğa rağmen uyudum. Her zamanki gibi yanağımda patlayan tokatla da uyandım. Tahminen bir saat sonra «psikolojik ekip» geldi. Ekip şefi: «bu sabah hayırlı bir sabah, senin için baskı ve işkencelerin son bulduğu bir sabah olmasını diliyorum ve soruyorum: Dünkü sorularıma cevap verecek misin?» Başımla hayır işareti yaptım. «İyi düşünmemişsin» dedi. «İyi düşün, bunun için sana yeniden düşünme fırsatı tanıyabilirim. İstersen odanı değiştirebilirim. İyi düşünmen için her türlü imkanı hazırlayabilirim. Ne diyorsun?» diye sordu. Yeniden başımla hayır işareti verdim. Bunun üzerine sırayla diğerleri konuşmaya başladı. Üstü kapalı tehditler, dalkavukça yağ çekmeler, komünizme karşı «yumuşak (!)» saldırılar, iyi şartlar sağlama ve işkenceden kurtarma vaatleri, yoldaşları ezme

tehditleri v.s. tahminen iki saat kadar sürdü .En sonu. da şef «peki bizden günah gitti, yapabileceğimizi yaptık. Gerisi senin bileceğin... haydi gidelim.» Ekip halinde çe kip gittiler.

Biraz sonra «Şiddet ekibi» küfürlü, gürültülü bir kalabalık halinde içeri doldu, Şişko her zamanki gibi adi küfürler savurarak hırsla bağırıyor, emirler yağdırıyordu. «açın zincirlerini, soyun bu köpeği!» diye böğürüyordu. Önce çırılçıplak soydular. Sonra döşemenin üzerine yüzükoyun yatırarak ellerimi arkadan bağladılar. Bu arada iki er zincirli palaskaları ayak bileğime taktı. Bir tanesi saçlarımı arkaya kanırdı aynı anda eller bacaklarından çekerek köşeye götürdüler ve önce yaptıkları gibi bacaklarımdan astılar dar «V»yi yavaş yavaş genişletme haline getirdiler. Bu arada su dökerek dövüldüler. Bir müddet sonra da havada asılı vaziyetteyken (daha öncekinden farklı olarak), el ve ayak parmaklarından, erkeklik organından ve vücudun çeşitli yerlerinden cereyan verdiler. Elin ve ayakların morarıp şişmesine bağlı olarak periyodik bir şekilde (değiştirerek) asmaya devam ettiler. Hepsini vahşi bir hırs bürümüştü. Kimisi küfrediyor, kimisi soru soruyor, kimisi ceryan veriyor. Kimisi de ağız dolusu tükürüyordu. Bu hengamede, zincirlerin kollardan bacaklara veya bacaklardan kollara takılması sırasında beni (zincirleri gevşeterek) betonun üzerine indiriyorlardı. Bu durumlarda bazen yüzükoyun bir şekilde betonun üzerine seriliyordum ve bunu fırsat bilerek köşede göllenen sulardan ağız dolusu yudum-yudum içiyordum. Palaskaların açılıp bağlanmasına kadar neredeyse yükümü tutuyordum. Gerek benim ağır ağır inlemem, titremem, gerekse «şiddet ekibinin» birbirleriyle konuşmaları, küfürleri, gülmeleri ve bundan daha önemlisi yerdeki suyun bolluğu, suyu yudumlayışımı gizliyordu.

Tahminime göre birbuçuk-iki saat sonra işkenceye ara verdiler. Beni askıdan indirerek çırılçıplak ve sırtüstü yatağa uzatıp zincirlediler. Üzerime battaniyeyi atıp çekip gittiler.

Etim, kemiğimden ayrılmış gibiydi. Ağır bir acı ve bıkkınlık içindeydim. Susuzluk gitmiş, yerini yanmalar, sancılar, acı ve sızılar almıştı. Sanki koca bir dişli çarkın ağzından alınmış gibiydim. Kendimi kontrol edemediğim için yatağa işediğimi, idrar yolunun şiddetli acı ve yanmasından anlıyordum. Tüm bu acılara rağmen o gece ölü gibi uyudum. Sabah gözümü açtığımda karşımda biniciyi gördüm. «Geberdin mi ulan! Uyansana!» diye bağıyordu. Zincirleri açarken durmadan küfrediyordu. «Yedi canlı mısın oğlum, neden zıbar mıyorsun? Biz de kurtulalım, sen de kurtul!» Battaniye ve döşek iyice ıslanmıştı. Sürücü, «hadi tuvalete!» diyerek sırtıma bir cop vurdu. Fakat o sabah biniciyi taşıyamadığım için tuvalete gidemedim, zaten gereği de yoktu. Tekme, cop ve küfür ziyafetinden sonra, kahvaltı için bir elim serbest bırakılarak yeniden zincirlendim. Binicinin getirdiği zeytin ve bir dilim ekmeğe ek olarak, döşek altında sakladığım aşırı nemden yumuşamış ekmeğe ve zeytinleri de yedim. Fakat susuzluk yavaş yavaş yine kendisini gösteriyordu.

Öyleye doğru bir tas çorba getirdiler, fakat halsizlikten dolayı yine biniciyi taşıyamadığım için tuvalete götürmediler. Beş-on dakika dayak attıktan sonra tekrar yatağa zincirlediler. Daha sonra «psikolojik ekip» içeri girdi, şef: «Filistin'e gittiğini, orada eğitim gördüğünü ve bundan daha önemlisi oraya adam gönderdiğini de tespit ettik. Bizim için sır olan neyiniz kaldı ki? Askeri eğitim göreceksin, bu yana geçip, masum çocukların eline bomba verip karakollara attıracağını, devleti yıkmak için gerilla savaşına atılacağını, sonra da içeri düşünce yaptıklarını anlatmayacaksın. Hiç böyle şey olur mu? Yüzlerce askerle ve helikopterle dağların taranması bu fakir devlete kaç mal oluyor, biliyor musun? Emekçileri kurtarma adına, emekçileri birbirine kırdıracağız. Size iktidar yolunu kapatıyor muyuz? İşte seçim, halka güveniyorsanız, buyrun hodri meydan. Neden gizli çalışıyorsunuz? Neden silaha başvuruyorsunuz? Bu memle-

kete yazık değil mi? Milleti neden bölüyorsunuz? Ben sizin arkanızda dış güçler olduğu kanısındayım. Her biriniz bir KGB veya CIA ajanı olabilirsiniz!» Söze, iki no.lu adam karıştı: «Ceylanpınar ve Suruç sınırından Filistin Eğitim Kamplarına çok sayıda adam gönderdiğini, bunların oralarda askeri eğitim görerek bu tarafa geçtiklerini ve faaliyete başladıklarını ayrıntılarıyla tespit ettik. Filistin meselesinde bizim için sır olan herhangi bir mesele yoktur. Kanunlar bu noktayla ilgili olarak senin de bilgilerine başvurmamızı bize emrediyor. Bunun için senden, karşıya kimleri gönderdiğini ve karşıdan da bu yana kimlerin geçtiğini öğrenmek durumundayız. Bizlerin yerinde sen olsaydın aynı soruları sorardın. Kaldı ki, biz senden, bilmediğimiz, yeni bir şey sormuyoruz. Tespit ettiğimiz bilgileri bir de senden dinlemek istiyoruz. Herhalde bizi anlayışla karşılayacaksındır. Cevabın olumlu olacaktır değil mi?» diye sordu. Başım la yine hayır işareti verdim. Bu sefer de sözü şef aldı: «Biz sana yine düşünme fırsatı vereceğiz. İnsanlık yine bizde kalsın. Seni kurtarmak için bu kadar didiniyoruz, çırpınıyoruz, ama işkencenin altına yatmak için elinden geleni yapıyorsun. Aslında sana kimse işkence yapmıyor, sen kendine isteyerek işkence yaptırıyorsun. Bizim de senin gibi oğlumuz var, bizi üzmeye, istenmeyen şeylere başvurmaya hakkın yoktur. Bu gece sana düşünme fırsatı veriyoruz. Eğer iyi düşünürsen, direnmenin ne kadar anlamsız ve saçma olduğunu kavrayacaksındır.» Sözü yine iki no.lu adam aldı: «Buradaki erler her istediğini yerine getirmekle görevlidirler. Susadığın zaman su, acıktığın zaman yemek iste. Eğer sigara içiyorsan, hiç çekinmeden iste. El ayak bileklerindeki zincirlerden dolayı uyuyamıyorsan, istediğin zaman erleri çağır ve açılmasını söyle. Onlar açarlar. Eğer bu odada rahatsız olursan söyle, seni daha iyi bir odaya alabiliriz.» Sonra erlere hitaben «Oğlum, buna gayet iyi davranın, bir isteği olursa derhal yerine getirin» diyerek, ekip halinde çekip gittiler.

«Psikolojik ekip»in beşinci saldırısı da kırılmıştı. Gerçek adımı öğrenme, önde gelen beş yoldaşı ele vermemi isteme, ileri köylülerin ve saklanan «silah ve patlayıcıların» kimliği ve yerini bildirmemi isteme, koordinasyon komitesiyle buna bağlı bölge komitelerinin üyelerini açığa vurmamı isteme şeklindeki saldırıları tek tek kırılmıştı. Şimdi ise Filistin'e kimlerin gittiğini ve oradan ülkeye kimlerin geri döndüğünü öğrenmeye çalışıyorlardı. Ve, «psikolojik Ekip»in ilk sorgulamalar sırasındaki kararlı, tehditkar ve yumuşak-sert tutumu, direnme karşısında değişmişti. Şimdi onlar sözde daha insancıl!. daha insafılı!. daha kıbar! ve daha yardımsever! direnme karşısında içine düştükleri çaresizliklerinin, a-bir yaklaşım içine girmişlerdi. Bunların gerilediklerinin, acizliklerinin bir ifadesiydi. Rollerini büyük bir sahtekarlıkla oynuyorlardı. Bazı işkenceleri bizzat yönetiyorlardı. Gözlerim bağlıyken yapılan işkencelerde bunlar hazır bulunuyorlardı. İşkence sırasında sünger gözlüğümün takılması, bunların geleceğini haber veriyordu.

Yardım teklifleri ve erlere verilen «insancıl!» direktifler, uzlaşmaya çekme ve direnmeyi «Hazreti İsa iyilikseverliğiyle!» gevşetme veya kırma manevralarının bir parçasıydı. Bu bakımdan erlerden su, ekmek veya zincirlerin açılmasını istemek, uzlaşma yolunda atılmış tehlikeli bir adım olacaktı.

Sabahleyin, «Sürücü»nün yanağında patlayan copuyla uyandım. Yanında «Binici» duruyordu... «Sabahı şerifler hayırolsun beyefendi, bir emriniz var mı?» diyerek, «Sürücüyle» birlikte gülmeye başladılar. Binici, bir yandan da pantolonunun önünü ilikliyordu. Copla uyanmadan önce yüzüme işediğini anladım. Yüzüm ve saçlarım ıslanmıştı. «Banyonuzu yaptınız. Şimdi buyurun, tuvalete gidelim beyefendi. Bundan böyle size her zaman iyi davranacağız. Çünkü komutanlarımızın emirleri böyledir.» diyerek, zincirleri açmaya başladılar. Fakat tuvalete gitmedim. Götürmek için bir hayli dövdüler. Hatta «Şiddet Ekibi»nden Sarı gelmeseydi, dövmeye de-

vam edeceklerdi. Sarı «Bırakın oğlum», dedi, «gitmezse gitmesin, atın yatağına, zincirleyin, sorguya kadar düşünsün.»

Bir müddet sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Şef, başuçuma dikilerek, konuşmaya başladı: «Hiç düşündün mü» dedi, «bu devletin gücünü? Bu devlet o kadar güçlüdür ki, bir buçuk yıl içinde tüm gizli örgütleri en mahir bir şekilde açığa çıkardı. Gecekondularından, mağaralara kadar kanunun pençesini her yere götürdü. Çözülmez sanılan, insanları çözdü. En son siz kalmıştınız, sizi de çökerttik. Çin'den, Vietnam'dan, Küba'dan derlediğiniz halk savaşı teorisini görüldüğü gibi, Türkiye'nin şartları reddediyor. Bu teoriler, Türk halkının anlayışına, gelenek ve göreneklerine ters düşüyor. Türkiye ne Çin, ne Küba, ne de Vietnam'dır. Bir hastanın reçetesiyle, bir başka hastayı tedavi etmeye kalkışıyorsunuz.» Bu sırada, iki no.lu söze karıştı: «Aslında komutanım» dedi, «Bunlar ölüm durumunda olan bir hastanın reçetesiyle hasta sandıkları sağlam bir insanı tedavi etmeye kalkıyorlar. Bazılarının yanlış bilgilenmeyle ve iyi niyetle yaptığı bu iş, sağlam insanı hastalandırmaktan başka bir işe yaramıyor. Ben inanmıyorum ki, bu konuda dış güçlerin oynadığı rolü kavrayanlar, aldandıklarını anlamasınlar.» Sözü yine Ekip Şefi aldı: «Filistin meselesini umarım ki iyi düşünmüşsündür, çünkü bu mesele devlet büyüklerimizin üzerinde titizlikle durdukları bir meseledir. Devletin varlığını, yokluğunu birinci derecede ilgilendirmektedir. Eğer Filistin'e gidip gelenlerin ifadelerini alamazsak, bizler devlet büyüklerimizin karşısında son derece güç duruma düşeriz. Sorgulamada görev almamızın bir anlamı kalmaz. Bu bakımdan bizi anlayışla karşılayacağını umarak soruyoruz: «Bize bugün vereceğin cevap olumlu mudur, olumsuz mudur?» Batutumu devam ettirdiğiniz sürece generallerimizin seni şımla olumsuz işareti yaptım. İki no.lu adam: «Fakat bu bu sorgulama odasından hiçbir zaman çıkarmayacaklarını hiç düşündün mü? Bu durumun ölümden çok daha

beter olduğunu, yavaş yavaş çürümenin, fiziki ve ahlaki çürümenin korkunç sonuçlarını düşündün mü?»

İkna, üstü örtülü tehdit, yaltaklanma, yağcılık, işkenceden kurtarma ve rahata kavuşturma teklifleri, sık sık soru sorma ve yoldaşların ezilme tehlikesine ilişkin inçe imalarla dolu psikolojik baskıları bir-iki saat sürdükten sonra Ekip Şefi: «Bu kadar iyi niyetli çabaları, insani ısrarları ve iknayı hiç dikkate almaman bizleri derinden üzüyor. Ne yazıkki, seni kaba işkenceden kurtarmaya gücümüz yetmiyor, elimizden, seni kaba insanlarla başbaşa bırakmaktan başka birşey gelmiyor. Haydin bakalım» dedi ve ekip halinde çıkıp gitmeye başladılar. Tam kapının ağzında Şef, «sana beş dakika daha düşünme fırsatı veriyoruz, düşün ve cevabını bildir!» diye bağırdı.

Beş dakika sonra bir onbaşıyla birkaç er içeri girdi. Kollarımdaki zinciri açarak, ellerindeki defter ve kalem öñüne koydular, «Cevabını yaz buraya. Komutan istiyor!» diye emrettiler. Kağıda bir «Hayır» kelimesi yazdıktan sonra gittiler. Bu gidişten kısa bir an sonra, «Şiddet ekibi» gürültülü ve küfürlü bir halde yeniden içeri daldı. Şişko adi küfürler savurarak: «Açın zincirlerini!» diye bağırdı. Zincirleri açtıktan sonra, çırlıçıplak soyup, tekme ve yumruklarla sulu betonun üzerine yıktılar. Zincirli palaskalara ayak bileklerimi geçirerek, bacaklarımı yerdeyken biraz yukarı kaldırıp gerdiler. Her iki bacağımdaki zincirden birer er çekiyordu. Germeyle birlikte tenasül organlarının üzerine bir kova su döktüler. Ve aynı anda bir kişi erkeklik organlarımı copla dövmeğe başladı. Her bir el bileğim, bir asker botuyla beton arasına sıkışmıştı, alnımda ve göğsümde birer asker botu daha vardı. Kıpırdamama imkan yoktu, ağzım kapatılmamıştı, bağırmıyor, ama dişlerimi gıcırdatarak inliyordum. Copun erkeklik organlarına her vuruşu, tarif edilmez bir acıyla insanı can evinden yakıyordu. yüreğime işliyordu. Başucumda duran sarı, ara vermeksizin propagandasını sürdürüyordu: «Sanma ki

biz bu işlerden bıkarız» diyordu, «bu işkenceler aylarca sürecek, dayanabilecek misin? Ölüp ölüp dirileceksin. Aylarca bu zindanda acı çekeceksin. Sanma ki senden sır öğreneceğiz. Her şeyi biliyoruz. Her şeyi! Seninde bunları kabul etmeni istiyoruz. Kabul edersen rahat kavuşacaksın. Aksi taktirde işkence altında sakat kalacaksın. Hadım olacaksın» diye bağırıyordu.

Bir müddet sonra vuruşlara ara verdiler. Askerler beni bacaklarımdan sürükleyerek asma köşesine getirdiler. Sandalyelerin üzerine çıkıp, zincirleri halkalara geçirdiler. Ve beni bacaklarımdan yeniden astılar. Fakat bu sefer sırtım betona değıyordu ve suyun içindeydi. Kısa bir sessizlikten sonra Şişko'nun gürleyişi duyuldu: «Konuşacak mısın ulan hayvan!» diye bağırıldı. Ve aynı anda elindeki kalın falaka sopasını vahşice makata soktu. Sonrada o gür ve iğrenç sesiyle konuşmaya başladı: «Seni hadım edeceğiz, hadım. Erkeklik duyguların bu zindanda yokolacak. Kalın falaka sopasıyla ibneliğe alışacaksın. Eğer bu zindandan veya ipten sağ kurtulup dışarı çıkabilirsen, komünistliği bırakacaksın. Karşı konulmaz bir istekle, namusunu satarak geçinmeyi meslek edineceksin.»

İçinde «Psikolojik ekibin» de bulunduğu bir kalabalığın, (Ayak seslerinden, konuşmalarından, fısıldaşmalarından, kapının sık sık açılıp kapanmasından) beni bu halde seyrettiğini tahmin ediyordum. Aralarında yüksek sesle son derece onur kırıcı ve adice konuşmalar oluyordu... Komünizme, Devrime, Kızıl bayrağa, Kadın yoldaşlara ilişkin adice küfür yakıştırma, tasarı vs. şeklinde saldırılarda bulunuyorlardı. Bir müddet sonra beni bu halde bırakarak çekip gittiler. Kahredici bir sancıyla acı çekiyordum. Ve aynı zamanda soğuktan dişlerim takırdıyordu. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra, çavuşla erler içeri girdiler. Sopayı çıkardıktan sonra askıdan aldılar ve palaskalı zincirleri çözüp sırtüstü karıyolaya zincirlediler. Battaniye ile üzerimi örtüp gittiler.

Gerek erkeklik organımın dövülmesinden, gerekse

beton üzerinde ve su içinde uzun bir müddet kalmamdan dolayı sancım gittikçe ağırlaşıyordu. Ve boğuk boğuk öksürüyordum. Ağlamaklı bir şekilde inliyordum. İnemeyi ve gözyaşlarımı durdurma konusunda irade-me hakim olmak ve susmak istiyordum, ama büyük güçlük çekiyordum. Titremem ve dişlerimin takırdayış-ları durmamıştı. Bu durumdayken sünger gözlüğüm ta-kıldı. İçeri bir kalabalık girdi. Herhalde «Psikolojik e-kip»ti. Ekip şefinin yerine Şişko'nun sesi duyuldu: «İn-leme ulan! Korkudan bu kadar titreyeceğine, konuşsan olmaz mı? Bak şu gözyaşlarına, kocası ölmüş karılar gi-bi için için ağlıyor.» Şiddet ekibinin diğer üyeleri de alaycı bir tarzda konuştular. «Psikolojik Ekip»ten hiç kimse konuşmadı.

Kalabalığın dışarı çıkışından sonra sünger gözlüğü-mü çıkardılar. O akşam içeri gözlüklü kel kafalı birisi girdi. Kulaklığını takarak göğsümü dinledi, nabzıma, vücudumun darbelenen kısımlarına baktı. Erlen-den bi-risi, «Aç ulan ağzını!» diye emretti. Fakat ne onun se-sini dinleyecek durumdaydım, ne de titreme ve dişleri-min takırtısından dolayı ağzımı açacak durumdaydım. Bunun üzerine askı köşesinde duran, kalın falaka sopa-sını sokarak, ağzımı vahşice kanırdı. Yanında duran er-de avucunda duran hapları ağzıma doldurup arkasın-dan su boşalttı. O akşam çorba verdiler ve üzerime bir battaniye daha serdiler.

Ertesi sabah başıma yediğim coplarla uyandım. Baş-ucumda biniciyle sürücü duruyordu. «Kalk ulan tuvale-te» diye emrettiler. Karyolanın yakınındaki sandalyenin üzerinde zeytin, ekmek ve ilk olarakta bir naylon bard-ak çay duruyordu. O sabah tuvalete götürmediler. Bi-raz dövdükten sonra sırtüstü zincirleyip gittiler. Öğle üzeri pirinç pilavı ve çorba getirdiler. İlk defa böyle bir yemek yiyordum. Bunu bir bardak su takip etti. Ak-şamleyinde iki çeşit yemekle bir bardak su getirdiler. Şa-şırmıştım... Gündüzün hiç işkence yapmadılar. Kaldı-ğım yere ekiplerden hiç biri, ne psikolojik ekip ne de

şiddet ekibinden hiç biri uğramadı. O gecede hiç işken-
ce yapmadılar. Dört beş hap içirip gittikten sonra sabaha
kadar uyudum. Sabahleyin yine her zaman olduğu
gibi copla uyandırdılar. Bu sefer dişimi sıkarak ve bir-
kaç kere de dayanamayıp yıkılarak biniciyi tuvalete gö-
türdüm. Kahvaltudan sonra gözümü bağlayarak beni bir
başka odaya götürdüler. Bir masanın yanına oturttuk-
tan sonra sünger gözlüğümü taktılar. Karşımda bir dak-
tilocu oturuyordu. Masanın başına ise «Şiddet Ekibi»n-
den sarı kurulmuştu. Elindeki büyük kartona bakıyor-
du. «Dinle bakalım, sana bir ifade yazalım, mahkeme-
nin seni tutuklaması için buna ihtiyaç var. Konuşma-
mak insanı kurtarmıyor. Sen konuşmazsan biz senin ye-
rine konuşuruz. Hatta senin ağzından sana daha iyi bir
ifade yazarız, soluğunu darağacında alırsın.» diyerek kar-
tona bakıp ifadeyi yazdırmaya başladı:

«Ben A bölgesi sorumlusu olarak, filan tarihte ko-
miteyi toplantıya çağırdım. Toplantıda bir dizi eylem ka-
rarı aldık. Ben, yoldaşlarım H.I ve C'ye birer bomba
verdim. Bunları Mazgirt Jandarma köprü karakoluna
atmalarını emrettim. Bombaları attıktan sonra eylem
hakkında gelip bana bilgi verdiler. Bu karakolda bir erin
öldüğünü sonradan öğrendim.» şeklinde, hayali veya
gerçek olan her silahlı eylemi benim adıma ve sanki be-
nim ağzımdan çıkmış gibi ifadeleştirmeye giriştiler. Sa-
rı, ifadeyi yazarken, işkence altında alınan ifadelere, ya-
zılı delillere ve kendi uydurmalarına dayanıyordu.

İfade hazırlandıktan sonra, «K» ile birlikte askerî
mahkemeye çıkarılmak üzere Selimiye'ye götürüldük.
Ve böylece, 14 günlük birinci direnme devresi bitmiş ol-
du.

Gelelim bu devrenin değerlendirilmesine...

Bu devrede düşman baskı ve saldırılarını esas ola-
rak dört alanda yürüttü.

BİRİNCİSİ : Vücudun çeşitli yerlerine belirli za-
man aralıklarıyla belirli şekillerde uygulanan fiili işken-

cedir. Vücuda uygulanan başlıca işkence biçimleri şunlardır: 1 — Falaka, 2 — Falaka, Elektrik, 3 — Çırılçıplak soyduktan sonra periyodik bir şekilde kollardan ve bacaklardan asılarak vücudun su dökülerek dövülmesi, 4 — Asılma ve Elektrik işkencesinin aynı anda uygulanması, 5 — Vücudun değişik yerlerine Elektrik uygulanması, 6 — Başın düzgün bir tempoyla duvara vurulması, 7 — Meydan dayağı, 8 — Falaka araçlarında avuç içlerinin copla dövülmesi, 9 — Makata falaka sopasının sokulması, 10 — Erkeklik organlarının veya hayaların dövülmesi, vs...

Vücuda uygulanan bu şiddetle birlikte psikolojik baskı ve moral bozma propagandasını da sürdürdüler. Fiili saldırıyla psikolojik saldırıyı aynı anda uyguladılar. Sopa darbeleriyle kesik kesik verilen elektrik akımları, germelerle çarpmalar, iğnelemelerle zorlamalar, hep tehdit, vaat, ikna, dedikodu vs. birlikte uygulandı.

İKİNCİSİ : İnsanın değer yargılarına, inançlarına, duygularına ve bu alandaki zayıf noktalarına, ruh dünyasına yöneltilen psikolojik işkencedir. Bunlardan bazılarını sıralıyalım:

1 — **Acık ve üstü kapalı tehdit** : Ölümle tehdit, işkencenin dozajını ve süresini arttırmayla tehdit, en yakın arkadaşlarına gözünün önünde işkence yapılacağını belirtme şeklinde tehdit, aç ve susuz bırakma tehdidi, hadım, kör, sağır, sakat bırakma tehdidi, pencereden atma, bilek kesme şeklinde intihar süsü verilerek öldürme tehdidi, vs.

2 — **Vaat** : Rahata kavuşturma vadeleri, mesela, iyi bir oda (kuru döşemeli, kuru yataklı bir oda), işkenceyi durdurma, günde üç öğün yemek ve normal uyku, normal sigara ve çay, yoldaşlara işkence yapmama, yatağa zincirlememe vs. ifadeyi kanunun hafifletici maddesinin (59. madde) uygulanabileceği şekilde hazırlanmanın mümkün olduğu vaadi, vs.

3 — **İkram** : İsrarla reddedilmesine rağmen, sorgu

anında su, sigara, çay vs. şeklinde ikramlarda bulunulması, ayrıca yine sorgu anda picama ve battaniye değiştirmek gibi emrivakiyle getirilen kişisel rahata yönelik «iyilikçi» jestler, vs.

4 — *Yaltaklanma ve insancılık numaraları* : Yol-
daşlara gayet iyi davrandıklarını belirtmeleri, inançları-
mıza ve direnme azimlerimize saygılarını belirtmeleri,
işkencenin insanlık dışı bir uygulama olduğunu ve bun-
dan dolayı «çok mecbur olmadıkça (!)» hiç kimseye uy-
gulanmasını istemediklerini belirtmeleri, kendilerinin
de sıradan bir memur olduklarına işaret ederek, verilen
görevleri uygulamakla yükümlü olduklarını belirtip, iş-
ledikleri suçlardan dolayı ve yarı-özür diler bir tarzda
sıyrılmaya çalışmaları, vs.

5 — *İkna* : Çözülmenin getireceği faydalar üzerine
ikna konuşmaları. Konuşmanın imkansız olduğu ko-
nusunda ısrarlı tekrarlamalar, açıklamalar ve tekrarla-
malar.

6 — *Tekrar ve ısrar* : Soruları, belirli genel cümle-
leri (ikna etme ve çözme hizmeti gören kalıplaşmış
cümleleri) bıkmadan usanmadan tekrarlamak ve sormak.

7 — *Yoldaşları gözönünde işkenceyle ezmek* : On-
ları tehdit ve işkenceyle, çözülmeyen yoldaşları (ikna
ve yalvarmayla) çözmeleri için zorlamak, yoldaşlarına
küftürterek psikolojik bakımdan yıkmak, yoldaşları-
nın yüzüne bakamaz hale getirmek, hatta davadan dön-
melerini sağlamak. Ayrıca çözülmeyen de moralini
bozmak, onurunu kırmak.

UÇUNCUSU : Siyasal ve ideolojik mücadelede Ge-
nel olarak komünizme karşı faşist bir propaganda yü-
rütülüyordu. Marksizm-Leninizm'in genel ilkelerine,
mesela iktidarın devrimci şiddetle alınması ilkesine ve
de bizim gibi ülkelerde geçerli olan Mao Zedung'un
«Halk Savaşı» teorisine karşı saldırı ve karalamalar yü-
rütülüyordu. Ahlaki yönden komünizme saldırılıyordu.
Sosyalist ülkelerde işçilerin bir avuç bürokrat tarafın-

dan, «parti ağaları» tarafından sömürüldüğünün, ezildiğinin propagandası yapıyordu. 12 Mart faşist diktatörlüğüne karşı silahla direnen, ve şehit düşen devrimcilerin, yurtseverlerin «boşuna öldükleri»ni, perde arkasında «bürokratların», «salon sosyalistlerinin» bulunduğunu, bunların sağ ve rahat olduğunu anlatarak, devrime ve devrimci önderlere karşı kin, inançsızlık veya hiç olmazsa soğukluk yaratarak çözmek ve teslimiyete zorlamak için ısrarlı propaganda yapıyorlardı.

Gerek «psikolojik» ve gerekse «şiddet ekibi»nin sözkonusu üç alanda yönelttiği işkence, baskı ve etkileme şeklindeki taktiklere, esas olarak pasif direnmeyle karşı çıkıldı. Pasif direnme üç alanda şu şekilde belirdiyordu :

FİİLİ İŞKENCEYE KARŞI PASİF DİRENME :

1 — Tehditlerden etkilenerек sorulara titrek cevaplar vermekten kaçınmak (bazı sorulara kararlı red ve inkar cevapları verirken, tehditlerden etkilenerек geri adım atmak. Mesela bazı sorulara kararlı red ve inkar cevapları verirken, bazı sorular karşısında susmak, veya titrek, kararsız cevaplar vermek işkencecilerin umudunu ve dolayısıyla işkenceyi ağırlaştırma eğilimlerini arttırır. Onun için bu tip tutumlardan kaçınmak gerekir. Ya sorular karşısında susma çizgisini, ya da kararlı red ve inkar çizgisini sürdürmek gerekir. En etkilisi ve doğru olanı da kararlı red ve inkar çizgisidir). 2 — İşkencenin yorucu, yıpratıcı, kanredici şartlarından kurtulma eğilimlerine karşı direnme vaadlerine kapılmama, ikramları (bir kaçı hariç) reddetme. 3 — Tekrar ve ısrarlar karşısında gevşememe, usanmama, bunları sabır ve inatla kırma. 4 — Yaltaklanma ve insancılık numaralarına aldanmama. 5 — İknayı amaçlayan propaganda ve açıklamaların umudunu, kör bir suskunlukla kırma, vs.

SİYASİ VE İDEOLOJİK SALDIRIYA KARŞI PASİF DİRENME :

Bu alandaki saldırılara ve karalamalara 14 günlük süre içinde hiç cevap vermedim. Bu saldırı ve karalamaları hiç bana söylenmiyormuş gibi kör bir suskunlukla dinledim.

Bu 14 günlük devrede işlenen hataların en belli başlıları şunlardı: 1 — İlk iki gün içinde işkence altında bağırarak, işkence aralarında yüksek sesle inlemek. 2 — Bazı yoldaşların gözüönünde işkenceye yatırılıp ezilmesi durumlarında, «Sorumu cevap verecek misin?» gibi sorulara «Hayır» demek te bir cevaptır anlayışından hareket ederek, işkencecilere «evet» anlamında baş işaretini vermek ve böylece «hayır» demek, red veya inkar etmek suretiyle de onları oyalamak (bu hatalı tutum ne yoldaşları ne de beni değil işkenceden kurtarmak, aksine daha da işkencenin artmasına, ağırlaşmasına yol açıyordu). 3 — Sorgulama anında emrivakiyle getirilen picama ve battaniye değiştirmek, el-yüz yıkamayı sessizce kabullenmek. 4 — Tuvalete giderken sırta asker binmesine karşı direnmemek, bu durumu sessizce kabullenmek (bu hata ikinci direnme devresiyle, direnerek çözülme devresinde de devam etti. Bu uygulamaya karşı direnmemenin büyük bir hata olduğunu cezaevinde daha iyi kavradım). 5 — Siyasi ve ideolojik saldırılar ve karalamalar karşısında susmak da büyük bir hataydı. Düşmanın komünizme, devrime, sosyalist ülkelere, partiye ve yoldaşlara yönelttiği saldırı, karalama ve iftiralara ağırbaşlı ve cesurca cevap vermek gerekiyordu. (Bu hatayı daha sonra da 55 günlük sorgulama süresince devam ettirdim).

Pasif direnme, fiili, psikolojik, siyasi ve ideolojik baskı ve işkenceye karşı direnmenin bir biçimidir. Bunun yanında bir de aktif direnme vardır. Pasif direnme hakkında kendi tecrübelerimden yukarıda bilgi verdik. Hatalarıma rağmen, 14 günlük direnme pasif direnmedir. Aktif direnme hakkında yine tecrübelerimize, gör-

düklerimize ve duyduklarımıza dayanarak bazı bilgiler sunabiliriz.

FİİLİ İŞKENCEYE KARŞI AKTİF DİRENME :

Davranış ve tutumla ilgili olarak şunları sıralayabiliriz: 1 — Falaka, elektrik, asma, vb. işkencelerinin uygulandığı anda psikolojik ve ideolojik propagandalara, karalamalara, iftira, baskı ve saldırılara cevap vermek; (mesela, çırılçıplak asılı haldeyken, falaka altındayken veya elektrik işkencesindeyken komünizme, devrime, partiye ve yoldaşlara yönelen propagandalara yalana ve iftiralara dayanan karalamalara, saldırılara cevap vermek. Cevap verirken soğukkanlılığı ve ağırbaşlılığı korumak, titrek değil, kararlı konuşmak, az ve öz konuşmak, işkencecileri değil hakim sınıfları ve onların devletini muhatap almak gerekir. Adi küfürlere başvurarak, kişisel saldırılarda bulunarak, devrimci olmayan metotlarla işkencecileri aşağılayarak, onların kişiliklerine hakaret ederek, *boş yere onları tahrik etmemek gerekir.* İçi boş, lümpenvari kelime ve üsluplarla, sekte ve cazgırcasına değil hakim sınıfların ve devletin canevine vuran, işçi sınıfını, halkı ve devrimi savunan ciddi ve kararlı bir üslupla, siyasi ve ideolojik içeriği zengin ve öz olan bir devrimci propaganda ve ajitasyonla, düşmanda saygı uyandıran inatçı ve ağırbaşlı bir davranış hattıyla karşı koymak gerekir.

İşkence altında ısrarla ve defalarca «konuşacak mısın?» şeklinde sorulan sorulara, işkencecilerin moralini bozacak, cüretini ve umudunu kıracak, onları caydıracak şekilde kararlı ve kesin cevaplar verilmelidir. Mesela «boşuna uğraşıyorsunuz», «parça parça doğrasanız bile isteklerinizi kabul ettiremezsiniz», «ölümünden korkmam, halk için ölmek yücedir», «binlerce kez ölüp dirilmeye hazırım», «devrimci iradeyi ve inancı hiç bir güç teslimiyete zorlayamaz», «beni ağır işkencelerle,

açlık ve susuzlukla, ölümlle, istediğiniz doğrultuda konuşuramazsınız», «işkence altında halk için ölenler ölümsüzdür», «beni en yüce mertebeye erişirme tehdidiyle korkutmanız gülünçtür», «tayin edici olan işkence ve işkence aletleri değil, devrimci iradedir». Konuşmak için başvuru sorulara, baskı ve işkence biçimlerine bu tip kararlı ve inatçı ifadelerle karşı koymak, düşmanın moraline, umuduna, cüretine, inadına, hevesine ve şevkine saldırmak, darbeler vurmak, onu bu alanda geriletmek, bozguna uğratmak gibi sonuçlara yolaçar.

2 — İşkence uygulamaları sırasında emirleri yerine getirmemek, mesela «yat» dediklerinde sırtüstü falaka sopasının altına yatmamak, ayakları falaka boyunduruğuna geçirmemek, kalk dediklerinde kalkmamak, yürü dediklerinde yürümek; mesela, tuvalete giderken erin sırtına binmesine müsaade etmemek, mesela, işkenceciler içeri girdiğinde, kendilerine saygı ifadesi olarak «ayağa kal» dediklerinde kalkmamak.

3 — İşkence altında bağırılmamak, ağlamamak ve sızlanılmamak, yüksek sesle inlememek.

PSİKOLOJİK İŞKENCEYE KARŞI AKTİF DİRENME :

Düşmana karşı psikolojik alanda aktif direnmenin aktif biçimlerini şöyle sıralayabiliriz: 1 — Düşmanın açık ve üstü örtülü tehditlerine karşı sessiz kalmamak. Ölüm tehdidine karşı, proleterya ve halk için her an ölüme hazır olduğumuzu, devrim yolunda ölümün yüce bir mertebeye erişmek olduğunu kararlılıkla savunmak. İşkencenin ağırlaştırılması ve süresinin uzatılması tehdidine karşı, en ağır işkencelerin bile gerçek devrimcilerin irade ve sabır gücünü, inancını yenemeyeceğini belirterek, işkence tehdidine dolaylı bir şekilde meydan okumak. Hadım, kör ve sağır, kısacası sakat bırakma

tehditlerine karşı devrimcilerin, devrim uğruna herhangi bir organlarını feda etmek bir yana, canlarını fedaya hazır olduklarını en kararlı bir şekilde ifade etmek.

2 — Rahata kavuşturma vaatlerine karşı, bunun istenilen yönde ifade vermek için bir nevi rüşvet teklifi olduğunu, buna burjuvazinin, sömürücü sınıfların itibar ettiğini belirterek, bu rahata kavuşturma vaatlerini kesinlikle ve suçlayarak reddetmek.

3 — Nezaketle (!), ısrarla, yaltaklanma veya ittifaklara, veya emrivaki şeklinde sunulan ikramlara kesin olarak red cevabı vermek gerekir. (Daha önce de belirttiğimiz gibi, sorgulama sırasında bu ikramlar, düşmanın bir psikolojik baskısı ve saldırısıdır. Ve bu tip baskı ve saldırılar, fiili işkence kadar etkili, hatta ondan daha tehlikelidir.)

4 — «Yardımsızlık», «insancılık», «iyiniyetlilik», «duygusallık» manevralarına karşı uyanık olmak ve bu tip manevraları çocukların bile bileceğini açıklamak gerekir. Bir yanda vahşi bir işkencenin, diğer yanda «insancılığın», «iyilikseverliğin», bir yanda küfürün ve en ağır ahlaksızlıkların, diğer yanda yaltaklanma ve ikramların aynı ekipler tarafından uygulandığını açıklamak, bunun sahtekarlık ve ikiyüzlülük olduğunu söylemek gerekir. Ancak bu takdirde onlar aynı numaraları ısrarla uygulamaktan vazgeçebilirler veya ısrarlı tekrarların süresini kısaltabilirler.

5 — Yoldaşları gözönünde işkenceyle ezme tehditlerine ve uygulamalarına karşı acıma duygularını, onları işkenceden kurtarma eğilimlerini açığa vurmamaya dikkat edilmelidir. Bu tehditlere karşı inatçı ve acımasız bir tavırla karşı konulmalı. Onlara, tüm yakalanan yoldaşların gözü önünde dilim dilim kesilmesi halinde bile konuşmayacağımızı davranış ve konuşmalarımızla anlatmak gereklidir. Gerçekten doğru olan ve yoldaşların daha az işkenceyle ezilmesini sağlayan biricik tutum budur. Çünkü bu onların cüretini ve çözme umu-

dunu kırar, geriletir. Yoldaşların gözönünde işkenceye yatırılması durumunda, eğer işkenceye dayanamayarak yüksek sesle bağıyor, ağlıyor ve konuşuyorsa, onları (işkencecilerin engelleme girişimlerine aldırmayarak) kararlı bir ifadeyle ikaz etmek, direnmeye, boyun eğmemeye, sızlanmamaya çağırmak gerekir. Bunun yanında, yüzleştirmelerde, işkence veya tehditler bizi tanıyanları açıktan açığa, bildiklerini yüzümüze karşı söyleyenleri işkencecilere karşı savunmak gerekir. Yani onun söylediklerinin doğru olmadığını, baskı ve işkenceye maruz kaldıkları için bir sürü yalan uydurmak zorunda kaldığını açıklamak gerekir. İbrahim Kaypakka-ya'nın bu noktadaki tutumu çok değerli ve somut bir örnektir. Yüzleştirilenleri savunmak, hatta daha ileri giderek yüzleştirmek için getirilen kişiye yapılan baskı ve işkencenin hesabının sorulacağını kararlılıkla belirtmek şeklindeki somut bir örneği unutmamak gereklidir.

SIYASİ VE İDEOLOJİK SALDIRIYA KARŞI AKTİF SAVUNMA

Düşmanın siyasi ve ideolojik alanda yönelttiği her saldırıya, yalan, karalama⁴ ve iftiraya karşı soğukkanlı, kararlı, sabırlı ve cesur bir şekilde cevap vermek, aktif savunmadır. Meselâ, komünizmi siyasi, ideolojik, ahlaki vs. noktalarda karalama propagandasına karşı onu savunmak ve bundan daha önemlisi emperyalizme ve kapitalizme karşı saldırıya geçmektir. Onları her zaman bu alanda savunma pozisyonuna düşünmeye çalışmaktır. Denilecek ki, onlarla bu alanda karşılıklı bir mücadeleye girişmek, gereksiz yere onları tahrik etmek olmaz mı? Siyasi ve ideolojik seviyemiz hakkında onlara bilgi vermek olmaz mı?

Eğer düşman bizim parti üyesi, örgütçüsü, propagandacısı, veya yöneticisi olduğumuzu kesinlikle tespit etmişse, bizim (parti üyesi olduğumuzu inkar etsek bile)

komünizme, sosyalist ülkelere, partiye, yoldaşlara karşı yöneltilen saldırılara karşı koymamız doğru olur. Tabii eğer aktif direnme çizgisini seçmişsek... Kendimizi aktif direnme çizgisini uygulayabilecek ruhi ve fiziki güçte görebiliyorsak...

İşkence tezgahında Marksizm-Leninizm'i düşmana karşı sözlü olarak savunmak ve karşı saldırıya geçmek pek yüce ve çetin bir görevdir. İşkence tezgahında susmak da bir savunma biçimidir. Ama savunmanın pasif olanı en geri olanıdır. Aktif savunmanın düşmanı geriletmesinde, işkence süresinin kısaltmasında önemli rolü vardır. O, genellikle işkencenin yoğunlaşmasına yolaçabilir. Ama süresini kısaltır. Yeter ki aktif direnmeyi tereddüt etmeden her alanda inatla uygulayalım. Aktif direnme, sekter ve küfürbaz olmadan, ağırbaşlı, sabırlı ve soğukkanlı bir hat izlemek suretiyle uygulanırsa, işkencecilerin gereksiz yere tahriki önlenmiş olur.

İşkence tezgahında, siyasi ve ideolojik saldırılara karşı aktif savunma, düşmanı geriletmeyi, moraldan yıkmayı, sorgulamada insiyatifi elde tutmayı ve saldırılara karşı devrimi savunmayı amaçlar. Düşmanın parti üyesi olarak tespit edemediği devrimci veya devrim sempatizanı olarak tespit ettiği bir parti üyesinin aktif savunma hattını izlemesi elbette ki bazen alçyhte olur. Serbest bırakılma ihtimali varken, bunu imkansız hale getirmek, hatta düşmanın parti üyesi olabileceğimize ilişkin şüphesini güçlendirmek, hiç gerek yokken onu, bu meseleyi araştırmaya sevk etmek, elbette ki hatadır. Siyasi ve ideolojik saldırıya karşı aktif savunmada muhatap olarak en büyük somürücü sınıflar ve onların devleti alınmalıdır. Psikolojik ekibin tüm üyeleri değil, ekibin başı veya siyasi, ideolojik saldırıda en yetkili olanı muhatap alınmalıdır. Emperyalizme ve kapitalizme karşı saldırıda çarpıcı, somut örneklere önem verilmelidir. Mesela, komünizme ahlaki yönden saldırıya cevap verirken, şimdi veya geçmişteki sosyalist ülkeler örnek gösterilmelidir. Bu ülkelerde ahlaki yozlaşmaların an-

cak bürokrat burjuvazinin iktidarı ele geçirerek geriye dönüşü başlatmalarıyla birlikte olduğunu belirtmek gerekir.

Bunun yanında emperyalizmin (tek tek semut örnekler vererek) girdiği ülkeleri nasıl soyduğunu ve kerhaneleştirdiğini, onun bu ülkelerde beyaz kadın tüccarlarından, pezevenklerden, dalkavuklardan, ispiyonculardan, kiralık katillerden, hırsızlardan, dilencilerden, üç-kağıtçılardan vs. oluşan geniş yığınlar oluşturduğunu, toplumları, kanserin bünyeyi çürütmesi gibi nasıl çürüttüğünü anlatmak gerekir. Aktif savunmanın karşı saldırı şeklindeki karakterini, siyasi ve ideolojik savunmada özellikle unutmamak, ihmal etmemek gerekir.

MEYDAN OKUMA

Meydan okuma genel bir direnme biçimi değildir. Aktif direnmeden daha ileri bir direnme biçimidir. Ama genel olarak bu direnme biçiminin uygulanması tavsiye edilmemelidir. Bununla birlikte, isteyenin bu direnme biçimini uygulayabileceği belirtilmelidir.

Bu direnme biçimi, fiili işkenceye karşı şu şekilde ortaya çıkar: Falaka, elektrik, asma, meydan dayağı v.b. işkence uygulamaları altında slogan atmak, «yaşasın devrim», «yaşasın parti», «yaşasın Marksizm-Leninizm», «İşkencede boyun eğmeyenler, şehit düşenler bayraklaşır», «Kahrolsun işkence zulüm», «Kahrolsun emperyalizm, faşizm», «ölüm hodri meydan», «bir işkence gününe hodri meydan», «en ağır işkence yıllarına hodri meydan», v.s... Falakaya, elektrige, diğer işkence biçimlerine, soymaya, zincire vurmaya v.s. karşı fiili olarak direnmek. Mesela falaka altında yıkmaya karşı direnmek... Yumrukla, tekmele, coplu işkence biçimlerine karşı yumrukla, tekmeyle, gücümüz elverdiğince direnmek.

Yüze tükürmelere karşı. «tükürüğü aynen iade edi-

yorum!» diye, işkencecilerin yüzüne tükürmek; gözle-
rin bağlı olması halinde, tükürüğümüz işkencecilerin
yüzüne isabet etmeyebilir.

Bu, hiç önemli değildir, önemli olan, faşizme ve fa-
şist işkencecilere iadesidir. Ancak burada dikkat edil-
mesi gereken nokta, işkencecilerin karşılıklı tükürük-
leşmeyi bir yarış haline getirmesi durumunda bu yarış
mutlaka kazanmak, üstünlüğü elde tutmak gerektiğidir,
bu nokta, büyük bir öneme sahiptir. Ağzımızda tükürük
kalmasa bile, bayılmadığımız sürece, dudak hareketle-
riyle bu noktadaki direnmeyi sürdürmek gerekir. Bu,
diğer direnme biçimleri için de geçerli olan ilkedir. Ya-
ni direnme biçimi (onu sürdürecektir gücümüz varolduğu
müddetçe) sonuna kadar sürdürülmelidir. Tehditlere
devrimci tehditle karşı koymak, «proletarya er-geç he-
sap soracaktır», «halka karşı işlediğiniz suçlar cezasız
kalmayacaktır», «kendi kuyunuzu kendiniz kazıyorusu-
nuz», «affedilmez suçlar işliyorsunuz», «çocuklarınız
yarın sizi lanetle anacaktır», «çöküşe gidişin korkusuy-
la işlediğiniz bu ağır suçların hesabını devrim namlula-
rının önünde vereceksiniz», «bütün işkencecilerin yeri
tarihin çöplüğüdür», v.s.

Küfürle, siyasi küfürle cevap vermek gerekir. İş-
kencecilere kişiliğine yönelik adi ve lümpenvari küfür-
ler sarfetmemek gerekir. Onların küfürlerine karşı-dev-
rimci ahlak sınırları içerisinde cevap vermemek gerekir:
«Küfür, yalan ve ahlaksızlık faşizmin ruhudur», «yer
yüzünün en adi küfürleri faşizme özgüdür», «bana karşı
sarfettiğiniz küfürlerinizde devrimci hakimler hakim sı-
nıflara ve onların devletine iade ediyorum», «ahlak an-
layışınızı sergiliyorsunuz», vs.

Gözönünde yoldaşlara işkence yapılması halinde
slogan atmak, yoldaşı direnmeye teşvik etmek gerekir.
Onu bağırmanın, yalvarmanın, ağlamamaya, kısaca
direnmeye çağırarak destek vermek gerekir.

ESAS SORGULAMA
(İKİNCİ DEVRE : DİRENME)

14 günlük birinci devrenin bitiminden sonra hazırladıkları ifademle ve «K» yoldaşla birlikte Selimiye'ye getirildik. Yahnayak bir şekilde beni penceresiz, dar bir hücreye kapattılar. Köşede bir karyola vardı, döşeme ve yatak kuru olduğu için burası bana cennet gibi gözüktü. Köşede, içi «suyla dolu bir beyaz bidon vardı. Susuzluktan yandığım için derhal kapıp kafama diktim. İyi bir «su» değildi. Sonradan bunun sidik olduğunu, bidonun içmek için oraya konduğunu ve benden önce gelen bazı yoldaşların da bu sidigi kafaya diktiklerini cezaevinde iken öğrendim.

Gece karyolaya zincirlenmeden uyudum. Ertesi sabah askeri savcının karşısına çıkardılar. Bir bayan daktilocu ile birlikte savcı Gültekin Aksudoğan yüzüme donuk donuk bakıyordu. Sarı'nın yazdırdığı ifadelere işaret ederek, «Bu ifadeler hakkında ne diyorsun?» diye sordu. Şiddetli baş ağrısı, ağız kuruması ve dil şişkinliğinden dolayı konuşmakta güçlük çekiyordum. Bunun üzerine, yazılan ifade hakkındaki görüşlerimi yazılı olarak bildirmem için bana birkaç saat mühlet verdi. Yeniden hücreye götürüldüm. Birkaç kağıt, bir de kalem verdiler. İfadede bana yöneltilen suçlamaların hatırlayabildiklerimi reddettim. Yazılı hale getirdiğim beyanları savcı (esasını değiştirmeyerek, ama aleyhte bazı ufak-tefek değişiklikler yaparak) daktiloya geçirtti. İfade 1 sayfa tuttu. İfadem inzaladım. İfademin başında konuşamayacak durumda olduğuma ilişkin açıklamalar yerliyordu. Bu, çok sonra mahkemede, faşist savcı Yaşar Değerli'nin sanıklara işkence yapılmadığına dair iddialarına karşı somut delil olarak ileri sürüldü.

Bir sayfalık ifadeyi verdikten sonra, yeniden Selimiye'deki kuru hücreye alındım. Sorgulamanın bitmiş olduğu ihtimalini hesaba katıyor ve direnmenin zaferle sonuçlandığını düşünerek seviniyordum. Artık cezaevi-

ne götürüleceğimi tahmin ediyordum. Fakat az sonra beni «K» ve diğer bir arkadaşla işkencehanenin yanındaki Harbiye hücrelerine götürdüler. İki metre uzunluğunda, birbuçuk metre genişliğindeki daracık hücrelerden birisine kapattılar. Buradaki hücrelerde 50'yi aşkın siyasi tutuklu vardı. Benim gelmemden az sonra bir baş çavuş, Nahit Töre'nin mahkeme önünde verdiği nedamet ifadesini yüksek sesle okuyup, «Bakın, bakın, Nahit Töre ne diyor, bayağı akıllanmış» diyerek ifadeyi yavaş yavaş okumaya başladı. İfadede Abdülhamit ve İnönü övülüyordu. N. Töre ifadesini faşist general Faik Türün'ün Abdülhamit sempatisini olduğunu, İnönü'nün ise o dönemde Deniz'lerin idamına karşı çıktığını hesap ederek hazırlamıştı. Başçavuş, ifadeyi işkencecilerin talimatı uyarınca, hücredekilerin moralini bozmak, onları nedamete teşvik etmek için okuyordu. İfadenin okunmasından birkaç saat sonra, sünger gözlüğümü takarak, beni yeniden eski işkencehaneye götürdüler.

Gözümü açtıklarında kendimi yeni bir odada buldum. Burasının diğerlerinden farkı, beton tabanının ve yatağının kuru olmasıydı. Bir müddet sonra sünger gözlüğü yeniden takıp beni ayrı bir hücreye götürdüler. Konuşmalarından, fısıldaşmalarından, girip çıkmalarından, içerinin bir hayli kalabalık olduğu anlaşılıyordu. Şimdiye kadar sesini hiç duymadığım tok sesli birisi: «Beni iyi dinle» dedi, «seninle etraflica konuşmamız gerekir. Burası neredir biliyor musun? Burası Genel Kurmay Başkanlığına bağlı Kontr-Gerilla'nın İstanbul Bölgesi Soruşturma Merkezi'dir. Burada ana yası babasına, kanunmanun sökmek. Siz nasıl ki kanunları çiğneyerek devlete karşı açık savaş ilan ettiyseniz, biz de aynı şekilde size karşı savaş ilan ettik ve bundan dolayı normal barış zamanlarının kanunlarını bizden uygulamayı istemek kimsenin hakkı değildir. Sana şunu sormak isterim: İşkenceden hoşlanıyor musun? Neden bu kadar inat ederek işkenceyi üzerine çekiyorsun? Senden veremeyeceğin, yapamayacağın şeyleri mi istiyoruz? Her şeyin bir

sınırı vardır? İnsan iradesinin, sabrının da bir sınırı vardır. Daha ağır işkencelere tahammül edebilecek misin? En sonunda konuşacağına göre, kendini boşu boşuna ezdirmenin ne gereği var?»

«Psikolojik Ekip» şefi, «Evet», dedi, «komutanımın söylediklerini dikkate almalısın. Her şeyin bir sonu vardır. Sabrın da bir sonu vardır. Yeryüzünde sistemli, ağır ve uzun süreli işkencelere sonuna kadar direnen bir tek kişi bile gösterilemez. Sizin liderlerinizin tümü konuştu. Mahir Çayan, Deniz Gezmiş, Doğu Perinçek, Mihri Belli ve örgütünüzün lideri İbrahim Kaypakkaya istisnasız hepsi konuştu. Eski tüfeklerden konuşmayan bir tek kişi bile gösterebilir misin? Sizin babalarınızın, Marks, Lenin, Stalin, Mao ve diğerlerinin burada olsalar konuşmayacaklarını mı sanıyorsun?» Odada bulunan bir başkası, «Onlar bunun gibi aptal mı komutan?» diye söz karıştı. «Onlar bu şartlarda direnmenin, her şey açığa çıkmışken direnmenin aptallık olduğunu bilmezler mi? Ancak bunun bibi kafasızlar, bir ton dayak yedikten sonra akıllanırlar, direnmenin boş olduğunu anlarlar. Şimdi kahraman olmak istiyor. Bunun için bir ton dayağı göze almış görünüyor. Dayakla kahraman olunsaydı, en başta eşşekler kahraman olurdu!»

Tok sesli «Komutan» yeniden konuşmaya başladı: «Ben sana bir yurttaşın, bir abin olarak hitap ediyorum. Söylenenleri kabul et. Türkiye’de şimdiye kadar çok nadir olarak uygulanan işkenceleri kendine uygulatma, kendini deney tahtası yaptırtma. Bir insanın çırılçıplak soyularak ayaklarına zincir bağlanıp havadan asılması veya kuyuya sarkıtılması hiç hoş bir manzara değildir. Seni kuyuya sarkıtmak istediler ama, ben engel oldum. Sorgulamayı yürüten arkadaşları (şiddet ekibini kastediyor) sabırsızlığa ve kızgınlığa sürüklüyorsun. Bir insanın görevini engellemek iyi bir şey değildir. İnan ki sizin gibi gençlerin kör inançlar uğruna kendilerini ezdirmelerine üzülüyorum. Vatan için yararlı ömrünüzü zin-

danlarda çürütüyorsunuz. Buradaki hoş olmayan uygulamaların aylarca devam etmesi ne kötü bir şeydir. 15 gündür boşu boşuna 20 kişiyi meşgul ediyorsun. Yazık değil mi bu fakir halkın parasına. Sizin yüzünüzden kaçakçılarla uğraşamıyoruz. Emperyalizmin içimize sızdırdığı casuslarla uğraşamıyoruz. Bir yandan KGB, diğer yandan CIA... Bu fakir devlet kiminle uğraşsın oğlum? Bu devletin başında sen olsan ne yaparsın?»

Arada sırada gidip gelmeler, topuk vurmalar, selam çakmalar, fısıldaşmalar oluyordu.

Şimdiye kadar oynadığı rollerden «Psikolojik Ekib» şefi yardımcısı olduğunu tahmin ettiğim kişi: «İnan ki üzülerek açıklıyorum» diye başladı: «Eğer inat edersen sorgulamayı yürüten kişiler (şiddet ekibini) kastediyor» her şeye yeniden, daha düzenli ve daha ağır bir şekilde başlamak zorunda kalacaklardır. Onlar bu işlerden bıkamaz. Şehir ceryanı tükenmez, zincirler kopmaz, çöp aşınmaz, ve ayrıca zaman endişesi de sözkonusu değildir. Tüm bunları düşünmen, komutanımın söylediklerine hak vermen gerekir.» «Tok sesli 'Komutan'»: «Ben bu meseleyi konuşarak halletmek umundayım. Verin bir kağıt, bir kalem, cevabını öğrenelim.» Yüzümü durvara doğru çevirerek, gözlüğümü çıkardılar. Bir kağıtla bir kalem verdiler. Kağıda, «İşlemediğim suçları bana kabul ettiremezsiniz, askeri savcıya verdiğim ifadeye ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur.» diye yazdım. Konuşmalardan yüksek rütbeli olduğu anlaşılan «Komutan» yazıyı okuduktan sonra: «Evet, katılıyorum görüşlerine, işlemediğin suçları asla kabul etmemelisin. Şafak (TİHKP) hareketinden hemen hemen herkesin yakalandığını biliyorsun. Sizin hareketin de çokertildiğini ve en son yakalanın da sen olduğunu çok iyi biliyorsun. Düşün ki yüzlerce kişinin ayrı ayrı odalarda ifadeleri alındı. Bunların seninle ilgili verdikleri ifadeler hep birbirlerini doğruluyor. Bu ifadeler senin yönetici olarak üç bölgede çalıştığını ve bir çok eylemi planladığını gösteriyor. Cevap ver bakalım, şimdi bu iddialara mı inana-

lim, yoksa sana mı? Verin şu kağıdı, cevabını yazsın.» İşkenceyle alınan ifadeler kanıt olamaz mahiyetinde bir cevap yazdım. Bunun üzerine tok sesli komutan: «Ben kendime mi inanacağım, yoksa sana mı? Şunu unutma ki devlet, kendisini savunmak zorundadır. Altına dinamit koyanların ifadesine başvurmak zorundadır. Ama biz hesap sorma tutumu içine girmiyoruz. Kaldı ki, Türk devleti bağışlayıcıdır. Doğru yoldan sapanlara daima yardım elini uzatır. Sen bunları ve bizim iyi niyetli işrarlarımızı hiç kal'e almıyorsun. İnsan bu kadar vurdumduymaz olmaz, düşüncesiz ve anlayışsız olmamalıdır.» Kısa bir fısıldaşmadan sonra yine aynı «Komutan»: «Sana birkaç saat düşünme fırsatı veriyoruz, odana çekil, kafanı dinlendir ve burada söylediklerimiz üzerine derinlemesine düşün. Hoş olmayan, insanlığa sığmayan uygulamalardan kurtulmanın çaresine bak. Bence bunun çaresi, bir kaç kişinin senin hakkında verdikleri ifadeleri doğrulamandır. Sonra görevli askerlere: «Oğlum, alın odasına götürün. Her türlü ihtiyacını karşılayın ve kendisine gayet iyi davranın» diye emir verdi.

Beni, döşemesi ve yatağı kuru küçük bir odaya getirdiler. Karyolanın köşelerinde bağlama zinciri olmadığı gibi, duvar köşesinde asma halkaları da yoktu. Ayrıca bir masa, bir sandalye vardı. Masanın üzerinde bir tomar kağıtla bir kurşunkalem duruyordu.

Yatağa uzandım ve düşünmeye başladım. Daha önceleri başımı cesaretsizce kaldıran iç düşmanın cesareti bu sefer, biraz daha artmıştı. O, direnme azmini, devrimci sebatı ve ruhu kırmak için gerici propagandasını şöyle yapıyordu: «Savcılığa gittin geldin. Artık kaç gün, kaç ay işkence göreceğin hiç belli değildir. Bu adamlar kararlıdır. İşkence yapmaktan hiç sıkılmazlar. Şimdi kimbilir ne işkence türleri uygulayacaklar. Ne adilikler yapacaklar. En iyisi mi onların şimdiye kadar sana kabul ettirmek istedikleri bazı gerçek olmayan iddiaları kabul edip bu cehennemden kurtulmaktır. Gerçek olmayan suçları kabul edersen, mahkemede onları güç duruma

düşürebilirsin. Bunların işkence altında alındığı hemen-
cecik açığa çıkar.» İçimden gelen bu gerici sese karşı
direnmeyi öğütleyen devrimci ses ise şöyle diyordu: «So-
nuna kadar direnmek gerekir. Şimdi güç durumda olan
sen değilsin, onlardır. Eğer direnmeyi sürdürürsen, on-
ların moral çöküntüsü ve cayma eğilimleri de güçlene-
cektir. Artık bu noktadan sonra en küçük bir tereddüt,
uzlaşma belirtisi veya eğilimi, onların her bakımdan to-
parlanmasına, konuşurmak umuduyla yeniden baskıla-
rı arttırmalarına yolaçacaktır. Onların bazı isteklerini
kabul etmek dahi bozgunu kabul etmek anlamına gele-
cektir.

İşkence altında iç düşmana karşı mücadele etmek,
onu geriletmek, bastırmak en büyük görevdir. İşkence
altında esas tehlike iç düşmandır. O, işkence ekipleri ta-
rafından sürekli desteklenir ve kışkırtılır. O, işte gücünü
küçük-burjuva sınıf kökeninden, siyasi ve ideolojik
gerilikten, tecrübesilikten, küçük mal sahipleri (mesela
köylülük) arasında çalışırken bu sınıfın kötü eğilim ve
özelliklerini kapmaktan, zaafardan, vs. alır. İç düşma-
na karşı mücadele esastır. Milyonlarca emekçinin yaşa-
ma şartlarını, vahşice sömürölmelerini, zulüm altında
inlemelerini hatırlamalı, emperyalizme, sosyal emperya-
lizme ve bunlara bağlı gerici güçlere karşı dişle, tırnak-
la direnen, destanlar yaratan halkların mücadelesini ha-
tırlamalı, çeşitli ölkelerde faşizme, sosyal-faşizme karşı
işkence tezgahlarında, aylarca, yıllarca direnen, sakat
kalan, can veren ama boyun eğmeyen kadın ve erkek
komünistlerin, yurtsever ve demokratların eşsiz sabır
gücünü, fedakarlıklarını hatırlamalı ve direnme ruhu-
nu her an canlı tutmalıyız. İşkence tezgahlarında diren-
meyle geçen her dakikanın düşmana sıkılmış bir kurşun
olduğu anlayışıyla hareket etmeliyiz. Direnmeyle geçen
her dakikanın düşmanı bozguna, bizi ise zafere yaklaştı-
rdığını hiç bir zaman unutmamalıyız. İçinde o zaman
bu bilinç ve anlayış yoktu. Direnmeye ilişkin bazı kaba
gerçeklerin dışında herhangi bir bilgiye sahip değildim.

Bu bakımdan, iç düşmana karşı mücadele, önemli zaaf- lar taşıyordu.

Tahminen iki saat sonra onbaşı içeri girdi: «Komutan cevap istiyor, yazdın mı?» diye sordu. Yazmadığımı görünce, «Çabuk şu kağıda cevabını yaz» diyerek, önüme bir mektup kağıdı sürdü. Kağıda: «Boşuna ısrar etmeyin, ben ifademi verdim» diye bir cümle yazdım, alıp gitti. Biraz sonra askerler gözümü bağladılar ve arkasından «Psikolojik Ekip» girdi. Ekip şefi: «Komutanın (tok sesliyi kastediyor) bu iyi niyetli çabalarını bir çırpıda boşa çıkarman iyi olmayacaktır. Buraya seninle konuşmak için geldi. Bu kadar yüksek rütbeli birisinin buraya gelmesinin anlamını bilmiyor musun? Bu, seni konuşturmadan cezaevine göndermenin ne büyük bir hayal olduğunu sana göstermiyor mu? Bu meseleyle ilgilenen tüm yüksek rütbeli komutanların tek bir direktifi vardır, o direktif bize verilmiştir. Sorumlu olan bizi, sen değilsin. Görevimizi yerine getirmediğimiz takdirde sonucun ne olacağını biliyor musun? Geniş düşün, inatçılığı bırak. Sana bir saat daha mühlet veriyoruz. Buradaki görevlileri insanlık dışı uygulamalara mecbur etme» diye tehdit savurdu. Diğerleri de aynı mahiyette şeyler söyledikten sonra hep birlikte çekip gittiler.

Biraz sonra iki tabak yemekle bir bardak su getirdiler. Şimdiye kadar böyle bir yemek getirmemişlerdi. «Psikolojik Ekip»in çıkışından biraz sonra gelen böyle bir yemeğin taviz koparmak için ikram olup olmayacağını düşündüm. Fakat odada hiç bir kimse yoktu ve üstelik Selimiye'den getirildiğimden bu yana ilk yemekti. Yemeği yedim, suyu da içtim. Sanırım bir saat sonra çavuş yeniden geldi. «Cevabını yazdın mı?» dedi. Bir kağıda, «İfademi verdim, ekleyecek bir şeyim yoktur» cümlesini yazdıktan sonra çavuşa uzattım, götürdü. Beş-on dakika sonra «Psikolojik Ekip» yeniden içeri girdi. Ekip şefi: «Artık günah bizden gitti. Bundan sonraki duruma biz karışmayız. Bizim görevimiz burada bitmiştir. Bir diyeceğin var mı?» diye sordu. Başımla «Hayır»

işareti yaptım, toplu halde çekip gittiler. Onların gitmesinden hemen sonra iki er içeri girdi, kolumdan tutarak beni başka bir küçük odaya getirdiler. Odaya girdikten sonra sünger gözlüğümü aldılar. Burası kuru bir odaydı. İki masa vardı. Masalardan birinde Kara Gözlüklü, diğerinde ise Şişko oturuyordu. Sarı ve birkaç sivil giyimli de ayakta, şuraya, buraya ilişmiş duruyorlardı. Karagözlüklü'nün önünde (masanın üzerinde) elektrik makinası içi su veya tuzlu su dolu kaplar, kablolar ve sopalar duruyordu. Masanın yanında yerde ise falaka boyunduruğu duruyordu.

Karagözlüklü yine adi küfürler savurarak, «Soyun çırılçıplak!» diye erlere emir verdi. Kısa bir anda soydular. Çırılçıplak karşılarında duruyordum. Şişko ahlaksızca küfürler savurarak konuşmaya başladı: «Şuna bakın» diyordu, «şuna bakın hele! Bütün bu rezillikleri de direnme adına göze alıyorlar. Bu düpedüz utanmazlığın, hayvanlığın, ahlaksızlığın kendisidir. Siz kendiniz istiyorsunuz bu rezillikleri ulan! Utanmaz köpekler!»

Sarı söze karıştı: «Şunun duruşuna bakın. Mahrem yerlerini elleriyle de olsa hiç kapatma gereğini duymuyor. Halbuki bazıları buna gerek duyuyor. Utanma duygusu ölmüş, ölmüş be!» Sözü hemen Şişko kaptı: «Nereler bunlarda utanma duygusu. İki yıllık tecrübeyle bunların ciğerini öğrendim. Kadın, erkek bunlar hep böyledir. Bu gibi şeylerden zevk alırlar. Kızları yakalıyor, bir şey sorarsın, cevap vermez. Gayet iyi davranırsın, yapma, etme, konuş dersin, konuşmaz. Bazıları tokadı yiyince ötmeye başlar. Bazıları tokatla uslanmaz. Falakayla elektriğin altına yatınca bülbül kesilirler. Bazıları da çok inatçıdır. Bacaklarını dikip copu daldırmayınca kadar uslanmazlar. Uslandıca da ahlaksızlaşırlar.»

Karagözlüklü: «Elektrik hoşuna gidiyor mu, elektrik?» diye sordu. Hiç cevap vermedim. Birden yüksek sesle ahlaksızca küfürler savurarak, «Yatırım şunu» diye bağırды. Sırtüstü döşemeye yatırarak ayaklarımı fa-

laka boyunduruğuna geçirdiler. Birer er sağ ve sol bileklerimi botlarıyla bastırdılar. Kablolardan birisini sağ elimin serçe parmağına bağladılar. Diğerlerini ise copla sararak, copla birlikte makata daldırdılar. Elinde içi tuzlu suyla dolu büyükçe bir naylon sürahi olan bir er başucuma çömeldi. Dişlerimin arasına kalın bir sopa sokarak çenemi kanırdı. Aynı anda Sarı yanıma yaklaşarak: «Konuşmayı kabul ettiğin zaman sağ elinin işaret parmağını hızlı hızlı aç bük ki ona göre operasyonu durduralım!» diye bağırdı. Falakayla ceryan vermeye aynı anda başladılar. Gövdem korkunç bir acıyla sarsılıyordu. Bağırmanın verdiği acı birikimi içimi parçalıyordu. Bağırma insanda psikolojik olarak acıların boşaltımı duygusunu uyandırdığı için, bağırmanın için büyük bir güç sarfediyordum. Bir ara Sarı'nın: «Durun! Parmağını oynattı!» demesiyle birlikte işkenceyi durdurdular. Sarı yaklaşarak: «Konuşacaksın, değil mi? Parmağını açıp kapayarak cevap ver!» dedi. Parmağımın acıdan haberim olmadan oynadığını görmüştü. Sarı'nın sorusu üzerine herkes parmağıma bakıyordu. «Konuşacak mısın, haydi!» diye ısrar ediyordu. Karagözlüklü: «Bırakın, bırakın, o ne hınzırdır! Şu parmağındaki kabloyu kulağına bağlayın!» diye emir verdi, ve işkence yeniden başladı. Kulaktan ceryan veriş, insanın ölüme en çok vaklastığı bir andır.

Tahminen yirmi-otuz dakika sonra kabloları ve falaka boyunduruğunu açarak beni ayağa kaldırmak için zorladılar. Ayaklarımın altı şiştiği için kalkamıyordum. Sağ ve sol koltuk altına birer er yerleştirdi. İki er de bacaklarımı düzelterek ayaklarımı döşemeye basmanın sağladılar ve ayaklarımın üstüne botla bastılar. Sonra da yavaş yavaş yürütmeye başladılar. Kendi gücümle yürümeye başlayınca erler koltuk altımdan çıktılar. On, onbeş dakika yürüdüktan sonra, daha doğrusu zorla volta attırıldıktan sonra, sünger gözlüğümü takıp beni başka bir odaya götürdüler. Ayaklarım suya değince, malum zindana getirildiğimi anladım. Gözlüğümü açtılar. Zin-

cirli palaskaları sol bileklerime takarak beni yeniden köşeye astılar. Diğer odadaki şiddet ekibi olduğu gibi gelmişti. Küfürler savurarak karşımda duruyorlardı.

Kovalarla su getirdiler. Tas tas vücuduma dökerek copla dövmeye başladılar. Suyun vücuduma çarpılmadığı aralarda işkencecilerin birisi yanıma yaklaşarak elindeki iğneyi bacak etlerime sokup çıkarıyordu. Copu vuran Şişko durmadan konuşuyor, küfür savuruyordu. Arkadaşlarına dönerek, «şimdi bakın» diyordu. «Bu cop darbesiyle hafif bir irkilme ve inlemeyle boyun eğecek» dedikten sonra, bacağıma orta şiddette bir cop indiriyordu. Vurduktan sonra «yeniden bakın» diyordu. «Bu cop darbesine de orta şiddette bir irkilme ve inlemeyle boyun eğecek» dedikten sonra, karın boşluğuma güçlü bir darbe indiriyordu. Yeniden, «bakın» diyordu, «bu cop darbesine de şiddetli bir inleme ve irkilmeye boyun eğecek» dedikten sonra, erkeklik organlarıma güçlü bir darbe indiriyordu. «Bakın» diyordu, «ağzını nasıl açıp kapıyor, nasıl titriyor, yalvarmak istiyor..» «Her cop darbesi benim sözlerimi doğruluyor!». Şişko bu ve benzeri metotlarla işkenceyi daha yıkıcı bir hale getiriyordu. Sarı'nın sürekli propagandası, onun bu gibi metotlarıyla birleşince, daha etkili oluyordu. İrkilmeyi durdurma imkanı yoktu. İrkilme ve inlemeyi en aza indirerek, Şişko'nun «her cop darbesi benim sözlerimi doğruluyor» şeklindeki saldırısını boşa çıkarmada ise başarılı olamıyordum. Halbuki inlemeyi durdurmak, irkilmeyi ise aza indirmek onları geriletmek açısından önemliydi.

Kolların şişmesiyle birlikte zincirleri gevşettiler. Önce kangren olmaması için parmakları hareket ettirdiler, sonra yeniden astılar, fakat bu sefer ayaklarım yere basıyordu. Yani vücudumun tüm ağırlığıyla ayaktaydım. Bir müddet de bu şekilde dövdüler. Sonra Şişko yanındaki erlere hitaben, «Biz gidiyoruz. Bu iti her saat başında kontrol edin, ayakta duramaz hale gelip de düştüğünde zincirleri açın ve bana haber verin. Zaten bir

saat ayakta duramaz. Tamam mı oğlum?» diyerek, çıkıp gittiler. Bir saat içinde, acıya, yorgunluğa, zincire ve sulu betona yenileceğimi söylemek istiyordu. Dayağın vücuda verdiği ısının soğumasıyla birlikte titremem arttı. Zaten ayaklarım beton üzerinde, su içindeydi. Vücudum morartılar, birbirini kesen kırmızı şeritlerle doluydu. Titreme dişlerimi şakırdatıyordu. Zaman geçtikçe ayakta durmam güçleşiyordu. Bazen erler kapıyı açıp bakıyor, «konuşsan geberir misin lan?» diye söyleniyorlardı. Tahminen iki saate yakın bir süre sonra şiddet ekibinden Şişko'yla bir başkası içeri girdi. Şişko: «Üşüyor musun yavrucuğum? Üşüyorsan seni biraz ısıtayım» diyerek, cebinden bir kibrit çıkardı. İlk önce, derinin yanmamasına dikkat ederek, göğsümdeki kılları tutuşturdu, irkildikçe, »Ne o? Yaptığım iyilik seni rahatsız mı ediyor?» diye mırıldanıyordu. Göğüsteki kılların bir kısmını yaktıktan sonra, tepkimi ölçmek için bu sefer de koltuk altına geçti. Bir müddet sonra da çekip gitti. Onların gitmesinden sonra erler içeri girerek sünger gözlüğümü gözüme taktılar. Kapının açılmasıyla «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi erlere: «Ne bu oğlum? Bu ne hal? Ne zamandan beri asılı vaziyette böyle? Açın bunun zincirlerini, derhal açın. Bu tip manzaraları istemiyorum. Ben her zaman insanlara insanca davranılmasından yanayım. Bulduğum her yerde, yetkilerimin elverdiği ölçüde, darda kalan insanlara yardım ettim. İnsanlar şiddetle doğru yola getirilmez, doğru yol onlara anlatılarak gösterilmelidir. Bu tip nahoş görüntüleri istemiyorum. Kendilerine yardım etmediğim insanlar, darda kalan zavallı insanlar, benim bu çabama her zaman yardımcı olmuş, karanlık günlerden kurtulmuşlardır. Çabuk oğlum, seyretmeyin, yardımcı olun!» Zircirleri açtıktan sonra picamamı giymeme yardımcı oldular, köşede duran karyolanın yanına getirdiler. Yine eski nemli ve sidikli döşeğe sırt üstü uzandım. Ekip şefi erlere: «Oğlum, ayaklarını ve kollarını zincire vurmayın, üzerine üç battaniye serin, soğuk algin-

lığı ve ağrı dindirici haplar verin. Rahatsız etmeyin, bırakın sabaha kadar uyusun. İnsanlara insanca davranın» diye emir verdikten sonra, çekip gittiler. Onların hemen gitmesinden sonra, içeri giren erler, bir parça ekmek, bir tas çorba getirdiler. Yemeği bitirir bitirmez karyolaya zincirlediler. Erlerden birisi avucundaki dörtbeş hapı ağzıma attıktan sonra, arkasından yarım bardak su boşalttı. Uzun bir müddet titredikten sonra uykuya daldım.

«Psikolojik Ekip» şimdiye kadar bu derece bir «kurtarıcı» rol oynamamıştı. Bu bir yaltaklanma idi. Direnme karşısında güç duruma düşüşün bir ifadesi idi. «İnsancılık» ve «kurtarıcılık» taktiğindeki bu yükseliş, gerileyişin ve acizliğin bir göstergesi idi. Bunu tespit etmek ve direnmeğe daha inatçı bir karakter kazandırmak büyük bir öneme sahiptir. Düşmanın işkenceyi arttırmasına bağlı olarak, direnmenin daha inatçı, sökülmez ve uzlaşmaz bir karakter kazanması önemlidir. Bunun, umut kırma, çaresiz bırakma ve caydırma etkisi çok büyüktür. O zamanlar bu gerçeği iyi kavrayamamıştım. Direnmedeki zaafaların sebeplerinden birisi de buydu. Sabahleyin Binici'nin yumruğuyla uyandım. «Kalk ulan tuvalete» diye emrederek, sürücü ile birlikte zincirleri açtı. Sürücü, «bu sefer de ben bineceğim» diyerek sırtıma atladı. Fakat çok ağır olduğu için yıkıldım. Birkaç cop yedikten sonra ayağa kalktım. Binici Sürücü'ye, «işleri aksatma oğlum, adamcağıza eziyet etme, ağırsın, taşıyamıyor.» dedikten sonra sırtıma atladı. Her zaman olduğu gibi, yine tuvalette su içmeme müsaade edilmedi.

Zeytin ve ekmekek kahvaltısını yaptıktan bir müddet sonra gözlerim bağlandı ve «Psikolojik Ekip» şefi içeri girdi. Ekip şefi, «yatağın üzerine otur ve beni dinle» diyerek söze başladı. «Burada sana iki yıllık süre içinde yaptığın faaliyetlerden parçalar okuyacağım. Direnmenin ne kadar boş ve anlamsız olduğunu daha iyi anlayacaksın. Sen TİHKP ve TKP/ML saflarında iken hangi

görevleri üstlendiğini okuyacağım» dedikten sonra, 'bir şirtısından anladığım' önündeki kağıtlardan ifadeleri okumaya başladı. İlk önce Filistin Demokratik Halk Cephesinde eğitim görenlerin adlarını okumaya başladı. Daha sonra benim, TİİKP'nin hangi organlarında görev aldığımı ve sorumlu olduğumu söylediği bölgedeki eylemleri ve bu eylemlere katılanları sıraladı. 15-20 dakikalık bir okumadan ve açıklamadan sonra şöyle dedi: «Bu ayrıntılar yığını içinde önemli olan üç nokta vardır: Birincisi, senin TİİKP Doğu Anadolu bölgesi üyesi olman; ikincisi, TİİKP Diyarbakır-Urfa Alt Bölgesi Komitesi sorumlusu olman; üçüncüsü, TİİKP mensuplarını Filistin'e geçiren ve Filistin'den getiren, yurda silah ve teçhizat sokan hücrenin sorumlusu olman. Bütün bunlar, birçok sanığın birbirini tutan ifadelerinin ortaya koyduğu inkar edilemez gerçeklerdir. Senin bunları inkar etmen hiç bir mana ifade etmez. Sana yardım etmek isteyen birisi olarak, beni üstlerime karşı güç duruma düşürme. Bu gerçekler karşısında utanmaz bir inkarcı ve yalancı durumuna düşme. Anadolu'nun temiz halk çocuklarına bu yakışmaz.» Daha sonra şef yardımcısı, konuşmağa başladı: «Bu, bir devlet meselesidir. Varlık-yokluk meselesidir. Kanun, suçluları açığa çıkarmamazlık edemez. Suçları ört-bas edemez. Görmemezlikten gelemez. Suçu delillerle ortada olanlar, suçunu kabul etmelidir ki, kanunların kendisine sağladığı haklardan yararlanabilsin. Kanun can güvenliğini garanti eder. Ama, kendisine yardımcı olmak şartıyla.» Şef yardımcısı konuşmalarında ölümlü tehditleri pesi ve tehditleri de, «kibar» hatırlatmalar, kanuni ve esrarlı cümlelerle yapardı. Tahminen bir saatten fazla psikolojik baskıdan sonra, ekip şefi: «Ne diyorsun? Cevabın nedir? Yaz şuraya» diyerek, yardımcılarını ile birlikte arkama geçti. Er(sünger gözlüğümü alınma kaydırarak, önüme bir defter koydu. Deftere, «TİİKP üyesi değilim. Okuduğunuz ifadeler, işkence altında alınan uydurma ifadelerdir.» diye yazdım. Ekip şefi yazıyı okuyunca güldü.

«Biz sana insanca yardım ediyoruz, insanca davranıyoruz, sen bizimle alay ediyorsun. Bizdeki sabır ve iyiniyeti çok kötüye kullanıyorsun çok!» diyerek, yardımcıları ile birlikte çıkıp gitti. Onların gitmesinden sonra erler beni başka bir odaya götürdüler. Burası, daha önce getirildiğim yatağı ve döşemesi kuru odaydı. Erler çekip gittikten sonra yatağın üzerine uzandım. Vücudumun yatağa değen yerleri derin bir acı ile yanıyordu. Koridordan boğuk sesler geliyordu. «Beşin gözünü bağla!», «ifadeleri getir!», «hâlâ uslanmadı mı?», «orospunun canı kazık istiyor» vs. gibi, arada sırada da çığlıklar ve yalvarışlar geliyordu. Vallahi bilmiyorum», «Vay anam! Anam!», «şerefsizim ki tanımıyorum!», «yalan söylüyorlar komutanım!», «yalvarırım komutanım!», vs. (O sırada kaçakçıların sorgulanması da aynı yerde yapılıyordu.)

İki işkence arasında, psikolojik baskıya, işkence, ölüm korkusuna karşı direnmek, onları geriletmek, buna karşı inanç, sabır ve irade değerlerini korumak veya pekiştirmek, direnmenin başarısı için şarttır. Bunun için kendimizi işkenceye psikolojik ve fiziki bakımdan hazırlamalıyız. Bu işkencenin bütün dünya işçilerinin ve halklarının gözü önünde ceryan ettiğini, kendimizin onların davasını ve onurunu temsil ettiğimizi kavramalıyız. Bütün dünya işçilerinin ve emperyalistlerinin hücreden gelen seslere kulak kesildiğini, bunların gözlerinin işkence hücrelerine dikildiğini geniş anlamda iyi kavramalı ve bu noktayı bir an dahi olsa akıldan çıkarmamalıyız. Kendimizi gördüğümüz işkencelerden daha ağır işkencelere hazırlamalıyız. Geniş düşünmeliyiz, bize uygulanan her işkence biçiminin, beyaz orduların kızıl orduların mevzilerine yüklenmesinden farksız olduğunu bilerek direnmeliyiz. Her başarılı direnmenin düşmanın ömrünü kısaltmaya hizmet ettiğini, devrimi de güçlendirdiğini bilmeliyiz. Bu anlayış, inanç ve kavrayışla hareket edersek, *düşmanı işkence tezgahlarında yenmek İLKESİNİ BAŞARIYLA UYGULARIZ!* Vü-

cludu fiziki bakımdan hazırlamak tayin edici olmasa bile, bu konuda şunlara dikkat etmeliyiz: Fırsatları iyi değerlendirmeli, açlığı ve susuzluğu gidermeye yarayan iyi, kötü her şeyi yemeğe ve içmeye bakmalıyız. Verilen yemeği iştahımız olmasa bile kendimizi zorlayarak yemeliyiz.

Öğle üzeri üç çeşit yemek verdiler. Bu, «psikolojik ekip» şefinin bir yeni «iyilikseverlik» örneği idi. Arkasından bir er, bir naylon bardak dolusu ihlamurla üç-dört hap getirdi. «Komutanım bu hapların ve ihlamurun öksürüğe iyi geldiğini söylüyor, al iç bakayım. Çok iyi insandır. Onun öğütlerini dinlersen bu cehennemden kurtulursun» dedikten sonra gitti. Birkaç saat sonra gözüm bağlandı ve «Psikolojik Ekip» yeniden içeri geldi. «Şimdi beni iyi dinle» diye başladı. Ekip şefi, «Sana TİİKP'ten ayrıldıktan sonraki dönemde, yani TKP/ML saflarında iken yaptığın çalışmalardan parçalar okuyacağım» dedikten sonra, TKP/ML K.K. üyesi olduğunu söylediği 6-7 kişinin adını okudu. Bazı bölge sorumlularını da tespit ettiklerini söyleyerek iki-üç isim daha saydı. Daha sonra ise, Tunceli, İstanbul ve Siverek bölgesindeki silahlı eylemleri ve bunların bir çoğunun faili olduğunu belirttiği isimleri sıraladı. «İfadeler senin Koordinasyon Komitesi üyesi ve Tunceli bölgesi sorumlusu olduğunu, daha sonra ise İstanbul bölgesi sorumlusu olduğunu ve silahlı eylemleri bizzat planladığını gösteriyor. Ne diyorsun bunlara? Yoksa bunlar da mı yalandır? Yaz, cevap ver!» Önünde bir masa vardı. Masanın üzerindeki kağıda «Bu ifadelerin tümü iskanet altında alınmıştır. Başkalarını suçlandırmak ve ağır cezalara çarptırmak amacıyla hazırlanmıştır. Hiç bir hukuki dayanağı yoktur, kabul etmiyorum» diye yazdım. Ekip şefi yazıyı okur okumaz «Hayret» dedi. «Hukuka sığmıyorsun. Çiğnediğin burjuva hukukunda işlediğin suçları gizlemenin hukuki bir dayanağı var mı? Dağlarda çeteleşmenin hukuki bir dayanağı var mı? Güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymanın, Filistin'de adam eğitip içeri sokmanın hukuki bir dayanağı var mı? Ya

hukuk kelimesini ağzına alma, ya da hukukun gereğini yerine getir, inkar ettiğin suçları kabul et.» Sözü şef yardımcısı aldı: «Bana öyle bir demokratik ülke göster ki, işlenen suçlar karşısında sessiz kalsın, bu suçları açığa çıkarmak için elinden geleni yapmasın. Sana yeniden hatırlatıyorum, hukuk, hukuk diyorsun, şunu iyi bil ki, hukuk bize ne pahasına olursa olsun suçları açığa çıkarmamızı emrediyor. Sanıklardan samimi ikrar istiyor. Bu noktada inkarcı olanlardan hesap soruyor. Ona göre davran. Kendi kuyunu kendin kazma». Şef yardımcısının benzeri tehditlerinden ve nasihatlarından sonra sözü yeniden ekip şefi aldı: «Beni iyi dinle. Şimdi sana Tunceli polis karakolunu nasıl ve kimler tarafından bombalandığının hikayesini bir arkadaşımızın ifadesinden okuyacağım.» Gerçekten de okuduğu ifade ayrıntılı idi, ama yalanlarla dolu idi. Karakolun bombalanmasıyla hiç ilgisi olmayan kişiler de karıştırılmıştı. Hatta eylemin asıl uygulayıcılarının adı bile geçmiyordu. Şef, olayın hikayesini okuduktan sonra, «dinle-din, değil mi?» dedi, «senin boşuna inkarın neye yarar? Senin inkar ettiğin gerçekleri başkaları açıklıyorlar. Onlar senden daha mantıklıdır. Bu hücrelerde senden başka kimse kalmadı. Onların ifadelerini çoktan tamamladık. Ve hepsini gönderdik. Rahat ettiler, rahat. Ne bizi uğraştırdılar, ne de senin gibi kendilerini ezdirdiler.» Ekip şefinin bu açıklamaları doğru değildi. Yoldaşların bir bölümü gerçekten diremiş, çok sınırlı bir ifade vermişlerdi. Bu ifadeler ise birçok yalanla süslüydü. İki kişi ise hiç sır vermemişti. Ama onların benden önce gönderildiği doğru idi. «Psikolojik Ekip» bir müddet sonra odadan ayrıldı. Gitmeden önce ekip şefi: «Seninle akşam yeniden konuşacağız, iyi düşün diye hatırlatma yaptı.

Bir zaman sonra içeri ilaç dağıtan, emanetleri kaydeden ve arada sırada odaya giderek nasihatlarla bulunan «sivil ihtiyar» girdi. Her zamanki yumuşak ve babacan(!) sesiyle, «hiç nasihattan anlamıyorsun, evla-

dım» dedi. «Komutanların sorgulamadan vazgeçeceğini sanıyorsun. Bunların mesleği budur. Katıyyen görevlerini bırakmazlar. Ben bunların sizin gibi buraya düşenleri ifadesiz olarak gönderdiğine hiç şahit olmadım. Demin yanına gelen komutanlar gayet iyi niyetliler. Onlara güven, onlardan sana hiç bir kötülük gelmez. Onlar olmasa burada çok kötü ve üzücü olaylar olur. Komutanları güç duruma düşürmekten vazgeç. En kısa zamanda rahata kavuşmak istiyorsan bunu yap.» Elindeki ilaç kutusundan üç tane hap çıkarıp bana, «al bunları iç, başağrısına iyi gelir» dedikten sonra çıkıp gitti. Bu ihtiyar arada sırada içeri girip bu tip konuşmalar yaptıktan sonra çıkıp gidiyordu. İhtiyar, «Psikolojik Ekip»i övmekten başka herhangi bir şey yapmıyordu.

Akşama doğru «Psikolojik Ekip» yeniden geldi. Şef, «Nasıl? Düşündün mü? Yaz cevabını şu kağıda bırakayım» diyerek, beni masanın kenarındaki sandalyeye oturturdu. Önüme bir kağıt koyup arka tarafa geçtiler. Ne yazdığımı arkadan, başımın üzerinden okuyorlardı. Kağıda, «daha önce verdiğim cevaplara ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur» diye yazdım. Bunun üzerine şef, «Eğer bu bıkıtıcı tutumu devam ettirirsen, yarın komutanlarımız bizi bu görevden alabilirler. Biz onlara sürekli olarak yakında bir sonuç alabileceğimizi söyledik. Verdiğimiz süre içinde de hiç bir sonuç alamadık. Sen bizleri komutanlarımıza karşı çok güç bir duruma düşürdün, onlar bizlerin sana karşı çok yumuşak ve insafli davrandığımızı biliyorlar. Bundan dolayı bizleri her an görevimizden vatanımıza katarsın, fakat bizler de seninle uğraşmak istemiyoruz. Görevlerimizi başkalarına devretmek istiyoruz. Çünkü bir aylık çabalarımızın ve iyi niyetlerimizin anlayışla karşılanacağını, güç duruma düşürülmeyeceğimizi umuyorduk. Bu umudumuzu bâlâ muhafaza etmek istiyoruz. Ve sana son bir şans, iyi niyetimizden kaynaklanan son bir imkan dahâ tanıyoruz. Bu gece iyi düşün, yarın sabah bize cevabını bildir.» Sözü bu sefer de şef yardımcısı aldı: «Gelecek ye-

ni ekibin sana karşı tutumunu ve uygulayacağı sert metotları her halde tahmin edersin. Gençliğine hiç acı-mıyor musun? Hayatını neden tehlikelere atıyorsun? Gö-revlilerin sertleşmelerini, acılarının katmerleşmesini ne-den istiyorsun? Neden kendi ellerinle sorgulama günle-rini uzatıyorsun? Genç bir hayatı kör bir inanca neden kurban ediyorsun? Başkaları her şeyi anlatmışken, se-nin hayatın pahasına direnmenin bir anlamı var mıdır? Devlete karşı inatlaşmanın, devletle yarışa girmenin ciddiyetini kavrayamıyor musun? Ben sana son defa söylüyorum, vazgeç bu inattan. Bu gece iyi düşün, yar-ın bize ona göre cevap ver.» Sonra da erlere hitaben, «oğlum buna gayet iyi davranın. Herhangi bir isteği ol-ursa, derhal, bize sormaya bile lüzum hissetmeden ye-rine getirin. Yemeğinden her hangi bir kısıntı yapma-yın. Doymazsa temin edin, getirin, verin». Odayı terke-derlerken Ekip şefi, «Biz, bize kötü davrananlara so-nuna kadar iyi davranacağız. Çünkü insanların eninde sonunda doğru yolu bulacaklarına inanıyoruz» diyerek, konuşmasını noktaladı.

Ekibin gitmesinden sonra erler, yatmamı söylediler. Ve karyolaya zincirlemediler, sırtta binmenin bu gece yanlış olacağını bildikleri veya «Psikolojik Ekip» tarafından söylendiği için —her akşam götürüldüğüm halde— o akşam tuvalete bile götürülmedim.

Gece, mevcut durum üzerinde uzun uzun düşündüm. Kendi içimde, benliğimde veya ruh alemimde iki zıt gücün, direnme azmiyle çözümlenme isteğinin mücadelesi devam ediyor. Bizimci, halka, işçilere karşı ise düşmana aitti. Bu, sınıf mücadelesinin beynimizde, kalbimizde, ruh dünyamızda da sürmesinden başka bir şey değildi. Direnme azmi, gücünü, kavranılan doğru ideolojiden, davanın haklılığından, üç yıllık devrimci tecrübeden, yetersiz de olsa yığınlar içinde çalışmaktan, mensup olduğum orta-köylülük ailesinin ikili karakterinden biri olan emekçi karakterinden, dünya ve Türkiye halklarının mücadelelerine ve güçlerine olan inanç-

tan, emekçi karakterinden, vs. alıyordu. Çözülme isteği ise gücünü ideolojik ve siyasi gerilikten, mensup olduğum orta köylü ailesinin bireyci, bencil ve sömürücü karakterinden, ekmeğin taştan çıkarıldığı güç hayat şartlarının ve kollektif üretimin kazandırdığı ve emekçi ruhtan değil de, hazır lop öğrencilikten..., sınıf mücadelesinin yakıcı ateşinde pişmemekten, örsünde yoğrulmamaktan, kısacası tecrübesizlikten. Genel olarak Türkiye devrimci hareketinin, özel olarak da partimizin çok ağır bir darbe yemesinden ve sol oportünist hatalarından alıyordu. Bunun yanında çözülme isteği, gücünü, orta ve yukarı yoksul köylü yığınları içinde çalışmanın pekiştirdiği, bendeki diğer küçük-burjuva özelliklerden, çalışma süresi boyunca sistemli bir eleştiri ve özeleştirme metodu ile zayıflatılması gereken zaafardan alıyordu. Burada şunu belirtmeliyiz ki, işkence altında komünist bir direnmenin (sıradan bir direnme değil), 4 temel direği vardır: *Doğru ideoloji ve siyaset, devrime ve halkın davasına inanç, tecrübe, sınıf kökeni.*

Doğru ideoloji ve siyaseti kavrayan bir kimsenin, komünist inancı, gerçek bir zemine, sağlam ve uzun vadede sarsılmaz bir zemine oturur. Komünist dayanma, sabır, soğukkanlılık, fedakarlık ve cesaret gibi değerler gücünü esas olarak bu sağlam kaynaktan alır. İşkence tezgahında *sınıfın onurunu korumak, proletaryayı hakıyla temsil etmek, işkence tezgahlarında yenmek için (düşmanı), proletaryanın ideolojisini ve siyasetini kavramak* birinci derecede öneme sahiptir. Ama proletaryanın ideolojisi ve siyaseti de gerçek anlamda ancak sınıf mücadelesinin çetin pratiği içinde, yenilgiler ve başarılar yumağı içinde kavranabilir. *Devrime ve halkın davasına inanç*, ikinci derecede bir öneme sahiptir.

Tecrübe, üçüncü derecede bir öneme sahiptir. Doğru ideoloji ve siyaseti kavramak işkence tezgahında komünist bir direnme için birinci derecede bir öneme sahiptir, ama tek başına yeterli değildir. Polis ve jandarmaya karşı mücadele tecrübesi, işkence tezgahlarında

düşmanın ve buna karşı komünistlerin uyguladığı mücadele taktiklerinin önceden öğrenilmesi, özümlemesi önemlidir. Psikolojik ve fiili işkence sırasında, polisin uyguladığı taktikleri, saldırı biçimlerini, hile, tehdit, şantaj ve entrikalarını boşa çıkarmada, bunları doğru taktiklerle ve doğru bir davranış hattıyla bir bir kırma-da, direnme azmini güçlendirmede tecrübe ve bilgi önemli bir rol oynar. Tecrübesizlik ve bilgisizlikten dolayı polisin sorgulama usullerine karşı hatalı tutum ve davranışlarla veya taktiklerle cevap vermek, bizi hatalara sürükler, bu hatalar yeni yeni hatalara yolaçar ve giderek insiyatifin düşmanın eline geçmesi ve direnme azminin sarsılması sonucunu doğurur.

Sınıf kökeni, dördüncü derecede önemli bir unsurdur. Emeginden başka hiç bir mali mülkü olmayan, emeğini satarak geçinen, kolektif üretime katılan, hayat ve çalışma şartları bir nevi işkence olan bir işçinin durumuyla bir öğrencinin, memurun veya küçük bir mülk sahibinin durumu farklıdır. Hayatı yedi kat yer altında, grizu ve göçük tehlikesinin kol gezdiği ocaklarda, fırın ağzında, döner miller, kasnaklar, vınlayan açık kollar, helezonlu konveryeler, hareketli bıçaklar arasında geçen, dişliler, çatal pimler, patlama dolapları, freze bıçakları, giyotin kapıları, hadde merdaneleri vs. dünyasında yıllarca pişen işçi sınıfının durumu diğer sınıf ve tabakalardan elbette ki farklıdır. Bundan daha önemlisi, işçi sınıfı iş saatlerinde, makinanın, fabrikanın kurallarının, kolektif çalışmanın ve grevlerin kazandırdığı bir disiplin ruhuyla ortak davranış ve hareket anlayışına sahiptir. İşçi sınıfında direnme, fedakarlık ruhu derindir. Bir işçi, bir başka işçinin haklarının patron tarafından gasbından bizzat kendi hakkının gaspı olduğunu tecrübesi ile, sınıf güdüsüyle çok iyi bilir. Kolunu makinaya kaptıran sınıf kardeşinin acısını yüreğinde duyar, çünkü aynı makinanın yarın kendi kolunu da kapabileceğini haklı olarak düşünür. Bundan dolayı kendi ideolojisini ve siyasetini kavramış, devrime inan-

miş tecrübeli işçilerin işkence tezgahlarında direnişi çok daha usta, tavizsiz, inatçı mücadeledir. Bağında da az zaaf ve eksiklik taşıyan komünist bir direnmedir. Gerek tecrübe, gerekse sınıf kökeni, komünist bir direnmenin daha az zaaf ve eksiklik taşımasını getirir. Ağır zaaf ve eksiklikleri genellikle yokeder.

Yukarıda anlattıklarımızdan, bu özelliklerin tümüne sahip olmayanların işkence tezgahlarında direnemeyeceği, düşmanı yenemeyeceği gibi sakat bir sonuç çıkarılmamalıdır. Proletaryanın ideolojisini ve siyasetini kavramayan, tecrübesiz olan ve proleter olmayan bir kimse, eğer halka ve devrime yürekte inanıyorsa sır vermeyebilir. Direnişi başarıya ulaştırabilir. Bu tip direnme yüce, fakat sıradan bir direnmedir. Komünist direnmenin özelliklerini taşısa bile, esasta o değildir. Tarih halkın davasına ve devrime yürekte inanan nice tutarlı, militan demokrat ve yurtseverlerin işkence tezgahındaki direnişlerine tanık olmuştur. Bırakalım bunları, tarih köle sahiplerine ve feodallere karşı nice sıradan halk kahramanlarının ezen sömürücü sınıfların işkence tezgahlarında ser verip sır vermediklerine tanıktır. Yine bırakalım bunları, insanların metafizik, dini inançlar, kör inançlar uğruna canlarını nasıl feda ettikleri, nasıl direndikleri de her günkü olaylarla, defalarca ortaya konan gerçeklerdir. Bunları belirttikten sonra kaldığımız yerden devam edelim.

Fiili ve psikolojik işkencenin kesiksiz bir şekilde devam etmesi çözülme isteğini güçlendirici bir rol oynuyordu. Gerçek durum direnme azminin gitikçe zayıfladığı şeklinde tespit edilebilirdi. Fiili işkenceler arasındaki sürelerde işkence ve ölüm korkusunu, özellikle de işkence korkusunu güçlükle yenebiliyordum artık. Acılar içinde kıvranan bünyem aşırı şekilde zayıflamıştı. Bazen titriyor, bazen de terliyordum. Gece, konuşmalar ve bağırtılar arasında düşünürken içimdeki düşman, yani çözülme isteği şöyle diyordu: «Şu gerçek olmayan ifadeleri kabul et de işkenceden kurtul. Onlar seni ay-

larca işkenceye tutabilirler. 12 Mart faşizminin bunu yapması işten bile değildir». Direnme azminin veya istediğimin eski kararlı, kesin ve gür sesi, nispeten daha titrek ve cılızdı: «Bir aya yakın bir süredir devam eden direnmeyi sürdürmek gerekir. İşkencenin ne kadar süreceği belli değildir. Okunan ifadeleri kabul etmek, çözümlenin ta kendisidir. Bunun sorumluluğu ise ağırdır.» O gece, direnmeyi sürdürmeye karar verdim. Ertesi sabah, «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «artık çok dikkatli konuşman gerekir. Vereceğin cevap, bizim göreve devam edip etmeyeceğimizi tayin edecek. Senin daha ağır 'muamelelere' maruz kalıp kalmayacağını tayin edecek. Yaz bakalım cevabını şu kağıda» dedikten sonra, arkaya geçip gözümü açtılar. Önümde duran kağıda: «Bu soruların cevaplarını defalarca yazdım. Ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur» diye yazdım. Ekip şefiyle yardımcısı uzun bir süre konuştuktan sonra bir saat daha «düşünme mülleti» verdiler ve çekip gittiler. Bir saat sonra er, cevabı almaya geldi. Daha önce yazdığım ve onların okuyup masanın üzerine koyduğum kağıdı verdim, gitti. «Şiddet ekibi»nin gelişini beklemeye başladım. Fakat ekip bir türlü gelmiyordu. Bu, anladığım kadarıyla, onların bir işkence biçimiydi. Her türlü bağı koparıp görevi «Şiddet Ekibi»ne devretme havasını veya psikolojisini yarattıktan sonra, «Şiddet Ekibi»ni saatler sonra göndermek, gerçekten de ağır bir baskı biçimiydi. Diğer hücrelerdeki gürültüler, bağır-malar, küfürler ve emirler furyasında «Şiddet Ekibi»ni 'ha geldi' diye gelecek psikolojisiyle beklemek, insanın sınırları ve direnme azmi üzerinde olumsuz bir etkide bulunuyordu.

Akşama doğru iki er «Binici'yle Sürücü», gözümü bağlayarak beni odadan çıkardılar. Bir başka odaya getirdiler. Ayaklarımın suya değmesiyle malum zindana getirildiğimi anladım. Gözümü açtıklarında, karşımda Şişko'yla Karagözlüklü'yü, Sarı'yı, birkaç sivil ve ellerinde coplarla 5-6 askeri buldum. Önce çırılçıplak soy-

dular, tahminen 10 dakikalık falakadan sonra zindanda yürüttüler. Sonra zincirli palaskaları sağ ve sol ayak bileklerime taktılar. Beni tahta karyolanın baş kısmına, beton üzerine sırtüstü yatırdılar. Karyolanın köşesindeki zincirlerle sağ ve sol bileklerimden kollarımı tahta karyolanın kalın bacaklarına bağladılar. Karagözlüklü elektrik makinasını karyolanın üzerine koydu ve yanına oturdu. İki er bacaklarımı havaya kaldırarak, zincirlerden çekmek surütiyle «geniş V» şeklinde gerdiler. Eklemlerim birbirinden ayrılacakmış, kemiklerim kırılacakmış gibi kahredici bir acıyla yanıyordu. Elektrik kablolarından birisini sağ ayağım, diğerini ise sağ elin serçe parmağına bağladılar. Bir er, yine dışlerimin arasına kalın bir sopa sokarak çenemi kanırdı ve elindeki içi tuzlu su dolu sürahiyle beklemeye başladı. Bu arada başımın altına bir yastık getirip koydular. Başım dikeldi; bu yastığı, kurdukları işkence pozisyonunu görmem için koymuşlardı. Gerçekten de işkence pozisyonunun bir kısmını olduğu gibi görüyordum. İki er, zincirlerden çekerek bacaklarımı germiştii. Ellerinde coplarıyla ayak tabanlarıma vurmak için birer er de hazır bekliyordu. Şişko ise tenasül organlarını ve hayaları dövme için elinde copla tam «V»nin ortasına dikilmişti. Sivillerden birisi ayağıyla karnıma basmıştı. Sarı ise, başucuma koyduğu sandalyede oturmuş, yüzüme bakıyordu. Herşey bu şekilde hazır olduktan sonra (henüz işkence başlamadan önce) Sarı konuşmaya başladı: «Şimdi sana son defa soruyoruz, konuşacak mısın, konuşmayacak mısın? Eğer konuşacaksın sol elini aç, kapa. Sana tavsiyem, derhal konuşacağını bildir ve işkenceden kurtul. Yoksa bu tip, hatta daha ağır işkencelerden kurtulamayacaksın. Şimdi sana son defa, «konuşacak mısın?» diye soracağım. Bu fırsatı değerlendir ve işkenceden kurtulmaya bak!» Sarı, kısa bekleyişlerle on defa, «konuşacak mısın?» diye sorduktan sonra, işkence başladı. İlk önce aynı anda ayak tabanlarıma güçlü cop darbeleri iniyordu, bunu, hemen Şişko'nun darbesi,

Şişko'nun hayalara indirdiği darbeyi ise hemen (bağlandı-
dığı yerlere su dökülerek verilen) elektrik şoku izliyordu.
Her üç veya dört devirde bir Sarı «konuşacak mısın?»
diye soruyordu. Başucumda duran er, elindeki tuzlu suyu
yavaş yavaş dökmeye devam ediyordu. Sınırım vücudun
elektriği daha iyi iletmesi için ağızdan akıtılan bu tuzlu su,
işkenceyi daha etkili yapıyordu. Ayak tabanlarıma, hayalara
ve tüm vücuda indirilen cop ve elektrik darbeleri, ölümcül
bir acıyla vücudu sarıyordu. Karagözlüklü bazen çekiş gibi
vuran, bazen de iğneleyen elektrik şoklarının süresini
kendi keyfine göre ayarlıyordu. İşkence bir müddet böyle
devam ettikten sonra, sağ ayak parmağımdaki kabloyu açarak,
vücudun çeşitli hassas kesimlerine dokundurmak veya
bağlamak suretiyle işkenceyi sürdürdüler. Bu arada gözüme
sünger gözlüğü taktılar. Ayak tabanlarına toplanan kanı
dağıtmak için çubukla ovma işlemleri yapılırken, diğer
noktalarda işkenceye devam ediliyordu. Daha sonra bilekleri-
mdeki zincirleri açarak, beni ayağa kaldırmak istediler.
Fakat sancılanma ve ayak tabanlarının şişkinliğinden dolayı
ayağa kalkamadım. Kendi gücümle kalkmam için erler bir
müddet sırtımı, bacaklarımı, başımı vs. copladılar.
Fakat kalkamayınca, kollarımdan ve saçlarımdan tutup
kaldırarak koltuk altına girmek suretiyle yürütmeye çalıştılar.
Tahminen 15-20 dakika sonra, yeniden aynı yerde, aynı
işkenceye başladılar. Fakat bu seferki birincisinden kısa
sürdü. Yeniden yürüttükten sonra, kollarımdan köşedeki
halkalara astılar. Bu asmayla birlikte, «Siddet Ekibi» hücreyi
terkettiler. Fakat içerde bir er kalmıştı, bu, büyük hücrede
veya zindanda durmadan geziniyor, arada sırada da küfürler
savuruyordu. Erin içerde kalmasının sebebi, kolların şişmesi
veya morarması durumunu haber vermek içindi. Nitekim bir
müddet sonra er, kapıyı açarak dışarı çıktı, hemen ardından
birkaç kişi olduğunu tahmin ettiğim (gözlerim bağlıydı) bir
grup içeri girdi ve zincirleri gevşeterek bu sefer de bacaklarımdan
astılar. Bu bir

müddet böyle devr-i daim devam etti. Bu arada mırıldanmalarından, ayak seslerinin çokluğundan, kapıların gürültüyle açılıp kapanmasından «Psikolojik Ekip»in de geldiğini sanıyorum. Daha sonra beni köşeden indirdiler (fakat bu devr-i daim asmalar, palaskalı zincirleri kollardan ayaklara, ayaklardan kollara bağlamalar ve parmakları hareket ettirmeler sırasında fırsatını bulup köşedeki döşeme üzerindeki sudan pek içemedim. Susuzluktan kavruluyordum), ayağa kaldırmak istediler, kalkamadım. Bunun üzerine iki er bacaklarımdan tutarak (zincirli palaskalar açılmıştı) sürükleye sürükleye tuvalete götürdüler. Buradaki «süpürgeli banyo»dan sonra, kol ve bacaklarımdan tutarak işkence gördüğüm sulu zindanın eski nemli ve sidikli yatağına (pijamaları giydirmeden) getirip atıldılar, kol ve bacaklarımı zincirleyip, üzerimi battaniye ile örttükten sonra çıkıp gittiler.

Başım kazan kesilmişti. Hayalardaki ve karındaki sancı, benliğimi kökünden sarsıyordu. Ağzım yine kurumuştü. Elektriğin etkisiyle susuzluktan yanıyordum, «süpürgeli banyo» sırasında da fırsattan faydalanarak su içememiştim. Bundan dolayı, o gece sabaha kadar uyuyamadım, inledim. Sabah biraz dalmıştım ki, Binici'nin yüzümde patlayan yumruğuyla uyandım. Zincirleri açarken, «kalk lan tuvalete! Seni tuvalete değil, mezara göndermek lazım, mezara! Ne ulan bu keçi inatçılığı! Seninle mi uğraşacağız? Konuşmayınca sanki general mi olacaksın lan!» diye konuşuyor, yakası açılmadık küfürler savuruyordu. Zincirleri açtıktan sonra battaniyeyi kaldırıp, kalkmam için coplamaya başladı. Sürücü seyrediyordu. Doğrusu o Binici'ye göre biraz daha insafliydi. Karyoladan kalkmayınca, «rahat yer mi buldun lan!» diyerek (Binici) beni saçımdan yapışarak karyoladan beton üzerine düşürdü. Sonra vura vura hücrenin ortasına sürükledi. Yerde copla, tekmeyle dövmeye başladı. «Kalk ulan tuvalete!» diye bağıriyordu. Bir ara Sürücü yanına gelerek «Eşşegimizin inadı tuttu. Fazla vurup da tüylerini dökme. Şimdi otunu sa-

manını verelim. Yesin, biraz dinlensin, sonra götürürüz.» diye Binici'yi vazgeçirmeye çalıştı. Bu arada içeri bir başka er girdi. Bir şeyler mırıldandıktan hemen sonra sünger gözlüğümü taktılar. Aynı anda «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi: «Ne yapıyorsunuz evladım, ne yapıyorsunuz böyle?» diye sordu. Binici, «Komutanım, tuvalete gitmiyor» dedi. Bunun üzerine şef: «Tuvalete gitmiyor diye zorla mı götüreceksin? Önce şunun picamalarını giydirin bakayım, bir insanın bu haldeyken tuvalete götürülmesi ayıp değil mi? Burası soğuktur, baksana soğuktan vücudu mosmor kesilmiş, derhal bu odadan alın bunu, karşıdaki kuru, temiz odaya götürün!» diye emir verdi. Bunun üzerine hep birlikte «karşıdaki kuru, temiz odaya» geçtik. Kurtarıcı(!) şef, «Bu hücrelerde başkalarına nasıl normal yemek ve su veriliyorsa, buna da aynı muamele yapılacaktır. Günde üç öğün normal yemeği verilecek, normal tuvalet ihtiyacı karşılanacaktır. Gitmek istemiyorsa zorla götürülmeyecektir. Herhangi bir şeye ihtiyacı olduğu söylendiğinde derhal karşılanacaktır.» «Psikolojik Ekip»in gitmesinden bir müddet sonra bir tas çorba, bir bardak su, dört-beş tane de hap getirdiler. Karyolaya zincirlemeden yatma müsaade ettiler. Ve o gün yanıma hiç uğramadılar. Geceyi uyuyarak geçirdim.

Ertesi sabah «Psikolojik Ekip» yeniden geldi. Ekip şefi: «İnan ki çok merak ediyorum,» diye başladı, «acaba sen devrimci gizli örgütlerin, daha doğrusu Türkiye'deki silahlı komünist örgütlerin iç yapısını, içinde denenleri, bunların üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini biliyor musun? Bilmemi çok isterdim, çok! Sıkıyönetim ilanından bu yana, yani 2 yıllık bir süredir, bunlarla uğraşıyorum. Bu örgütlerin iç yüzünü örgüt liderlerinden daha iyi tanıdım. Binlerce kişi elimizden geçti. Zamanımız olsaydı, bunların verdiği ifadelerden bazılarını sana okumak isterdim.» Ekip şefi, devrimci, yurtsever örgütleri karalamak, onlara karşı dostluk, güven ve sempati duygularını sarsmak veya yıkmak amacıyla ye-

ni bir propagandaya başladı. O önce halk saflarındaki ihtilalci örgütlere saldırdı. daha sonra ise mensup olduğum komünist hareketi karalamaya başladı. O, bu propagandayı yardımcısıyla birlikte yaptı. Diğer devrimci, yurtsever, demokrat hareketler hakkında şöyle diyordu: «Devletin parası ve devletin imkanlarıyla okuyan gençleri çıkmazlara soktular. Elimizden geçenlerin çoğunun macera heveslisi, ders kaçkını, bunalımlı gençler olduğunu gördük. Girdikleri örgütler de tam onların bunalım ve arzularına cevap veriyordu. Kimisi maceraya atıldı, hayatını kaybetti, kimisi ömrünün baharında cezaevlerini boyladı, kimisi ise bu işten vazgeçti. Bu örgütler toplumda sözde eşitlik istiyorlardı. Ama bunlar kendi içlerinde eşitliği uygulayamıyorlardı. Aynı örgütün elemanlarından bazılarını gecekondualarda ele geçiriyorduk; bir kat yatak, bir tüp gazdan başka bir şey bulunmuyordu. Evlerinde, ceplerinde en fazla 200-300 TL. çıkıyordu; bazılarını ise en zengin semtlerdeki apartman katlarında, fıstık gibi kızlarla birlikte yakalıyorduk. Ceplerinde en az 20-30 bin lira çıkıyordu. Nerede eşitlik? Eşitlik, meşitlik, hepsi palavra. Bunların çoğu gününü gün eden macera ve şöhret heveslileridir.»

Ekip şefi propagandasını ustaca yürütüyordu. Bu tip propagandaları genellikle devrimci mücadeleye yeni katılan tecrübesiz unsurlara karşı yürüterek, onların kafasını bulandırmaya ve devrimci, yurtsever harekete karşı güvenlerini sarsmayı amaçlıyorlardı. Onlar bu amaca ulaşmak için çeşitli devrimci, yurtsever örgütlerin bazı hatalarını ve zaafalarını bir propaganda malzemesi olarak kullandıkları gibi, propagandalarını geniş ölçüde çarpıcı yalanlara, ilginç uydurma hikayelere ve iftiralara dayandırıyorlardı. Halkın davasına yürekten inanan ve faşizme karşı mücadelede canını seve seve feda eden devrim şehitlerini, «maceracı ve şöhret heveslisi, bunalımlı gençlerin kendi kendilerini harcaşmaları» olarak göstermek suretiyle devrim şehitlerine olan saygıyı da yıkmaya çalışıyorlardı.

Sözü bir ara şef yardımcısı aldı: «Şimdi sana sizin teşkilattan birisinin ifadesini okuyacağım. Bak, yanıldığını, devlete karşı gelmekle ne büyük bir hata işlediğini nasıl itiraf ediyor» dedikten sonra, ifadeyi okumaya başladı. Bitirdikten sonra, ifadenin «K»ya ait olduğunu anladım. Şef yardımcısı, «Bırakalım yaptıklarını samimi bir şekilde anlatmayı, arkadaşının hatasını bile kabul ediyor. Bu, namuslu bir tutumdur. Böyle bir tutum inançlarınıza gölge düşürmez. Sakat ve zararlı inançlar bile olsa, bunlara halel getirmez. Sen önce diğer terörcü örgütlerin ve üyesi olduğun örgütün insanları ne gibi çıkmazlara ve felakete sürüklediğini şöyle bir düşün bakayım. Bu kadar insanın hapsolması ve ölümü vicdanınızı hiç yaralamıyor mu? Yazık değil mi bu gençlere, bunların analarına, babalarına?...»

Sözü yeniden ekip şefi aldı: «Ahlak diyorsunuz, gerçekten bu devrimci örgütlerin içinde ahlak var mıdır? Sen bunu benim kadar bilir misin? İddia ediyorum, bütün devrimci örgütlerin içinde normal ahlak kuralları işlemiyor. Burjuva ahlakı diye küçümsediğiniz, karladığınız ahlak kurallarına rahmet okutuyorsunuz. Bir örgüt üyesi bir kadının kocasını aldatması, normal ahlak kaideleriyle bağdaşır mı?» Şef yardımcısı, «Adam aynı örgütten arkadaşının karısını ayartıyor. Kadın hoşuna gittiği örgüt üyesiyle gününü gün ediyor. Bunların hikayelerini çok dinledik. Kadın sorguda bile görevlilerin ahlakını bozmaya çalışıyor. 10-15 gün hücrede sabredermiyor. Artık gerisini sen düşün. İşte bu örgütlerin iç yüzü budur. Biz burjuva ahlakına da, komünist ahlakına da karşıyız, milli ahlaaktan yanayız. Türk çocukları milli ahlakla yoğrulmalıdır.»

Devrimci, yurtsever örgütleri, devrimci ve yurtseverleri etkili bir şekilde suçlamak ve karalamak için propagandayı en duyarlı konularda yoğunlaştırıyorlardı. Düşmanın ahlak konusundaki propagandasının özellikle bilinçsiz, feodal ideolojinin ve kültürün etkisi altında olan yeni unsurları etkileme gücünde olduğunu gerçek-

ten belirtmek gerekir. Büyük ölçüde yalana ve iftiraya dayanan, namus duygularını kışkırtıcı bir tarzda yapılan bu propagandaya karşı tüm sempatizanları uyarmak gerekir.

«Psikolojik Ekip», ahlak üzerine yaptığı konuşmaları bitirdikten sonra, hiç bir şey söylemeden, hiç bir soru sormadan çekip gitti.

Yeri gelmişken, bu noktada önemli gördüğüm bir konu üzerinde durmak istiyorum. Bu konu üzerinde durduktan sonra, kaldığımız yerden devam ederiz. Konu, kadınlara uygulanan sorgulama usulleri ve buna karşı tavidir.

KADINLARA UYGULANAN SORGULAMA USULLERİ VE BUNA KARŞI TAVİR

12 Mart faşist diktatörlüğü döneminde (özellikle 1972'den sonra) diktatörlük, bir çok devrimci, demokrat ve yurtsever örgütlerin kadın üye ve sempatizanlarına ağır ve son derece onur kırıcı işkence biçimlerini (fiili veya psikolojik) uyguladı. Mahkemede sanıkların bizzat sorguları, gazeteler (Cumhuriyet, Yeni Halkçı, vs.) bu faşist barbarlığı açığa çıkardı, halka duyurdu. Kadınların çırılçıplak soyulması, elektrik ve falaka işkencelerine tabi tutulması, kadınların yumurtalıklarına, kızlarınsa makatlarına cop sokulması, bazı kadınlara tecavüz edilmesi, yapılan işkence biçimlerindendi. İskence gören kadın ve kız tutukluların o dönemde, mahkeme önünde (sözlü veya dilekçeyle) anlattıkları işkence biçimlerinden bazı örnekler verirsek, durum daha iyi anlaşılır.

Örnek 1 : «... odaya bir alet getirdiler. Ucundan çıkan tellerin birini, el, birini ayak parmağıma bağladılar. Ayaklarımdan aşağı doğru biraz su döktüler ve elektrik vermeye başladılar... Falakadan çözmediler. Bir tanesi bluzumun düğmesini açarak sütyenimi çıkardı.

Odada en aşağı beş kişi vardı. Bir tanesi de Ankara'da görevli olup o sıra İstanbul'a gelen ÜMİT ERDAL'dı. Elektrik ve copla dövme işi tekrar başladı. Bu ara iriyarı, esmer (yüzbaşı) dedikleri adam bir cop alarak, kadınlık organımın etrafında gezdirip, makatıma soktu.» (N. Savran).

«... esmer ve (yüzbaşı) dedikleri biri devamlı beni s...ceğini ve oradaki erlere de s.....ceğini söylüyordu» (N. Savran)

Örnek 2 : «Yine aynı işkenceye bu sefer üzerimdeki giyecekler parçalanıp çıkarılarak başlandı. Her iki el ve ayaklarımda çift elektrotlar mevcutken, göğüslerimde ve vücudumun muhtelif kısımlarında akım nakleden bir cihaz dolaştırılmaktaydı.» (G. Candemir).

Örnek 3 : «... bir başka ses, (sen kız mısın, kadın mısın?) dedi... Aynı sert ve kesim ses (yatırın şunu) dedi, (açın poposunu anlayalım bakalım) dedi. Sonra biri (kim bilir kaç kişiyle s...tin ki söyleniyorsun, şimdi bir de biz geçelim üstünden) dedi.» (N. Ülkü)

«Gece dokuzdan sonra nöbetçi polis kapıyı açıp çirkin tekliflerde bulunuyordu. Bir tanesi (gel seni bir s...yim) diye üzerime yürüdü.» (N.Ü.)

«Bir tanesi (senden bir-iki gün önce Banu Ergüder buradaydı. Onun kışına cop sokuldu. Yerler kan içinde kaldı. Aç bakayım donunu sana sokmuşlar mı?) dedi.» (N. Ülkü)

«Yumurtalıklarım da iltihaplanmıştı...» (N. Ü.)

Örnek 4: «Komutan denen kişi beni soymalarını emretti. Yine çirliçiplak soydular. Gözlerimi açtıklarımda karşımda üzerime doğru eğilen yarı çıplak bir adam gördüm. Aynı anda gözümün karardığını ve üzerine kustuğumu, karşımdaki kişinin de (hayvan karı, üzerimi rezil ettin) deyip kafama kafama indirdiğini hatırlıyorum. Kendime geldiğimde hücredeydim. Habib denilen gardiyan bileklerimi kolonyayla ovuyordu.» (S. Güvenç).

«Şükrü Balcı... oradakilere dönüp (götürün şu orospuyu, kiminle kaç defa yattığımı söyletinceye kadar elektrik verin) diye bağırdı.» (S. Güvenç).

«Önce göğüs uçlarından, sonra da çaprazlama dedikleri biçimi uyguladılar. Birkaç saat sonra, elektriği vücudumdan başıma kaydırdılar. Önce saç içlerinden vermeye başladılar. Diğer uçları da boynumda, yanığımda gezdiriyorlardı. Bir ara emirle teli kulağıma bağladılar.

Telleri oradan çıkarıp, dişlerimin arasına sokarak ceryan verdiler... İşkenceyi idare eden adamın emriyle göğüs altına bir şeyler yerleştirildi... Bu ara işkencenin başından beri kafamdan aşağı soğuk sular döküyorlardı.» (S. Güvenç)

«... Yumurtalıklarına verilen elektrik yüzünden 11 aydır kanama geçiriyorum» (S. Güvenç)

Örnek 5 . «gözüme alındığım günlerde üç buçuk aylık hamileydim. E. Müdürlüğünde gördüğüm çeşitli baskı, tehdit ve eziyet sonucu, çocuğumu kaybettim.» (M. İlgen).

Ve bu fiili işkencelerden ayrı olarak kadınlara yapılan ajanlık teklifine dair son bir örnek verelim.

Örnek 6 . «Yarbay diye hitabedilen bir kişi, bana yazdırılan bütün beyanları ortadan kaldırmaya hazır olduklarını, onlara ara-sıra uğrayarak sağda solda duyduğum şeyler hakkında ihbarlar yapmamın yeterli olduğunu söyledi. Ve açıkça kendisiyle birlikte çalışmamı teklif etti. Defalarca iyi düşünmem ihtar edildi.» (F.İ.É.)

Yukarda örnekler halinde sıralanan işkence biçimleri, 12 Mart faşist diktatörlüğünün devrimci, yurtsever ve demokrat kadın ve kızlara uyguladığı fiili işkence biçimlerinden bir kaçıdır. İşkence tezgahlarından geçen onlarca, yüzlerce kadın ve kız tutukludan bir çoğunun kendilerine yapılan barbarca işkenceleri utanmalarından dolayı anlatamadıkları bir gerçektir. Tecavüze uğrayanların üç veya dört olmadığı, bazı kadınların bu

durumu (utanmalarından dolayı) açıklamadıkları bir gerçektir. Gerek sorgulama sırasında ve cezaevinde duyduklarımız, gerekse okuduğumuz işkence sorguları, düşmanın kadın ve kızlara uyguladığı fiili ve psikolojik işkence biçimlerini, bu alanda uyguladığı taktikleri(hiç olmazsa bu taktiklerin çoğunluğunu) tespit etmemize yaramıştır.

Düşmana karşı işkence tezgahında uygulanan direnme ilkeleri kadınlar için de geçerlidir (ama davranış ve direnme biçimleri açısından erkeklerinkinden bazı küçük farklılıklarla ayrılır). Önemli olan, bu temel ilkeleri (düşman eline geçmeden önce) kavramak ve geçtikten sonra da kararlı, doğru bir şekilde uygulamaktır.

Düşmanın eline geçen, Parti veya Ordu üyesi olup da düşman tarafından üye olduğu ve bir kısım gizli faaliyetleri tespit edilen kadınlarla, üyeliği ve gizli faaliyetleri tespit edilmeyen veya sempatizan olan kadınların düşman karşısındaki durumları farklıdır. İşkence baskının birincilere genel olarak daha çok uygulanacağını söyleyebiliriz. Birinciler, Parti veya Ordu üyesi olduklarını kesin olarak reddetmeli, tespit edilsin veya edilmesin gizli faaliyetlerini açıklamamalıdır. Legal faaliyetleri konusunda daha farklı bir tutum takınmalıdırlar. Mesela legal bir örgütün yönetim kurulu veya sıradan bir üyesi ise, bunu zaten polis bilmektedir ve gizlemenin, inkar etmenin bir anlamı yoktur. Aksine, bu gibi şeyleri inkar etmek, diğer direnmeyi zayıflatabilir. Bunun yanında polisin bilmediği veya tespit etmediği legal faaliyet (toplantılara, kampanyalara, yürüyüşlere, mitinglere vb. katılmalar) anlatılmamalı, legal faaliyetler konusunda çok sınırlı ve dar (o da hükümet dosyalarında kayıtlı olan, yazılı belgeler halinde polisin eline geçen) bilgi verilmeli. Parti ve Ordu'ya üye veya aday üye olmayan kadınlar, üyelik veya aday üyelik kabul ettirme amacıyla yapılan baskı ve işkencelere karşı inatla direnmelidirler. Bunlar da legal faaliyetleri konusunda deminki açıklamalar çerçevesinde hareket etme-

lidirler. Eğer bildikleri gizli bilgiler ve faaliyetler varsa bunları (bilinsin veya bilinmesin) açıklamamalıdır.

Düşmanın eline geçtiğimiz andan itibaren bizim için temel olan ilke artık gündemdedir, o artık bir kızıl bayrak gibi elimizdedir. Proletaryanın, devrimin ve halkın onurunu ve namusunu korumak, düşmanı işkence tezgahlarında yenmek. Ölüm pahasına bu ilkeyi uygulamaya karar vermek, gerçek komünistlerin ilk ve temel görevidir.

İlk yakalanışta kadınlar, evde, olay mahallinde, veya sorgulamaya götürülürken taşıt içinde, faşistlerin sarkıntılık girişimlerine kararlı, inatçı ve aktif bir şekilde karşı koymalıdır. Karşı koyabilecek tüm güç ve imkanlarla, el, kol, tekme, kafa, diş, tırnak vs. ile karşı konulmalı ve bundan daha önemlisi, yüksek sesle bu durum protesto edilmeli, sesimizin yakındaki evlere, yolda yürüyen insanlara ulaşması sağlanmalıdır. Kadın arkadaşlar yüksek sesle, «çek elini ahlaksız faşist!», «faşist namussuzlar», «ırz düşmanları», «bu ahlaksızlığı halkıma ilk fırsatta açıklayacağım!», «namus anlayışınızı sergiliyorsunuz!», vs. fiili karşı koyuşlar ve bu tip haykırışlar, tutuklama ekibi veya baskıncı ekip arasında çelişkilerin çıkmasına, bir kısmının sarkıntılığa yeltenenleri baskı altına almalarına, sarkıntılık yapanların ve seyirci kalanların cüretlerinin kırılmasına ve gerilemelerine yolaçar. Bu gibi durumlarda erkek veya kadın olsun aynı yerde kendisine değil de bir başkasına sarkıntılık veya ahlaksızca baskılar yapıldığında seyirci kalmamalı, bunu kendisine yapılmış olarak görmeli ve derhal müdahale etmelidir. Bu böyle durumlarda bir devrimci görevdir.

Kadın arkadaşlar, sorgulama anında ve yerinde sorgulama ekiplerine karşı nasıl bir davranış ve direnme çizgisi izlemelidirler? Şimdi sırasıyla bunların üzerinde duralım:

İlk olarak, sorgulama ekipleriyle karşılıklı konuşma veya diyaloga girmelidirler. Sorulan soruları öz ve

kısa cevaplarla, bazen de susarak cevaplamalıdır. «Bilmiyorum,» «haberim yok», «doğru değil», «gizli örgütlerle ve faaliyetlerle ilişkim yoktur», «bu işkence altında alınmış bir ifadedir ve doğru değildir», vs. gibi. Kadın arkadaşlar sorgulama ekiplerinin hangi istek ve direktiflerini yerine getireceklerini, hangisine karşı direneceklerini iyi ayırd etmelidirler. Mesela, «kalk», «otur», «şuraya geç», «konuşma», «yürü» gibi normal sorgulama sırasında kullanılan istek ve direktiflere karşı direnmek gerekir. Bu, direnme ilkesini çiğnemek, boyun eğmek anlamına gelmez. Ama, «çoraplarını çıkar», entarini çıkar», «sütyenini çıkar», «külotunu çıkar», soyun» gibi istek ve direktiflerin sözkonusu olduğu noktada direnme başlar. Kendi elleriyle bu istek veya direktiflerden herhangi birisini uygulamaya çalışan, direnme ilkesine bu noktada darbe vurmuş, bu noktada geri adım atmış ve boyun eğmiş demektir ki, bu, teslimiyet yolunda atılmış bir adım olarak kabul edilmelidir. Direnmeye karşı düşman, zora başvuracaktır. Bu durumda direnme, zora karşı direnmeye dönüşecektir. Yani direnme uygulamayı (elle, ayakla, sözlü protestoyla, çırpınmayla) zorlaştırma ve engelleme şekline dönüşmelidir. Düşmanın zorla istek ve direktiflerini uygulaması önemli değildir. Bizim için önemli olan, buna karşı direnmedir, boyun eğmemedir. Düşman zorla kadın arkadaşları soyabilir, bu haldeyken sandalyeye oturup bağlayabilir veya yere uzatabilir. Bunu normal karşılamalıyız. Vazgeçilmez olan, kadın arkadaşların bu uygulamaya karşı ısrarla direnmesidir. Eğer düşmanın falaka uygulamasına, el ve ayak parmaklarından, yumurtalıklardan, makattan, kuyruk sokumundan, kasıktan, karnından, meme uçlarından, boyundan, dudaklardan, kulaktan, dişlerden vs. elektrik verilmesine karşı kendilerini önceden psikolojik olarak hazırlamalıdır. Düşman onların onurlarını kırmak, namus duygularını yıkmak, aşağılamak için her türlü çareye başvuracaktır. Çünkü o, onuru kırılan, namus duyguları yıkılan, aşağılanan

ve bir hayvan derekesine düşürüldüğünü hisseden bir kadının artık sınırlarını her alanda, sınırsız bir şekilde açıldığını tecrübeleriyle bilmektedir. Kadınların yumurtalıklarına, kızlarınsa makatlarına cop sokmasının esas amacı budur. Kadın arkadaşlar, işkence altında yalvarma, aşırı bir şekilde acı acı ağlama ve bağırma tutumu içine kesinlikle girmemelidirler. Özellikle, sır vermemek, ama işkencenin durdurulması için yalvarmak önemli bir hatadır ve geleceği parlak bir direnme biçimi değildir. Kadın arkadaşlar, iradelerini zorlayarak bağırma- ları aza indirmeli ve giderek bunu sessiz, sessiz inleme- ye dönüştürmelidirler. Bağırmanın sadece kendi direnişimizin ruhuna ters düşmekle kalmadığı, aynı zamanda diğer hücrelerdeki arkadaşlarımızın moralleri üzerinde de olumsuz etkiler yarattığı unutulmamalıdır.

Kadın arkadaşlar, işkence altında düşmanın çeşitli iğrenç metotlarının, yumurtalığa ve makata cop sokma gibi tecavüzlerin, devrimci onur ve namus duygularına yöneltilmiş bir saldırı olduğunu ve bu saldırıyı yönetenlerin teslimiyeti amaçladığını bir an dahi unutmuyarak, direnme azimlerini daha da güçlendirmelidirler. Çelik iradeli, sağlam inançlı, direnme hattına sadık komünist kadınların onur ve namus değerlerini hiç bir işkence biçiminin yıkamayacağını bilmeliyiz. Akıl almaz işkence metotlarıyla ezilen, defalarca tecavüze uğrayan ama direnen, boyun eğmeyen, teslim olmayan kadınların, çatal yürekli kadınların bayraklarının lekesiz, namuslarının pırl pırl ve onurlarının pek yüce olduğunu bilmeliyiz.

Kadın arkadaşlar, düşmanın «ahlaken yıkma», «düşürme» veya «orospulaştırma» taktiklerini iyi kavramalı, buna karşı doğru bir direnme, kararlı ve inatçı bir direnme göstermelidir. Düşman, kadınların ahlaken yıkılmasının, tüm gizli sınırlarının elde edilmesine, birlikte çalışma şartlarının doğmasına yolaçtığını çok iyi bilmektedir. Bunun için o, işkence zindanlarında «şiddet ve şevket» siyasetini birlikte yürütür. İşkence tezgahla-

rındaki (subayından erine kadar) tüm görevlileri, devrimci yurtsever kadınlara karşı serbest bırakır. Onlara tecavüz imkanı tanır (tabi 12 Mart faşist diktatörlüğü gibi veya daha ağır şartlarda) öyle ki, kadınlar kendilerini subayların ve erlerin sonu gelmez cinsel istek, teklif ve teşebbüsleri arasında bulurlar. Düşman bu konuda şu metotlara başvurur:

Birinci olarak, şiddet ekibi ve diğer görevliler, gecenin «uygun» saatlerinde kadın tutukluların hücrelerine girerler. Genellikle onlar, kol ve ayak bileklerinden bağlyken elle sarkıntılık yapma, çeşitli tahrik metotlarıyla direnen unsurları gevşetme, teslim alma ve gönüllü cinsel birleşmeye razı etme yolunu tutarlar. Düşman, gönüllü ilişkiyi yaratmak için tahrik veya istek yaratma metodunu ısrarla uygular. Olumlu bir sonuç almazsa, zorla tecavüz eder. Ve bu tecavüzün kadında yarattığı moral bozukluğunun, yıkıntının teslimiyete dönüşmesini sağlamaya çalışır. Bilinçsiz, tecrübesiz, davaya inancı zayıf ve bu konuda da az çok zaafı olan bazı küçük-burjuva kadınların «işkenceden kurtulmak için işkencecileri memnun etmek», «zalimleri yatıştırmak», «bir an evvel kurtulmak», «ifadeyi hafifletmek», vs. gibi anlayışlarla teslim olmaları mümkündür. Bu tiplerin içlerinde, teslimiyeti daha da ileri götürerek düşmanla birlikte çalışmayı (ajanlığı) kabul edenler de çıkmaktadır. Kol ve ayak bileklerinden bağlı haldeyken, düşmanın bu tip girişimlerine maruz kalan kadın arkadaşlar, direnmeyi, irade ve sabır güçlerini sonuna kadar zorlayarak, ısrarla sürdürmelidirler. Yüksek sesle protesto etme, lanetleme, çırpınma ve tehdit etme yollarına (tabi tıkalı değilse) baş vurmalıdırlar. «Zindanları titretmek», «kıyameti koparmak», tutumu içine girmelidirler. Kadın arkadaşlar ağızları tıkanmadığı, bağlanmadığı müddetçe, yüksek sesle, «kahrolsun ırz düşmanları faşistler», «bu tecavüzün hesabı sorulacaktır!», «kahrolsun faşist ahlaksızlar sürüsü!», «işte faşizmin namus anlayışı: Savunmasız kadınların ırzına

geçmek!» diye lanetleyerek, diğer hücreleri bu durumdan haberdar etmeli, bu tecavüz olayı en geniş şekilde delillendirilmelidir. Eğer ağız bağlama durumu olursa, ağız bağlanmadan önce faşistler tehdit edilmelidir. Onları, «bu tecavüzü ağzımın açıldığı ilk fırsatta tüm hücrelere bağırarak duyuracağım», «bu tecavüzü mahkemeye çıktığımda halka duyuracağım», şeklinde tehdit etmek gerekir. Buna rağmen tecavüz gerçekleşirse, tecavüzden hemen sonra, yani ağzın açıldığı ilk fırsatta, yüksek sesle hücrelerdeki devrimci ve yurtseverler bu durumdan haberdar edilmelidir. Bu bildirim ve protesto defalarca da yapılabilir. Düşmanın bu konudaki baskı ve tehditleri asla dikkata alınmamalı, ve büyük öneme sahip olan «zindanları titretme», «kıyameti koparma» tutumu mutlak uygulanmalıdır. «Nasil olsa elim kolum bağlıdır, artık benden günah gitti» anlayışıyla tepki göstermemek, sarkıntılığa veya tecavüze karşı direnmemek affedilmez bir hatadır. Demin anlattığım direnme biçimi, düşmanın isteklerini engelleyen, üretini kıran bir rol oynar. Bütün veya bir kısım hücrelerdeki devrimcilerin, yurtseverlerin veya sıradan tutukluların sarkıntılık veya tecavüz olayından haberdar edilmesi, düşman için ciddi bir darbedir. Caydırıcılık etkisi derin olan bir direnme biçimidir.

İkinci olarak; Düşman, devrimci, yurtsever, demokrat kadın tutukluları elde etmek için şiddet ve zor metoduyla birlikte «insancılık», «kibarlık», «yardımseverlik», «aşık olmak» gibi yumuşak veya psikolojik taktikler de uygular. Bu iş için görevlendirilen unsurlar yine uygun saatte kadın tutukluların hücrelerine girerler. Tutuklular bağlıyken veya serbestken onlarla «arkadaşça» konuşma havası içine girerler ve bu «arkadaşlığı» hergün «uygun» saatlerde sürdürmeğe, geliştirmeye çalışırlar. Bunlar kadın tutukluya karşı son derece kibar davranırlar. Sigara ve çay ikram ederler, sözde «gizlice» ilaç getirirler, erlere baskı ve sarkıntılık yapmamaları için talimat verirler. Kadın tutuklunun yatarken zincir-

lerini açtırır, yattığı yere çarşaf ve battaniye verirler. Yemek ve su ihtiyacını normal olarak karşılarlar. Hatta sıyrıklarını, şişkinliklerini, veya yaralarını pansuman ederler veya ettirmeye çalışırlar. Her gelişlerinde «samimi ve insani» bir havayla kadın tutuklunun halini, hatırını sorarlar. Buradan «bir an evvel» kurtulmalarını istediklerini belirtirler, ve bunun için yol gösterirler. Tabi bazı görevliler bir yandan bunu yaparken, bazıları da zor ve şiddet metotlarını (duruma göre) uygulamaya devam ederler. Bu durum karşısında bilinçsiz, tecrübesiz kadınlar, kendilerine «iyi ve kibar» davranan görevlileri kendilerine daha yakın görmeye, şiddet ve zor karşısında onlara yaklaşımaya, onlara sığınmaya eğilim duyarlar. Bu durumu sezen kibar görümlü sinsi işkenceciler, ilişkilerini daha da geliştirirler. Gözle flört ve sahte sevgi duygularını daha da ileri götürürler. Başlangıçta kadın tutuklunun halini hatırını soran, mesleğini, aile ilişkilerini öğrenen, onunla sohbeti koyulaştıran «kibarlar», giderek kadınlara «samimi duygularını(!)» açmaya, ellerini tutmaya, saçlarını okşamaya kadar vardırırlar. Taktiklerini gelecek tepkiye göre ayarlarlar ve kesin teslim alıncaya kadar ısrarla uygulamaya çalışırlar. Ahlaken teslim aldıktan sonra, ilk önce, örgütsel sırları en ince noktalarına kadar öğrenirler. «Bu işkence ve rezalet yuvalarından bir an önce kurtulması» için gizli kalan her şeyi anlatmasını telkin ederler. Daha sonra özel dünyasını ve zaaflarını öğrenmeye çalışırlar. Sırlarını öğrenme bakımından sıkıp posasını çıkardıkları bu gibi kadınlar, bazen başka tekliflerle de karşılaşır. «Kibar ve yardımsever(!)» görevli, bir bakarsınız ki, «düşürdüğü» kadın tutukluya şunu teklif etmektedir: «Senin bu cehennemden kurtulmana çok az bir zaman kaldı. Yalnız senden bir ricam var. Bir arkadaşım çok ısrar ediyor. Bir saatliğine onu memnun etmeni istiyorum. Çünkü bu, senin gidişini hızlandıracaktır». Tabi başından teslim olan kadın, bir an evvel kurtulmanın psikolojisiyle, bu isteğe de fazla direnme gücünü gösteremeyecek ve teslim olabilecektir.

Direnme hücrelerinin bu tip cinsi taktiklerle, sohbet, flört ve giderek gönüllü veya yarı-gönüllü fuhuş hücreleri haline getirilmesi, düşman için bu alanda büyük başarıdır. Kadın arkadaşlar, düşmanın bu ikinci maddede anlattığımız taktiklerine, sinsî, aldatıcı tutum ve davranışlarına karşı tavizsiz, inatçı ve aktif bir şekilme direnmelidirler. Onların sigara, çay, bol ve iyi yemek gibi o şartlarda ayrıcalık sayılan ikramlarını, rahata kavuşturma tekliflerini kesinlikle reddetmelidirler. Onlarla karşılıklı sohbet havasına girilmemelidir. Onların ısrarlı «kibarlık», «yardımseverlik», «iyilikseverlik» manevralarına karşı, kesin red, kararlı inkâr ve protesto çizgisi uygulanmalıdır. Düşman, en küçük bir sarkıntılık teşebbüsünün protestoyla, diğer hücredeki unsurların haberdar olmasıyla sonuçlanacağını bilmelidir. Sesin dört duvar arasında boğulup kalacağını düşünmemek, umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Kararlı direnme sesinin düşmanın morali üzerindeki olumsuz etkisini, caydırıcı etkisini hesaba katmalıyız. İşkence hücrelerinde, kolların, bacakların bağlı olduğu şartlarda, bağlı olmayan ağızın düşmana karşı büyük bir silah olduğunu bilmeliyiz.

Kadın arkadaşlar, faşizmin işkence tezgahlarında, duruma göre daha ileri direnme biçimlerine de başvurabilirler. Mesela açlık grevi bunlardan birisidir. Bu direnme biçiminin zamanını ve hedefini iyi seçmek gerekir. Öyle bir zamanda baş vurulmalıdır ki, bu direniş düşmanın cüretini kırabilmeli, onu geriletebilmeli ve giderek iğrenç amaçlarından vazgeçirebilmelidir. Eğer düşman «düşürmek», «ahlaken yıkmak» veya «orospulaştırmak» gibi ilk amaçlarla, sarkıntılıklar, ahlaksızca işkenceler ve tecavüz tehditleri veya teşebbüsleriyle sorgulamayı sürdürmeye ısrarlıysa, eğer mevcut direnme biçimleri onu geriletmeye, cüretini kırmaya veya vazgeçirmeye yeterli gelmiyorsa, eğer açlık grevinin bünyeyi zayıflatması halinde direnmeyi aynı güçle sürdüreceğimize dair kendimize güveniyorsak, tereddütlü değilsek

ve ölümü göze almışsak, açlık grevine başvurabiliriz. Açlık grevinin hedefi geniş ve dağınık tutulmamalı, düşmanın esas amacını kırmaya yönelmelidir. Mesela sarkıntılıkların, ahlaksızca işkencelerin (makat ve yurmurtalığa cop sokma vs.) ve tecavüz teşebbüslerinin kesinlikle durdurulmasına dair söz verilmesi, verilen sözün ihlal edilmesi halinde işkence tezgahlarında bulunduğu, normal cezaevine gönderilmediği müddetçe açlık grevinin sürdürüleceği bildirilmeli ve söylenenler mutlaka uygulanmalıdır. Açlık grevine karar verdikten sonra bu karardan (yüksek sesle ve beş-altı kere tekrarlayarak) diğer hücrelerdeki tutuklular haberdar edilmelidir. Ve elden geldiğince grevin gerekçesi öz olarak, tek cümleyle açıklanmalıdır. Bu, son derece önemli bir noktadır. Bu, herhangi bir ölüm durumunda düşmanın sorumluluğunu ve korkusunu arttıran bir noktadır. Düşmanın açlık greviden vazgeçirmek için baş vuraacağı baskı ve işkencelere karşı da direnmeyi kararlılıkla sürdürmek gerekir.

Gelelim düşmanın kadın arkadaşlara uygulayabileceği psikolojik baskı metotlarından bazılarına...

Bunların başında, direnen kadınların gözleri önünde, arkadaşlarına, oğullarına, kızlarına veya kocalarına işkence ypmak geliyor. 12 Mart işkence tezgahlarında, bu taktik uygulanmıştır. O dönemin kadın tutuklularından A. Aray mahkemeye verdiği dilekçesinde şöyle demektedir: «Necla Özgür olduğunu öğrendiğim bir hanımı vücudu morluklar içinde, perişan bir halde hücreme attılar. Kendisini daha sonra tekrar hücreme getirdiklerinde, oğlu Turhan Özgür'e elektrik verirken seyrettirdiklerini anlattı.» Yakınlarını, direnen kadının konuşması için yalvartmak veya küfrettirmek, faşistlerin uyguladığı bu metodun amacıdır. Hatta direnen kadını yakınlarına veya arkadaşına dövdürtmeye çalışmaktadırlar. 12 Mart faşist diktatörlüğü şartlarında Kontr-Gerilla bu taktiği de işkence hücrelerinde zaman zaman uygulamıştır. Yine o dönemin kadın tutuk-

lularından birisi, mahkemeye verdiği dilekçede şunları belirtiyor:

«Ümit Erdal, (artık sizi birbirinize dövdürüyorum. Vur diyorum, vurmazsa ne olacağını da anlatıyorum. O da işkence görmemek için vuruyor. Bu sırada da resmi ni çekiyorum. Mahkemelerde işkence dediniz mi göstereceğim. Biz değil onlar birbirini dövüyor diyeceğim) dedi. Sonra da elindeki copla Korkut Yiğitalp'i dövmem için baskı yaptı.» (F. Özipek).

Bir başka kadın tutuklu ise şöyle demektedir:

«Bana elektrik verirken O'nu dövüyorlardı. Sonra da benim ellerimi ve ayaklarını O'na tutturarak, bana verilen elektriğin O'na da geçmesini sağladılar.» (Ş. Güldiker).

Kadın tutuklulara arkadaşının, bir yakınının veya kocasının örgütsel veya özel ilişkilerine dair ifadesini okumada bu taktik, zaman zaman kullanılan bir taktiktir. Mesela düşman, kadın tutuklunun kocasının veya nişanlısının özel zaaflarını, hangi kadınlarla ilişki kurduğunu, karısını veya nişanlısını nasıl aldattığını tespit edip, bunu sözkonusu kadın tutukluya anlatmaktan hiç çekinmez. O, bu taktiğin kadını kocasına veya nişanlısına karşı (zayıf bile olsa) soğutacağını, kadının teslim olma eğilimini güçlendireceğini bilmektedir. Üstelik karı-kocanın tahliye olması halinde, bunun aralarında bir anlaşmazlık meselesi olacağını, birbirlerine karşı güvenlerinin sarsılacağını bilmektedir. Düşman bu taktiği ters yönde de uygulamaktadır. O, kadın tutukluların özel ilişkilerini, özellikle zayıflarını, varsa kocalarını aldatma durumlarını, hatta bazen buluş çağına varıştan yakalandığı ana kadar kimlerle flört ettiğini veya onların deyimiyle «yattığını», kadının ağzından yazılı ifade şeklinde tespit ettikten sonra, el yazması bu ifadeleri O; (düşman), kocasına veya nişanlısına okutmaktadır. Hatta geçmişi tertemiz olan bazı kadınlar işkenceden kurtulmak için geçmişini karalamakta, kendisini suçlamak durumuna girmektedir. Kadınların bu

tip ifadelerini kocalarına, nişanlılarına, akraba veya arkadaşlarına okutan, onları manevi olarak yıkmak ve çözmek için yoğun bir propagandayı hemen akabinde başlatmaktadır. Hatta onlara, karısının veya nişanlısının bulunduğu hücrede bile «rahat» durmadığını, «görevlilerin ahlakını bozduğunu» dolaylı imalarla bildirme gibi bir tutum içine girebilirler.

Düşmanın kadın arkadaşlara uyguladığı en yaygın psikolojik baskı biçimlerinden birisi de, tehdittir. Bunlardan bazılarını sıralarsak: «Soymayla tehdit, ırza geçmeyle tehdit, pencereden atacaklarını ve buna da intihar süsü vereceklerini söyleyerek tehdit, iğneyle konuşturacakları tehdidi, kadınlığını yitireceğine dair tehdit, çengele asma tehdidi, kocasına, nişanlısına, yakın akrabalarına gözlerinin önünde işkence yapılacağı tehdidi vs. Bunun yanında işkence ekipleri, çılgınlıkları ve konuşmaları dinletmek için odaya diyafon koymak, uykusuz, aç ve susuz bırakmak gibi taktiklere de başvururlar. Yine bunun yanında ısrarla çeşitli tekliflerde bulunurlar, mesela, ajanlık teklifi, konuşması altında ifadesini hasıraltı etme veya hafifletme teklifi, serbest bırakma teklifi, kocasına, çocuklarına veya yakınlarına işkence yapmama teklifi, vs. Düşman bu teklifleri bazen örgütsel sırları elde etmek, bazen kadının özel «gizli dünyasını» açığa çıkarmak, bazen teslim almak, bazen de her ikisini veya üçünü birden halletmek için yapar.

Kadın arkadaşlar düşmanın psikolojik baskı metotlarına karşı erkeklerden farklı bir tavır göstermemelidirler. Mesela yakınlarına ve arkadaşlarının gözleri önünde işkenceye çekilmesi durumunda ağlama, iç çekme, yalvarma, gibi devrimci olmayan tutum ve davranışlar içine girmemeli, acıma duygularını, kurtarmak istediğini davranışları ve mimikleriyle dahi olsa açığa vurmamalıdır.

İşkence görenlerin ağlaması, yalvarması, küfür etmesi, suçlaması ve hatta dayak atması gibi durumlardan heyecana kapılmamalı, sarsılmamalıdır. Bu tavrı baş-

kalarının ifadesini okurken veya dinlerken de göstermemelidirler.

Kontr-Gerilla, sorgulama tekniğini veya biçimini tutuklunun davranışlarına, ruhi durumuna, zaaflarına, en çok bağlı olduğu değerlerine göre tespit eder veya değiştirir. Mesela o, bir kadın tutuklunun en hassas noktasını tespit etmeye ve kadını o noktadan vurmaya çalışır. Kadının can damarını, hayatının merkezini, ruh dünyasının kalbini keşfetmeye ve onu o noktadan yıkmaya özen gösterir. Bazı kadınlar çocuklarına çok derin bir sevgi bağıyla bağlı olurlar. Çocuk onların dünyası, hayatı, her şeyidir. Düşman çeşitli sorularla, tehditlerle, kadının gösterdiği davranış ve tepkilere göre bu noktayı tespit ederse, çözme taktiğini değiştirir. Kadını çocuğunun gözleri önünde işkence yapmakla tehdit eder. Hatta söylediğini uygulayabilir. Bazı kadınlar da kocalarına derin ve aşırı bir hayranlıkla bağlı olurlar. Bazıları ölümden, bazıları da işkenceden fena halde korkarlar. Bazıları kendilerine yapılan işkence, sarkıntılık veya tecavüzlerin işkence tezgahı dışına taşmamasına, başkaları tarafından duyulmamasına büyük önem verirler. Bu gibilerine düşman şunu telkin eder: «Korkma, bize karşı her bakımdan cömert davran, isteklerimizi yerine getir; yaptıklarını kimse bilmeyecek. Özel hayatına ilişkin yazılı ifadeleri ayrı bir dosyada muhafaza edeceğiz, mahkemeye veya savcılığa vermeyeceğiz. Okuduktan sonra tahrip edeceğiz. Onun için utanmadan her şeyi yaz. Bir roman gibi olsun. Ne kadar iyi yazarsan, o kadar kısa zamanda serbest bırakılırsın.» Genellikle düşman, özel hayatlara ilişkin gizli, açık-seçik ifadeleri ayrı bir yerde muhafaza eder ve bu tip dosyaları, direnmeleri kırmada bir silah olarak kullanır. Hatta bazen, açık-seçik, yüz kızartıcı ifadeler veren kadınları, (sorgulamayı bitirdikten sonra) şöyle tehdit eder: «Dışarı çıktığında, bir daha bu işlerle uğraştığını görürsek, özel hayatına ilişkin ifadelerini yayımlarız. O-na göre davran». Tüm bunlardan dolayıdır ki, kadın ar-

kadaşlar, sorgulama sırasında zaaflarını, ince ve hassas noktalarını, ruh hallerini açıca vuracak davranışlar içine girmemelidirler. Çeşitli tepkilerin, bağırmaların, gerksiz konuşmaların zararlarını kavramalıdır.

Kadın arkadaşlar, düşmanın, yalan temeli üzerine dayanan uydurma ifadelerle aldatılacağı, uyutulacağı hevesine kapılıp «konuşma», «bildiğini anlatma» pozisyonu içine girmemelidirler. Düşman bu gerçeği bildiği için sorduğu soruları değişik zaman aralıklarıyla, bıkip usanmadan, sinsice tekrarlar. O, tutuklunun, eğer yalan söylemişse, söylediği yalanlardan mutlaka unuttukları olacağını bilir. Bu gibi durumlarda tutuklunun ya inkara sapacağını, ya da inkara sapacağını, ya da yeni bir larda tutuklunun ya inkara sapacağını, ya da yeni bir yalan uyduracağını bilir. Direnmede inkar esastır. Ama sorgulamada hiç bir zaman yalan söylenmez, diye bir kural da yoktur. Ama söylenen yalan düşmanın eline koz vermemeli, onu geriletmeli, direnmeyi güçlendirici bir rol oynamalıdır.

İskence tezgahlarında direnen kadın arkadaşlar kendilerini «ezilme», «mahvolma», «rezil olma», «lekelenme» vs. psikolojisinden kurtarmalıdır. Onlar direnmenin, «düşmanı ezme», «devlete meydan okumak», «onurlu ve tertemiz kalmak» ile eş anlamlı olduğunu bilmelidirler.

Kadınlara uygulanan sorgulama usullerine ve buna karşı tavır meselesine bu şekilde değindikten sonra, gelelim sorgulamadaki kaldığımız yere...

«Psikolojik Ekip»in bazı ifadeleri okumasından ve devrimci, yurtsever örgütleri karalamasından sonra, sınırim ertesi gün, gözlerimi bağlayarak bir başka odaya götürdüler. Odada çok sayıda sorgulama görevlisinin olduğunu sezebiliyordum. Beni bir sandalyeye oturtular. «Psikolojik Ekip» şefinden daha sorumlu olduğunu sandığım «tok sesli komutan»ın sesi duyuldu: «Oğlum, yavrum, bak sana sesleniyorum. Bir büyüğün olarak, abin olarak sana sesleniyorum. Ben sizin gibi gençleri düş-

man olarak görmüyorum. Sizler bu vatani kurtarmak isteyen, ama dış güçler tarafından yanlış yollara sevkedilen gençlersiniz. Ben bunu delikanlılık çağının bir hevesi olarak değerlendiriyorum. Kendi devletinize karşı içinizde beslediğiniz düşmanlık duygularının yerini zamanla sevgi ve saygı duygularının alacağına inanıyorum. Çok isterdim oğlum, çok isterdim ki bu direnmeyi, bu inatçılığı vatan hizmeti görürken düşmanlarımızın eline geçtiğinde onlara karşı gösterseydin. O zaman bir Türk komutanı olarak göğsüm kabarırdı. Ne yazık ki bunun tersi oluyor. Yabancı güçlerin safında bize karşı direniyorsun. Her neyse, ben bu gibi tersliklerin düzeline inanıyorum. Şimdi cezaevinde arkadaşların seni bekliyor. Mahkemenizin daha kısa zamanda başlaması bazı arkadaşların için iyi olacaktır. Bir çok kişinin suçlu olup olmadıklarını iyi bilmiyoruz. Bunların durumlarının mahkemede açığa çıkması, suçsuz olanların daha fazla mağdur olmaması gerekir. İçlerinde evli, çoluk çocuk sahibi olanlar var. Bunlara hiç acımıyor musun? Bir an evvel ifadeni verip cezaevinde rahat kavuşsan olmaz mı? Biz seni inandığın yoldan vazgeçmeye mi zorluyoruz? Hayır, hiç de böyle bir tutum içine girmedik. Bunun için sana baskı uygulamadık. Uyguladık mı arkadaşlar, söyleyin?» Bir kaç kişi. «Hayır komutanım, biz böyle bir tutum içine girmeyiz» diye cevap verdi. Tok sesli komutan yeniden devam etti, «bir kimseyi inançlarından zorla vazgeçirmek mümkün müdür? Bir insanın kalbini şiddet metotlarıyla kazanmak mümkün mü?» Söze «Psikolojik Ekip» şefi karıştı: «Komutanım, bunlar normal kanunî sadelerinin inançlarıyla ve prensipleriyle bağdaşmadığı kanaatindedir. Hatta polisin bildiği ifadeleri bile söylemekten ısrarla kaçınıyorlar. En yakın örneği de bu işte. Tespit ettiğimiz gerçekleri bile kabul etmeye yanaşmıyor.». Bunun üzerine tok sesli komutan: «aaa...!» dedi, «bunlar Marx'ı, Lenin'i bile okumamışlar. Çünkü okusalardı, onların hiç böyle bir şey yazmadıklarını görürlerdi.

Bir anlamda, bana kalırsa, senin yaptığın Don Kişot'luktur. Kendi kafana göre bir yol tutturmuşsun, gidiyorsun. Bu konudaki kendi prensiplerinizden bile haberin yok. Bilinen şeyleri kabul etmemenin, gizlemenin ne anlamı olabilir ki? Ben şimdiye kadar bizim bildiğimizi bizden gizleyen devrimciye çok az rastladım. Marx'ı, Lenin'i, Stalin'i, yani bu işin teorisini yapanları da tek tek inceledim, ve böyle bir görüşe de rastlamadım. Eğer sen rastladıysan söyle, kitabın adını, getirip burada hep beraber okuyalım ve sana da kendi anlayışın çerçevesinde hak verelim.» Söze «Psikolojik Ekip» şefi karıştı: «Komutanım, ben bunların Marx'ı, Lenin'i okuduklarını sanmıyorum. Bunların içinde en bilgilileri, en akıllıları Aybardır. Adam mücadelesini meşru sınırlar içinde veriyor. Kanuni imkanlardan sonuna kadar yararlanıyor. Haksız bir zemine düşmek istemiyor. O da bize düşmandır. Ama onu ve taraftarlarını içeri alamıyoruz. Sizi ise çökerttik, cezaevlerine doldurduk. Çünkü siz kanuni imkanlar olduğu halde bu imkanları kullanmadınız, gidip gizli işler çevirdiniz, maceraya atıldınız.» Tok sesli komutan, «Sana tavsiyem, dışarı çıktığında siyaset sahnesine eğer yeniden atılırsan açık çalış. Mücadeleni açıkça ver. Meydanlarda konuş. Halkın serbest iradesine, seçime güven. Mağara köşelerinde, dağda, bayırda kendini aldatma. Başka ülkelere özenmeyi bir yana bırak, bağrından çıktığın kendi halkına bak. O halk ki barış ve huzur istiyor. Evlatlarının dağlarda, bayırlarda gizli işler çevirmesini, vurulup ölmesini değil, okuyup adam olmasını, kendisine yardımcı olmasını istiyor. O halk ki, asırfardır bir devlete baba demiş, bu devlete hizmet etmiş, uğruna can vermiş bir halktır. Türk halkı hiç bir halka benzemez. Siz kalkıp böyle vefalı bir halkla devlet yıkmaya kalkışıyorsunuz. Yazık, çok yazık!» Bir ara söze, «Psikolojik Ekip» şefinin yardımcısı katıldı: «Bu devlet, İran şahının devleti değildir. İkna edici, yardımsever, kazanıcı bir devlettir. Bunu şimdiye kadar anlamadıysan yazıklar olsun

sana. Kendi temellerine dinamik koyanlara karşı bile insafı davranıyor. Şahın devleti gibi duvar dibine çekmiyor.»

Tok sesli «komutan» bir müddet daha «nasihat» verdikten, ve iyiniyet manevralarına girdikten sonra, şöyle dedi: «Sende öğrenebileceğimiz herhangi bir şey olduğunu sanmıyorum. Çünkü öğrenmemiz mutlaka gerekli olan şeyleri öğrendik. Senin bizlerden gizlediğin şeyleri tümüyle bildiğimize inanıyorum. Ancak senin bizlere normal kanuni ifade vermen mutlaka gereklidir. Çünkü, bu kanunun bizlere yüklediği vazgeçilmez bir görevdir. Sıkıyönetim komutanlarının bizlere verdiği kesin bir direktiftir. Sorgulama merkezine getirilenlerin her nasıl olursa olsun mutlaka ifadelerinin alınması şarttır. Sen bizim yerimizde olsan mutlaka aynı davranışı gösterirdin. Şimdi senden istediğimiz, odana çekilmen, aklı selimin, sağduyunun gereğini yerine getirip ifade vermandir. İfadeni alır almaz derhal daktiloya geçirip seni cezaevine göndereceğiz.» Söze yeniden «Psikolojik Ekip» şefi yardımcısı karıştı: «İfade vermek bundan kurtuluşun biricik şartıdır. Burada uzun süre kalmanın da tehlikeli sonuçlarını düşünmen gerekir. İyi niyetimizi suistimal etmemen gerekir. Sıkıyönetim bu gibi inatçılıkları bıçakla keser gibi kesip atmasını elbette ki zamanı geldiğinde bilecektir.» Tok sesli komutan: «Ben işlerin o noktaya varacağını hiç sanmıyorum. Ayrıca sertlik metotlarına da taraftar değilim. İnsanlar eninde sonunda mantıklarının, sağduyularının sesine kulak verirler. Biz hata işlemeyelim, hata işleyenleri de doğru yola çekelim. Devleti temsil ettiğimizi her halimizle göstereyim.»

Bu toplantıda iki yönlü bir psikolojik baskı uygulanıyordu. Tok sesli, «insancıl(!)» davranmayı, iknayı, «kurtarıcılığı» esas alan bir yol izliyordu. «Psikolojik Ekip» şefi yardımcısı ise tehdidi, şiddet uygulamayı esas alan bir tutumla konuşuyordu. Toplantıda «iyi insanlar»la «kötü insanlar» ayan beyan ortaya çıkıyordu.

Düşman bu taktikle tutukluyu «iyi insanlara» karşı güç duruma düşürme, onların bazı «tavsiyelerini» yerine getirme psikolojisi içine sokuyordu. Ben Kontr-Gerilla'nın bu taktiğini, cezaevine geldiğimde diğer sanıkların da tecrübelerini öğrendikten ve bana uygulanan sorgulama taktiklerini ayrıntılarıyla gözden geçirdikten sonra daha iyi kavramaya başladım. Düşman ağır işkencelere maruz kalan insanların tutunacak bir dal aradıklarını, yardım isteklerinin hararetle bir hale geldiğini tecrübeyle çok iyi biliyordu. Bunun içindir ki, O, şiddet uygulamaktan yana olan zalim unsurların karşısına, «yardım-severleri», «iyilik meleklerini», «babacanları» çıkarıyordu. Özellikle bu metot, acemi ve bilinç seviyesi düşük unsurlar için etkili, sonuç alıcı oluyordu.

Tok sesli komutan bir müddet daha konuştuktan sonra sözlerini şöyle bağladı: «Ben buradaki komutanlardan sana karşı iyi davranmalarını rica ediyorum. Bu gibi meselelerde sabırlı olmak gerekir. Şiddetin her şeye kadir olduğuna inananlardan değilim. Aslında bizler şiddete karşı mücadele ediyoruz. Şiddeti şiddetle bastırmanın herhangi barışçı bir yolu olsaydı, bizler de o yola başvururduk. Kaldı ki tutuklu bir kimse, objektif olarak şiddete başvuramaz. Bundan dolayı ona gereksiz şiddet uygulamak da hoş bir şey değildir. Bazı arkadaşların görev sorumluluğu ve üstlerinin baskısıyla sabırsızlığa kapılıp istenmeyen şeylere teşebbüs ettiklerini duyuyorum. Bence arkadaşlarım biraz daha sabırlı olsalar, biraz daha anlayış gösterecekler fena olmaz. Çünkü karşımızdaki de hayvan değildir, nihayet insandır, o da bu vatanın çocuğudur.»

Nasihat, ikna ve tehdit «toplantısı» bittikten sonra tok sesli «komutan» ayrıca orada bulunan erlere de genel olarak tutuklulara «iyi» davranmaları için direktifler verdi. Ve yarın sabah benim vereceğim cevabı beklediğini söyledikten sonra çekip gitti. Gözlerimi bağlayarak beni yeniden kaldığım kuru odaya getirdiler.

ESAS SORGULAMA (SON DEVRE : ÇÖZÜLME)

Masanın üzerinde bir bardak su duruyordu. Biraz sonra bir er bir bardak çay getirdi. Sanırım akşam yemeği olarak da iki tabak yemekle değişik cinsten 4-5 tane hap getirdi. O gece geniş bir şekilde düşündüm. İçimdeki çözülme eğilimi fena halde güçlenmişti. Kendimi toparlayarak, içimdeki devrimci ruhu canlandırarak bu gerici isteği bastırmakta çok güçlük çekiyordum. Çetin bir hesaplama sonra, sabaha doğru ifade vermeyi kararlaştırdım: Buna göre Kontr-Gerilla'nın bize yüklemek istediği hayali olayları kabul edecektim. Bunların içinde Mazgirt Jandarma Köprü Karakolu'nu bombalama ve bir erin ölümü, bir albayın evinin soyulması, yine bir doktorun evinin soyulması gibi hayali olaylar vardı. Gerçekte Jandarma Karakolu bombalanmamıştı. Kontr-Gerilla sanırım Vartınik baskınından sonra Mazgirt'in Kızılkale köyünü aramaya giden ve yokuşu tırmanırken kalp sektesinden ölen bir eri bizim sırtımıza yıkmak istiyorlardı. Bu olay, faşist general Faik Türün'ün yayınladığı bildiride de yer alıyordu. Ben bu durumu cezaevindeyken öğrendim. Jandarma Karakolu'nun bombalanması ve bir erin öldürülmesi olayını kabul etmemin sebebi, Kontr-Gerilla'nın birçok bombalama olayı içinde bombalanan yerleri birbirine karıştırdığı ve bu hayali olayları kabul etmenin onları mahkemede güç duruma düşüreceği idi. Ben o zaman bir erin kalp sektesinden öldüğünü ve bunu bizim üzerimize yıkmak istediklerini bilmiyordum. Zaten Kontr-Gerilla, o dönemde ceryan eden olayların bir kısmını [TKP(M-L)] sanıklarının sırtına yıkarak ve bunun geniş propagandasını yaparak, sıkıyönetimin uzatılmasının objektif şartlarını yaratmaya çalışıyordu. Mesela bir Defterdarlığın yanması olayını TKP(M-L) sanıklarının sırtına yıkmaya çalışıyordu. General Faik Türün, «TKP(M-L) militanlarının bazı vapurları batırma, boğaz köprüsünü dinamitleme planlarıyla ele geçirildikle-

rini» ilan ediyordu. O, bunu yapmakla, sıkıyönetimin ve faşist generallerin sözde «kurtarıcılığını» halka anlatmak, faşist diktatörlüğe haklı bir zemin kazandırmak istiyordu. O dönemde Faik Türün ve diğer faşist generaller halka ve devrimcilere karşı yayınladıkları bildirilerle sistemli bir psikolojik saldırı ve tehdit politikası izliyorlardı. Onlar sıradan yangınları ve büyük kazaları devrimcilerin sırtına yıkmak için yoğun bir çaba gösteriyorlardı. Komünistlerin «milli servetlere karşı saldırı halinde olduğunu», «fabrikaların, köprülerin, vapurların ve diğer zenginliklerin komünist saldırınınin hedefleri arasında olduğunu» radyo, televizyon ve uşak basın aracılığıyla yaymaya çalışıyorlardı. Fakat faşist canilerin bu provakasyon politikası ters tepti, onların tecridini durdurmak bir yana, iyice hızlandırdı.

Sabahleyin, polisin bildiği bazı legal faaliyetlerimle yukarda belirttiğim bazı hayali olayları içeren bir ifade vermeyi kararlaştırdım. Masanın üzerindeki kağıda, «ifademi vereceğim» şeklinde bir cümle yazdım. Bir müddet sonra cevabı istemeye gelen ere bu kağıt parçasını verdim. Çok kısa bir zaman sonra da «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi: «Bu karara çok memnun olduk. Kör bir inadın doğurduğu hoş olmayan uygulamalar burada son bulmuş oluyor. Sen de rahat etmiş olacaksın biz de. Şimdi kaçakçılarla ve casuslarla daha çok uğraşmaya vaktimiz olacak». Ekip şefi yardımcısı, «bu iyi bir karardır. Mantıklı bir karardır. İnançlarına ters düşmeyen bir karardır. Her türlü işkence uygulamalarını ortadan kaldırılacak ve hayatın garanti altına alacak bir karardır.» Ekibin diğer üyeleri de konuştu. Büyük bir sevinç ve zafer psikolojisi içindeydiler. Sevinçli havalarla yaltaklanmalar, üstü kapalı tehditler, çok uğraştıklarına dair yakınmalar, «kör inanç uğruna» da olsa uzun süre direndiğim için ihtiyatlı övgüler düzerek konuşmalarını sürüdüyorlardı. «Psikolojik Ekip»in çekip gitmesinden bir saat sonra gözlerimi bağlayarak beni yeniden dünkü toplantı yerine götürdüler.

İçerisinin hayli kalabalık olduğu konuşmalardan anlaşılıyordu. Tok sesli «komutan»ın konuşmasıyla birlikte, daha doğrusu içeri girmemizle birlikte gürültü kesildi. Tok sesli, «ben her zaman söylerim» diye söze başladı, «insanlar iknaya açıktır. İkna insani bir metottur. Demokratiktir ve bundan dolayıdır ki, onun aşamayacağı bir engel olamaz. Ta başından bu metotla tutukluya yaklaşılsaydı, istenmeyen üzücü uygulamalar da olmazdı. Artık cezaevi yolu görünmeye başlamıştır. Ben şahsen ifadenin en kısa zamanda alınmasından ve tutuklunun buralarda daha fazla bekletilmemesinden yanayım. Sanırım 40 gün oluyor. Bu sürenin daha fazla uzatılması, insani duygularımı rencide etmektedir.» Bir ara erlere, bana bir bardak ıhlamur getirmelerini emretti. Getirilen ıhlamuru ve dudaklarıma ilıştırilen filtireli sigarayı içmeyi reddedince, tok sesli: «Bu tip davranışların beni çok üzüyor. Çünkü bu davranışlar, bize küfretmekle eş anlamlıdır. Bizleri can düşmanı olarak görmenin bir ifadesidir. Senden rica ediyorum, getirilen ıhlamuru kabul et. Zahmet edip, gidip buraya kadar ıhlamur getiren de nihayet bir halk çocuğudur, sıradan bir er, bir emekçidir. Böyle ufak tefek şeyleri mesele yapma. Hadi bakayım al iç». Söze «Psikolojik Ekip» şefi karıştı: «Madem almamakta ısrar ediyorsun, o halde bizlerin sunduğu sigarayı almamakta serbestsin, ama erin getirdiği ıhlamuru almalısın. Onun kalbini kırmamalısın». Diğer görevliler de ıhlamurun alınması için «ikna» metoduna başvurdular. Bir tanesi sağ elimi açarak, «Bu kadar insani ısrara karşı direnmek insani bir şey değildir» deyip bardağı elime tutuşturdu. Bu noktada ısrarı sürdürmedim ve bardağı aldım. Tok sesli, «bu gibi küçük işlerde kendinize güvenemezseniz, hiç bir şey yapamazsınız. Bir sigarayı, bir bardak ıhlamuru içmekle hiç bir şey kaybetmezsiniz. Bence ıhlamuru veya bir bardak suyu burada içmekle, bizim bulunmadığımız bir odada içmek arasında hiç bir fark yoktur. Biz senden bir bardak ıhlamur karşılığı bilgi mi istiyoruz?

Hayır! Ne ben, ne de arkadaşlarım, böyle bir tutum içine girmeyiz. Benim burada sana tavsiyem, ifadeni serbest iradeyle, hiç bir korkuya kapılmadan vermendir. Zaten hadiseler büyük ölçüde, hatta diyebilirim ki tamamıyla aydınlanmıştır. Senin yapacağın bu hadiselerdeki rolünü —ki, onu da biliyoruz— belirtmendir. Bunu ne kadar kısa zamanda yazarsan o kadar çabuk cezaevine gönderilmiş olursun.» Tok sesliden sonra diğerleri de sırayla konuştu. «Psikolojik Ekip» şefi yardımcı, «eski işkence günlerine dönmeyi gerektirecek davranışlar ve inatlaşmalar içine girmekten kaçınmamı» tavsiye etti. Ve bu «memnuniyet» ve «iyi niyet» havasının «benim tarafımdan bozulması halinde» arkadaşlarını güç zaptedeceğini hatırlattı. Daha sonra beni odama getirdiler ve sandalyede oturarak, 1967'den yakalandığım ana kadarki «legal ve illegal» faaliyetlerimi yazmamı söyledikten sonra çekip gittiler.

İlk önce legal faaliyetlerimden bazılarını yazdım. Dev-Genç üyesi olduğumu, bazı forumlara ve mitinglere katıldığımı belirttim. Daha sonra yukarıda belirttiğim birkaç hayali olayı, başta ben olmak üzere, «adını hatırlayamadığım bir kaç kişiyle gerçekleştirdiğimizi» yazdım. O gün, 6-7 sayfa tutan ifadeyi bitirdim. Sanırım akşam üzeri «Psikolojik Ekip» geldi. Masanın üzerindeki ifadeleri alıp kısa zamanda gözden geçiren şef. «Böyle ifade olmaz. Bu şekilde ifade vereceğine hiç verme daha iyi» dedi. Kısa bir nasihatten sonra, «Ben sana bir ifade planı çıkaracağım, ifadeni bu plan sırasına göre yazacaksın» dedi. Bir müddet sonra çekip gitti. Bir müddet sonra yeniden geldiler. Arkama geçtikten sonra önüme, masanın üzerine bir kağıt koyup gözümü açtılar. Bu kağıtta, şıklarıyla birlikte, hatırladığım kadarıyla on nokta yeralıyordu. Bu noktalar şunlardı (şıklarını belirtmeyeceğim).

1 — Kimliğin, 1967'den beri legal faaliyetlerin (Dev-Genç saflarında); 2 — TİHKP saflarındaki faaliyetlerin; 3 — Diyarbakır-Urfa ve sınır bölgesindeki bir

yıllık faaliyetlerin; 4 — Şam ve Beyrut'taki, Filistin Demokratik Cephe kamplarındaki faaliyetlerin; 5 — TKP(M-L), TIKKO ve TMLGB'nin kuruluşu hakkında bilgi; 6 — Tunceli bölgesindeki faaliyetlerin; 7 — İstanbul bölgesindeki faaliyetlerin; 8 — Kürecik muhtarı Mordeniz'in öldürülmesine ilişkin bilgi; 9 — Diğer devrimci örgütler hakkında bilgi; 10 — Doğu Bölgesi hakkında bilgi. «Psikolojik Ekip» şefi. «İfadenin bu plana göre yazılması gerekir. Her noktadaki en önemli bilgilerin atlanmadan, mutlaka yazılması şarttır. Mesela, ikinci noktaya ilişkin olarak, TIKP'nin Doğu Anadolu bölgesi ve Diyarbakır-Urfa alt komitesi üyesi olduğunu mutlaka belirtmen gerekir. Mesela altıncı noktada, Tunceli'de beşi aşkın bombalamayı kimin planladığı ve kimlerin katıldığını mutlaka belirtmen gerekir. Aksi takdirde ifade, ifadeye benzemez ve boşuna havanda su dövmüş oluruz. Şimdi söylediğim plana uygun olarak ifadeyi yazmaya başla. Hadi bakalım!» dedikten sonra odayı terk ettiler.

İnsiyatif düşmanın eline geçmişti. O ilk darbeyi vurmuş ve bozgunu başlatmıştı. Moral bakımından üstünlüğü ele geçirmiş, sönmekte olan çözme umutları yeniden canlanmıştı. Benim ise moralim bozulmuştu. Hal-ka karşı suçluluk psikolojisi içindeydim. Onların büyük sevinç içinde olmaları, umutlarının ve morallerinin ne derece çökmüş olduğunu gösteriyordu. Ama şimdi bu çöküntünün yerini sevinç ve cüret almıştı. Ekip gittikten sonra, daha önce yazdığım 6-7 sayfalık ifademın sonuna, «ifadem bundan ibarettir» şeklinde bir cümle düş-tüm ve ilaç getiren ere verdim. Az sonra, «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi, «her şeye yeniden başlama-nın işaretini veriyorsun. Neden böyle bir tutum içine gi-riyorsun, anlamıyorum. Hiç bu şekilde ifade olur mu? Böyle bir ifade almak için mi ter döktük?» dedi. Eki-bin diğer mensupları da konuştuğundan sonra, yarım sa-atlik bir mühlet verdiler ve gittiler. Yarım saatlik süre içinde, ben, ifademi verdiğime dair bir pusula gönder-

dim. Birkaç saat sonra gözlerimi bağlayarak beni başka bir odaya götürdüler. Burası, elektrik işkencesinin yapıldığı eski, kuru odaydı. Karagözlüklü, Sarı ve diğerleri beni adi küfürlerle karşıladılar. Burada 15-20 dakikalık bir elektrik işkencesinden sonra, yeniden odama getirildim. Bu noktadan sonra su verilmemeye ve yemekler kısılmaya başlandı. Oturmam ve yatmam yasaklandı. Odanın köşesinde, beton üzerinde, yalın ayak, kıpırdamadan beklemem emredildi. Ve bir er sürekli kapı deliğinden gözetlemeye başladı. Tahminen iki saat sonra yeniden gözlerim bağlanarak işkence odasına götürüldüm, bu sefer de 10-15 dakika süren bir elektrik işkencesi yapıldı. Tekrar odama getirildim ve aynı şekilde, bu sefer gözlerim bağlı olarak köşeye, ayaküstü diktiler. Bir süre sonra yeniden götürüldüm. Bu sefer elektrikle falakayı birlikte uyguladılar, 15-20 dakika sonra odama getirip aynı yere diktiler.

Düşman çözülmeyi veya bozgunu hızlandırmak için yeniden fiili işkenceyi yoğunlaştırmıştı. Bu tip işkence nöbetlerine, moral bozukluğunu ve tutuklunun içindeki gerici eğilimleri ve korku unsurunu güçlendirdiğini biliyordu. Gözü bağlı, ayaküstü, aç-susuz ve uykusuz bir şekilde işkence nöbetine dikilmenin işkenceden daha etkili olduğunu biliyordu. Kısmi çözüme, düşmanın umudunu ve işkence uygulamasını arttırmıştı.

Uzun bir zaman sonra yeniden götürdüler. Önce avuç içlerini copla dövdüler. Sonra kısa bir falaka faslından geçirip elektrige verdiler. Toplam işkence 20-25 dakika, yani bir öncekinden biraz daha fazla sürdü. Yeniden getirip, gözümü açmadan köşeye diktiler. Elektrigin ve tuzlu suyun etkisiyle susuzluktan yanıyordum. Ağzım yine kurumuş, dilim törpü gibi olmuştu. Ağzımın içi, üst çenemin alt cidarı soyulmuş, yara haline gelmişti. Yorgunluk, baş ağrısı ve halsizlikten ayakta güçlükle durabiliyordum. Bir müddet sonra yeniden götürdüler, 10-15 dakikalık elektrik işkencesinden sonra getirip aynı yere diktiler. Sabahleyin, (Binici'yle Sürücü'nün tuva-

lete götürmesinden sonra) «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «oğlum, neden köşeye dikmişsiniz bunu? Neden oturmasına müsaade etmiyorsunuz?» diyerek, kolumdan tutup masanın yanına getirdi ve sandalyeye oturttu. Sonra erlere dönerek, «Kahvaltısını yaptı mı?» diye sordu. Olumsuz cevap alınca, «kızdı, köpürdü(!)» «Ne biçim adamlarsınız be! Ne bu keyfilik? Ben size normal ihtiyaçlarını giderin demedim mi? Derhal kahvaltısını getirin! İstemem böyle laubalilik!» dedikten sonra gittiler. Giderken de «hırslı» bir vaziyette kapıyı hızla çarptılar! Beş-altı dakika içinde bir bardak çayla 10-15 zeytin ve bir dilim ekmekten oluşan kahvaltılık geldi. «Psikolojik Ekip» rolünü bu sefer de ustalıkla oynamıştı. Yardımseverlikte «tehdidi», iknayla «tehditi» atbaşı yürütüyorlardı. Kısa bir zaman sonra «P. Ekip» yine geldi. Ekip şefi, «Birinci noktayı yeniden kaleme almamızı istiyoruz. Önce kimliğini belirt, baba ve annenin adını, diğer akrabalarının adını, bunların kaç çocuğu olduğunu, çocuklarının adını sırasıyla yaz. Ayrıca siyasetle ilgilenen varsa, onların da görüş ve eğilimlerini belirt. Bunları bitirince, 1967'den beri legal faaliyetlerini anlatmaya başla. Nasıl devrimci olduğunu, kimlerin seni etkilediğini, ilk önce hangi kitapları okuduğunu yaz. Özellikle Dev-Genç saflarındayken aldığın görevleri belirt. Biz zaten bunların büyük çoğunluğunu biliyoruz. Sana ilişkin dosyada bu bilgilerin bir çoğu mevcuttur. 1967'de Ç. Fikir Kulübü kurucusu olduğunu, bir zamanlar Trakya köylerinde çalıştığını, toprak işgallerini kışkırttığını, yakalanarak cezaevine konulduğunu biliyoruz. Bunları bizlerden gizlemenin bir anlamı olamaz. Şu andan itibaren yazmaya başlarsan senin için daha iyi olur. Otur düşün. Eğer yazmayacaksan durumu bize bildir ki, biz de komutanlarımıza ona göre bilgi verelim.»

Ekibin gitmesinden sonra birinci noktayı, yani kimliğimi ve 1967'den beri legal faaliyetlerimi yazıp yazmamayı düşündüm. Ve daha önce dernek faaliyetlerinde

yasalar gereğince polise bildirdiğimiz bilgiler çerçevesinde bazı uydurmalarla birlikte birinci noktayı yazmaya karar verdim. Ç. Fikir Kulübü kurucusu olduğum halde, yani daha sonra ismi Dev-Genç olarak değişen gençlik derneğinin Ç. Kolu kurucusu olduğum halde, ifade dede derneğe çok sonraları üye olduğumu yazdım. Beni üye yapanın ismini gizleyerek değişik bir isim verdim. «Psikolojik Ekip» birinci noktaya ilişkin 6-7 sayfalık ifadeyi okuduktan sonra odaya geldi. Ekip şefi: «İfadeyi çok kısa tutuyorsun ve üstelik yalana başvuruyorsun. Ç. Fikir Kulübü kurucu üyesi olduğun halde, 'beni Dev-Genç'e T. Kutluay üye kaydetti' diyorsun. Bu yalanı derhal düzelt.» Önümdeki kağıda «doğrusu budur, düzeltemem» diye yazdım. Bunun üzerine ekip odayı terk etti. Aslında polis, resmi kayıtlarla, daha doğrusu 1967 yılında bizim götürüp 1. Şube'ye verdiğimiz evraklarla benim Ç. Fikir Kulübü kurucularından ve dolayısıyla çok sonraları ismi değişen Dev-Genç'in üyesi olduğumu biliyordu. Ve bu noktada yalan söylemek gereksizdi.

Ekibin gitmesinden sonra içeri giren erler beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Burada kısa bir elektrik ve falaka işkencesinden geçtikten sonra geri getirdiler. Bir müddet sonra da «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «Yalanı düzeltecek misin?» diye sordu. Başımın «hayır» işareti yaptım. Bunun üzerine, bildikleri konularda yalan söylemenin kendileriyle alay anlamını taşıdığını, bu tip tutumlardan kaçınmam gerektiğini «tavsiye» etti. Ve bir zaman konuştuğundan sonra şöyle dedi. «Sana bu gece ve yarın öğleye kadar ikinci noktayı, yani www.partizanarsiv.net saflarındaki faaliyetlerini anlatman için imkan tanıyoruz. Bu süre içinde bildiklerini yazman gerekir. Yarın öğleye doğru arkadaşlarımla gelip durumu göreceğiz ve görüşlerimizi belirteceğiz. Ancak bu ikinci noktayı da birincisi gibi geçiştirmeye. Daha önemlisi göz göre göre yalan yazma. Bu tip kabalıklarla bizleri kandıramayacağını iyi bilmen gerekir.» Şef yardımcısının «kibar» tehditlerinden sonra çıkıp gittiler.

İçinde bulunduğum kötü durumu yeniden enine boyuna düşünmeye başladım. Birinci noktada söylenen yalanın düzeltilmesi için yapılan baskı ve ısrarlardan vazgeçmişlerdi, ama bu pek önemli değildi. İkinci noktada ifade verip vermeme konusunda bocalıyordum. Ağır bir baş ağrısı, susuzluk ve yorgunluktan dolayı düşüncemi toparlayamıyor, sağlıklı bir durum değerlendirmesi yapamıyordum. Moral çöküntüsü ve işkence korkusunu altederek, direnme azmini güçlendiremiyordum.

Çözülme noktasından bu yana geçen zaman süresi içinde kararlı direnme ruhunun yerini, yavaş yavaş karamsarlık, çöküntü, kargaşa ve bozgun ruhu almaya başlamıştı. Böyle durumlarda içteki gerici güçleri ve eğilimleri yenmek, direnme ruhunu canlandırmak ve pekiştirmek, bozgunu durdurup düşmanın saldırısını püskürtmek için sağlam komünist özelliklere veya güçlü proleter niteliklere sahip olmak gerekir. Böyle durumlarda, «nasıl olsa konuştum artık. Bundan sonra direnmenin bir anlamı olamaz» anlayışıyla hareket etmemek gerekir. İşlediğim hatalardan ders çıkarmak, onları sınıf kinine çevirmek ve direnme azmini güçlendirmek gerekir. Bozgunu veya çözülme durdurmak, yeni bir direnme mevzisi tutmak ve tüm gücümüzü sarf ederek sabır, fedakarlık, dayanma ve cesaret değerlerimizi sonuna kadar zorlayarak mevziyi terketmemek gerekir. İşkence tezgahındaki sınıf mücadelesi kurallarının bazıları normal savaş kurallarına benzemez. Mesela, işkence tezgahlarında düşmanın saldırısı karşısında direnme mevzilerini terkederek geri çekilmek ve yeni bir mevzi tutmak diye bir kural veya ilke yoktur. Bu, komünistler için ilkesizliktir. Direnme mevzisini terketmemek, bu mevzide ölüm pahasına da olsa tutunmak ve düşmana karşı saldırıya geçmek esastır. Tutunduğumuz mevziden geri çekilmek hatasını işlese bile, yerleştiğimiz yeni mevzide direnmeli, burayı terketmemeli, bir önceki hataya düşmemeliyiz. Birkaç, hatta birçok

mevziyi terketsek bile, yine de moralimizi bozmamalı, yerleştığımız yeni mevzide direnmeliyiz. Bütün mevzileri direnmeden terketmek, tam anlamıyla teslimiyettir. Ve işçi sınıfına, halka karşı işlenmiş ciddi bir suçtur.

Sabahleyin kalktığımda, hâlâ ikinci noktayla ilgili olarak ifade verip vermeyeceğimi kararlaştıramamıştım. İçimde iki eğilim çatışıyordu, ifade vermeme eğilimi ile verme eğilimi. Bir müddet sonra ifade vermeyi kararlaştırdım. TİİKP saflarındayken hangi bölgede çalıştığımı yazdım. Görevimin, propaganda, ajitasyon ve örgütlenme olduğunu belirttim. Fakat TİİKP üyesi olmadığımı yazdım. Gittiğim bölgelerde kimlerle ilişki kurduğumu, baskın ve el koyma hareketlerini yazmadım. İfadeyi yazarken «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «daha bitirmedin mi?» diyerek önümdeki kağıtları karıştırdıktan sonra çok yavaş hareket ettiğimi söyledi. «Öğleden sonra tekrar geleceğiz» dedi ve gitti. Öğleden sonra geldiklerinde, ikinci noktaya ilişkin 4-5 sayfalık ifade bitmişti. Ekip şefi, «TİİKP saflarındaki iki yıllık faaliyetin bu kadarlık mı?» dedikten sonra ifadeleri okumaya başladı. Kurşun kalemle çok yayvan ve seyrek bir şekilde yazılan ifadeleri okuduktan sonra, «böyle ifade olmaz» dedi. «Açıkça yalan söylüyorsun, önemli noktaları geçiriyorsun ifadeyi kısa tutuyorsun. TİİKP-DABK üyesi olduğun halde TİİKP üyesi olmadığın yalanını uyduruyorsun. Faizci dediğiniz kişinin evini basmaktan, başka bir yerde teksir makinası yürütmekten hiç bahsetmiyorsun. Bu ifade yeniden kaleme alınmalıdır. Bu bizimle alay etmektir. Oyalama tutumudur. Yaz bakalım, ifadeyi yeniden kaleme alacak mısınız?» Önümdeki kağıda, «hayır» diye yazdım. Bunun üzerine ekip şefi, «günah bizden gitti» diyerek arkadaşlarıyla birlikte odayı terketti. Tahminen bir saat sonra çavuş gelerek, «Komutanım 'hâlâ eski kararında israr ediyor mu', diye soruyor» dedi. Başım la evet işareti yaptım, gitti. Az sonra içeri Karagözlüklü girdi, «ulan eşşoğ lu eşşek, seninle mi uğraşacağız!» diyerek önümdeki 4-5 sayfalık ifadeyi (diğer-

lerini «Psikolojik Ekip» şefi götürmüştü) yırtıp yüzüme çarptı. «Alın götürün bu düzüyü, canı kaşınıyor yine» diye, erlere emretti. Beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Soyarak döşeme üzerine yatırdılar. Her tarafımı iyice ıslattıktan sonra çeşitli yerlerimden elektrik verdiler. Daha sonra bir falaka faslı geçtiler. Avuç içlerini uzanmış haldeyken copla dövüldüler. Ayağa kaldırıp çıplak vaziyette yürüttüler. Odanın baştan başa bir yanına 6-7 asker ve sivil tek sıra halinde dizilmişti. Bunların önünden yürüdükçe her biri bir cöp vuruyordu. Tahminen bir saat sonra odama getirip ayaküstü diktiler. Gözümü açmadan gittiler. Uzun bir süre sonra yeniden alıp götürdüler. Karagözlüklü, «işkenceyi pek seviyorsun düzü, gel bakalım. Sevdiğin şeyden bol bol ikram edeceğim sana. Soyun şunu bakalım». Çırılçıplak soyduktan sonra gözlerimi açtılar. Döşemenin üzerine oturtular. Kablolardan birini sağ ayağımın, diğerini de sağ elimin serçe parmağına bağladılar. Bağlanan yerlere biraz su döktüler. Odada bulunan sivil ve askerler seyrediyorlardı. Oturduğum yerde hiç kimse elimi kolumu tutmuyordu. Karagözlüklü, «şimdi seni değişik faz ve periyodlarla, değişik şekillerde oynatacağım. İyi bir kuklacı olduğumu ispat edeceğim» dedi. Seyredenler güldüler. Elektrik şoklarının sarsıcı etkisiyle derime üzerinde bazen kasılıyor, bazen kıvranıyor, bazen de hafif hafif «zıplıyordum.» Tutulmadan elektrığe verildiğim için daha büyük bir baskı ve acı hissediyordum. Seyredenlerin bazıları gülüyordu. Karagözlüklü, «oyna yavrımı oyna» dedikten elektrik şoklarını veriyordu. Daha sonra ayaktaki kabloyu erkeklik organıma bağladılar. Karagözlüklü, «şimdi sizlere daha hareketli bir oyun göstereceğim» dedikten sonra, kısa kısa, bazen de uzun aralıklarla cereyan vermeye başladı. Bu işkence pek uzun sürmedi. Kabloları açmadan Karagözlüklüyle Sarı sırayla konuştular. Bazı «tavsiyeler»de bulundular. Ayrıca, böyle giderse, bu işin «ölümle sonuçlanacağı» tehdidini savurdular. Daha sonra yine

kabloları açtırmadan odayı terkettiler. (Sanırım yemeğe gittiler). Geldiklerinde kabloları açtırıp beni odama gönderdiler. Yine aynı köşeye, gözlerim bağı vaziyette diktiler.

Susuzluktan kavruluyordum. Başım şiddetli bir şekilde ağrıyordu. Ağzımın içi kupkuruydu. Yarı uyuşuk bir haldeydim. Beton üzerinde yalınayak durmanın, veya işkence sırasında oturmanın etkisiyle yine sancılanmışım. Bu haldeyken akşam yemeğini getirmediler. Birkaç saat sonra baş ağrısının ve sancılanmanın verdiği acıyla beton üzerinde oturmak istedim, fakat erler anında müdahale ettiler. Sabaha doğru yeniden oturdum. Yine içeri girip, tekme, tokat ve copla ayağa kaldırdılar. Tahminen birkaç saat sonra bir er içeri girdi, kolumdan tutarak beni sandalyeye oturttu. Beş-on dakika içinde de «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi, «kahvaltılığını verdiniz mi oğlum?» diye erlere sordu. Erlerden birisi, «hayır komutanım, biraz sonra vereceğiz» diye cevapladı. Bunun üzerine Ekip Şefi, «peki öyleyse, kahvaltısını yaptıktan sonra gelelim. İhtiyaçlarını sorun. İlaç, tuvalet, su ne istiyorsa karşılayın» dedikten sonra, odadan çıktı.

«Psikolojik Ekip» şefi, her zaman yaptığı gibi, yapılan işkencelerden habersizmiş gibi görünüyordu. Ama işkence sonucunda vücudun en çok nelere ihtiyacı olduğunu bildiği için, onların karşılanması yolunda erlere direktif veriyordu. Hiç bir zaman işkence görüp görmediğim konusunda bir şey sormuyordu. Sabah kahvaltısı olarak, bir naylon bardak çay, üç zeytin ve bir dilim ekmek geldi. Er, «aç ağzını lan!» diyerek, elindeki hapları ağzıma attı. Kahvaltıdan sonra gelen «Psikolojik Ekip», beni, ikinci noktayı kaleme almam için «ıkna» etmeye uğraştı. Ekip şefi, «bugün ikinci noktayı yeniden kaleme alabileceğin gibi, bununla bağlantısı olan üçüncü noktayı da, yani Diyarbakır-Urfa ve sınır bölgesindeki faaliyetlerini de yazabilirsin. Sana bugün bir hayli mühlet tanıyacağız, oldu mu? Bizim tüm çabalarımız

bu işi bir an önce bitirip seni cezaevine göndermek ve başka işlere bakmaktır. Şimdi biz gidiyoruz. İyi düşün. Boşuna inatlaşmanın hiç bir yarar getirmeyeceğini bil. Bir diyeceğin olursa erlerle bildirirsin.» Şef yardımcısının konuşmasından sonra Ekip odayı terketti.

Ekibin gitmesinden sonra, nasıl bir tavır almam gerektiği konusunda yeniden düşünmeye başladım. Fakat başağrısı, yorgunluk, sancılanma ve uykusuzluktan dolayı düşüncelerimi ve dikkatimi toparlıyamıyor, sağlıklı bir durum değerlendirmesi yapamıyordum. Zaten kısa bir süre sonra da kasmaya başladım. Odayı temizlettirdikten sonra eller bir bardak suyla birkaç hap getirdiler. Sandalyeye oturmamı ve yazıları yazmamı emrettiler. Kafam masanın üzerine düşüyordu. Erler copla müdahale ediyor ve ısrarla «yazıları» yazmamı istiyorlardı. Daha sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, sözde durumu öğrendikten sonra erlere, «bırakın bir müddet yatakta dinlensin. Güçlük çıkarmayın, her türlü ihtiyacını karşılayın» diye emir verdi. Bunun üzerine bir süre uyudum. Sanırım öğleden sonra Bincici bir yamrukla kaldırdı. Masanın yanındaki sandalyeye oturdum. Her tarafım ağrılar içindeydi.

Bu kötü ruh hali içinde, ikinci noktaya ilişkin ifadeyi yeniden kaleme almaya karar verdim. Yalana dayanan birkaç tartışma ve sohbet toplantısını hikaye ettim. Fakat TİHKP üyesi olduğumu yeniden reddettim. Üçüncü noktaya ilişkin ifadeyi yazarken, faizcinin evini kimlerin bastığına, teksir makinasına kimlerin el koyduğuna değinmedim. Kontr-Gerilla'nın tespit ettiği isimleri tam olarak hatırlayamıyordum. Onlar dikte ettirmeden yeni isim vermemeye kesinlikle kararlıyım. Fakat söyledikleri, ifadeye geçmemi istedikleri her bilgiyi de geçmeyecektim. Bir müddet sonra bir er, yazdığım ifadeleri alıp götürdü. Giderken, «bunları komutanım okuyacak, yazmaya devam etsin diyor» dedi.

Sanırım akşama doğru «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «Bu işin sonu nereye varacak, anlamıyorum.

inatçılığı hâlâ elden bırakmıyorsun. TİİKP üyesi olduğunu, her şey ayan beyan ortadayken hâlâ reddediyorsun. Faizci dediğiniz şahsın evine baskın yapanlar, tek-sir makinasını çalanlar Ankara'da yargılandıkları halde, hâlâ bunların adlarını yazmıyorsun. Her iki oğaya da katılan sensin, nasıl olur da bunların isimlerini bilmezsin.» Önüne 5-6 kişilik bir liste koydu. «Bak bakalım şu isimlere, şu can yoldaşlarına» (bunu alaylı bir şekilde söyledi) «istersen resimlerini de getirelim. Bunların başına geçip suça teşvik eden sen değil misin? Bunların ifadedeki gerekli uygun yerlere yerleştirilmesini istiyorum. Aksi takdirde ikinci ve üçüncü noktaya ilgili ifadeyi yeniden kaleme almanı isteyeceğiz. Ve kendi ellerinle burada kalma süresini uzatmış olacaksın. Kaldı ki ifadeyi detaylı tutmuyorsun. İfadelerin detaysız olması, onları hukuki açıdan değersiz hale getiriyor. İkinci ve üçüncü noktaya ilişkin ifadelere gerekli eksik bilgileri yerleştirdikten sonra, dördüncü noktaya, yani, Filistin'e ilişkin ifadeyi kaleme almanı istiyoruz. Bu ifadelerin komutanlarımız tarafından okunduğunu, beğenmedikleri takdirde, yeniden ifade almak için bizlere emir verdiklerini, hatta bizleri kınadıklarını bilmelisin.»

Ruh dünyam, birbirine düşman iki gücün, devrimci güçle, gerici gücün, direnme azmiyle, çözülme isteğinin mücadelesiyle çalkalanıyordu. Cesaretle korku, kurtulma isteğiyle fedakarlık, umut ile umutsuzluk, sabır ile sabırsızlık, yaşamak ile ölmek, vs. Yaka-pençe amansız bir mücadele halindeydiler. Daha önce, «hayali olan bazı olayları kabul etmezsen bu şehrimden kurtul» diyen gerici ses şimdi şöyle diyordu, «düşmanın bildikleri ve ifadene geçirmek istedikleri bilgileri parça parça kabul et. Bazı önemli bilgileri gizleyebilirsin ama, fazla işkence görmeyen halinde onları da kabul et. Cezaevinde seni rahat uyuyabileceğin günler bekliyor. Cezaevinde seni istediğin zaman, istediğin kadar içebileceğin, su bekliyor. İşkencesiz geçen geceler ve gündüzler bekliyor. Zaten az-çok ifade verdin. Diğer bilgileri kabul et-

memenin getireceği eziyet ve tehlikeli belirsizliği düşünmelisin.» Gerici sestem daha cılız çıkan, daha zayıf duyulan ve sürekli direnmeyi öğütleyen devrimci ses ise şöyle diyordu: «Çözülmeyle çok büyük hata ettin ama, hatayı devam ettirme, direnmeyi sürdür. İfade vermeyi durdur. Bu durumda düşmanın daha vahşi bir şekilde yükleneyeceği doğrudur ama, onu ikinci bir umut kırıklığına sürüklemek, saldırısını durdurmak, moralman çökertmek mümkündür. Şimdiye kadar verdiği ifade, genel olarak gösterdiği direnme için önemli bir zaafıdır, ama artık geride kalmıştır. Şimdi gün, direnme bayrağını yeniden yükseltme ve hatayı sınıf kinine dönüştürme günüdür.»

Kararsızlık içinde bocalıyordum. Bu çözülmeden sonra göstereceğim bir direnme karşısında düşmanın başvuracağı vahşi işkenceleri göğüsleme konusunda kendime güvenemiyordum. Oturduğum yerden bile ayağa kalkarken çok acı çekiyordum. Bünyem çok zayıflamıştı. Bir müddet sonra Binici'yle Sürücü içeriye girdi. Binici'yi tuvalete götürürken, bir-iki kere yıkıldım. Yine tuvalette su içmeme müsaade etmediler. Odaya geldiğimizde Binici, «şimdi yatacağın lan! Yarın erken kaldıracağım. Kalkar kalkmaz, komutanların istedikleri bilgileri yazmaya başlayacaksın. Yazmazsan çenenin kırırım ha!» diye tehdit etti. Yatarken uzun bir süre daha düşündüm, sınırlı ve uydurma bilgiler verme şartıyla, yarınki ifadeyi yazmayı kararlaştırdım. Böylece içimdeki gerici sese bir kere daha uymuş, boyun eğmiş oldum.

Sabahleyin bir yumrukla kaldırdılar. Masanın başına oturup ifadeyi yazmaya başladım. İkinci noktada THKP üyesi olduğumu yine kabul etmedim. Üçüncü noktaya, faizcinin evini bastıklarını söyledikleri kişileri (kendimle beraber) ekledim. Dördüncü noktayla ilgili olarak, Filistin'de nasıl eğitim yapıldığını, hangi yemeklerin çıktığını yazdım. Ayrıca bir arap köyüne nasıl gittiğim yalanını uydurdum. Filistin meselesiyle ilgilenen kaç

arap örgütünün olduğunu yazdım. Fakat karşıdaki Türklerden kimlerin olduğunu yazmadım. Aslında bunu da yazacaktım ama, Kontr-Gerilla'nın Filistin'e gidenlerden ve hâlâ orada olanlardan kimleri tespit ettiğini bilmiyordum. Yeni isim verme hatasını işlememeye kararlıydım.

Yazdığım ifadeleri askerlerden birisi alıp götürdü. Bir müddet sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi, «şükret, bin kere şükret!» diye başladı. «Bizim gibi sabırlı, iyi niyetli, anlayışlı, darda kalanı kurtarmaya kararlı görevlilerin eline düştüğün için şükret. Bu tip oyalama taktiklerine, inatçılıklarına, anlayışsızlıklarına kim tahammül edebilir? Defalarca söylediğim halde ifadeleri kısa tutuyorsun, üstelik en önemli noktayı, Filistin'de kimlerin bulunduğunu yazmamışsın. Bunu yazmadan ifadenin hiç bir anlamı olamaz. İsimleri, anlatma seyrini bozmadan ifadeye eklemeni istiyorum, tamam mı? Bir saat sonra gelip durumu göreceğiz. Bizi boşu boşuna uğraştırıp durma artık. Her sabrın bir sonu olduğunu bilmelisin.»

Ekibin gitmesinden sonra, bildiğim isimleri kesinlikle yazmamaya karar verdim. Çünkü Kontr-Gerilla'nın Filistin Demokratik Cephesi'ne geçenlerden kimleri tespit ettiğini bilmiyordum. «Psikolojik Ekip» son gelişinde de bilinçli olarak belirtmişti. Çünkü o da elindeki listeye yeni isimlerin eklenmesini istiyordu. Zaten o her konuda ifadeleri dikte ettirmeden önce, bilgi vermeden, ifade alma yolunda baskı yapıyordu. Dikte ettirmedikleri ifadeler genellikle işleme giren, ona ters bir ifadenin verilmesini istemedikleri durumlarda oluyordu. Şimdiye kadarki konuşmalarında, Filistin'e kimlerin geçtiğini kısmen belirtiyorlardı, bunlardan aklımda kalanlar da vardı. Fakat buna rağmen, önümdeki kağıda şunları yazıp içeri giren erle gönderdim: «Filistin'e kimlerin geçtiğini bilmiyorum. Benim gittiğim kampta Türklerden kimse yoktu.» Pusulanın gönderilmesinden biraz sonra «Şiddet ekibi» içeri girdi. Şişko beni oturdu-

ğum sandalyeden yaka paça kaldırarak duvara vurdu, «baña bak lan!» diye bağırdı. «Doğru dürüst ifade ver, yine soyarım, aşarım, bacaklarından haa! Eşşoğlu eşşek! Elektrik ve cop ziyafetine doymadın galiba. Tepemi atırma! Bu sefer copla iş görmem, erlere dizdiririm erlere! Çok oldun artık! İtoğlu it! Otur şuraya komutanların istedikleri bilgileri yaz. Orospu karılar gibi kıvırtma! Yok bilmiyorum, yok görmedim, yok gitmedim, yok girmedim!... Bırak bu numaraları.»

«Şiddet Ekibi»nin gitmesinden biraz sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi masanın üzerine bakmış olacak ki, «İsimleri yazacak mısınız?» diye sordu. Önümdeki kağıda, «bildiğim başka isim yok» diye yazdım. Bunun üzerine «günah bizden gitti» diyerek odayı terkettiler. Onların hemen arkasından askerler beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. İçeri girer girmez, Karagözlüklü'yle Şişko'nun adı küfürleriyle karşılaştım. Karagözlüklü, «soyun bu orospu çocuğunu, yatırın yere. Elektrotların birisini taş..larına (hayalarına), diğerini de sağ kulağına bağlayın. Öküz gibi kısırlaştıracağımı, vücudunun suyunu kurutup, kemiklerini eriteceğim namussuzun», Şişko, altı kalın botlarıyla göğsüme bastırmış bir vaziyette, iğrenç küfürlü konuşmasını yine başlatmıştı, «sizi köpek yavruları sizi, Şah'ın yaptırdığı gibi kurşuna dizdirmeli sizi, su yerine sidiginizi içirmeli ,ekmek yerine b..unuzu yedirmeli size. Hayvan bile sizden anlayışlı, söz dinlerdir be! Bas elektrige gebersin de kurtulalım bu hayvan oğlu hayvandan.» Kulağımın dibinde kıvılcımın çakıyor, lağzım köpürüyordu. Ölüm veya can çekişme psikolojisi içine girmiştim. Bir müddet sonra işkenceye ara verdiler. Ayağa kalkmamı istediler. Fakat başım dönüyor, ağızdan köpüklü, nişadırlı veya tuzlu su boşalıyordu. «Kalk lan» diyerek copla, tekmeyle dövüyorlardı, kalkamayacağımı anlayınca, karga tulumba odama götürdüler. Yatağa öylece bıraktılar. Ağır bir acı, sıkıntı ve ter boşalmasıyla sarsılıyordum. Göğsüm çatlayacakmış gibi ağrıyordu.

Sabah erken birkaç copla uyandıgımda, baş ucumda Biniciyle Sürücü'yü gördüm. Binici üzerimdeki battaniyeyi kaldırarak «şu hale bak! her tarafa kan işlemiş» diye bağırdı. «Kalk lan tuvalete! Sürücü, «bırak kalsın lan! bu rezil haliyle buna binilmez pis pis kokuyor hayvan oğlu hayvan, odanın havasını bile bozuyor, leş herif» diye müdahale etti. Bunun üzerine tuvalete götürmekten vazgeçtiler. Binici «öyleyse on copu haketti» diyerek sürücünün elinden aldığı copla gelişi güzel vurmaya başladı.

Pijamamı giyip sandalye üzerine oturtulduğumdan kısa bir zaman sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip şefi masanın üzerindeki kağıtları karıştırdıktan sonra «Filistin'deki Türklerin isimlerini hâlâ yazmamışsın. Yazacak mısın?» Önümdeki kağıda. «Bulduğum kampta Türklere kimse yoktu» diye yazdım. Bunun üzerine önümde çeşitli isimlerin yer aldığı bir pusula koydu: «Filistinle ilgili ifadeyi yeniden kaleme alacaksın ve bu isimleri ifadeye belirteceksin. K bu meseleyi bir ay önce yazdı halletti bile. Senin gibi oyalanma taktiklerine, ayak oyunlarına yalanlara tenezzül etmedi. Senin karşıya geçirdiğin adamların isimlerini samimi ve dürüst bir şekilde açıkladı. Senin boşuna direnip ezilmen kaç para eder evladım» dedi. Sonra erlere, «oğlum, tutuklunun halini iyi görmedim. Normal ihtiyaçları karşılanmalıdır. Ağrı dindirici, tedavi edici ilaçlar verilmelidir. Ayrıca bir doktor çağırın gelsin muayene etsin kendisini.» diye direktif verdikten sonra odayı terk ettiler.

Az sonra doktor olmadıkları halinden belli olan bir kontr-gerilla görevlisi elini kolunu sallayarak geldi. «Ağzını aç, derin nefes al, gözünü oynat» gibi direktifler verdikten sonra çekip gitti. Bunun gitmesinden sonra 4-5 hap ve bir bardak çay getirdiler.

Bir müddet sonra ifadeyi yeniden kaleme almaya başladım. Yazdığım kayıtları bir er sürekli olarak alıp «Psikolojik Ekip»e götürüyordu. Dördüncü noktaya ilişkin ifadenin yazılıp bitmesinden hemen sonra Ekip gel-

di. Şef, «ifadeleri komutanlarımıza beğendiremiyoruz. Haklı olarak bizleri eleştiriyorlar. Bu durumdan diğer arkadaşların (Şiddet Ekibi'ni kast ediyor) da haberi yoktur. Eğer Komutanların buradaki tüm görevlileri eleştirdiklerini bilirlerse, senin yüzünden kötü duruma düşükleri için onları zaptetmek çok zor olur. Bundan sonraki ifadeleri yazarken dikkatli olmalısın. Şimdi senden beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeyi kaleme almanı istiyoruz», dedi. Şef Yardımcısı; «Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere devlet büyüklerinin bu meseleye eğildiklerini aklından çıkarmamanı istiyorum. Bunun bir devlet meselesi olduğunu, devlet büyüklerini çok yakından ilgilendirdiğini hiç bir zaman unutmamalısın.» Odadan çıkarken Ekip Şefi erlere, «oğlum şu yatağın çarşafını değiştirin. Her yemekten sonra doktorun yazdığı ilaçları unutmadan verin.» diye direktif verdi.

Aynı gün, bulunduğum odaya iki kişi geldi. Bunlar, daha önce yazdığım ifadeleri daktiloya geçmeye başladılar. İfadeleri daktiloya geçerken, «ifadeyi genişletme, anlatılan olayları detaylandırma» taktiğini izliyorlardı. İfadeler daktiloya geçerken «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi, ifadeyi yazdırana, «bu ifadelerin genişletilerek yazılmasını istiyoruz. Tutukluya sorular sorulmalı, hatırlatmalar yapılarak ifade genişletilmelidir. Gerçi konuşamama durumu bu işi biraz engelleyecektir, ama cevaplar yazılı olarak alınmalıdır», sonra elini omuzuna koyarak «eğer inatçılık yapmazsan seni burada daha fazla bekletmeyeceğiz. Yok eğer inatçılıkta devam edersen, işlerin nereye varacağı hiç belli olmaz. Çünkü o zaman kendi arkadaşlarımızı (Şiddet Ekibi'ni kast ediyor) zaptedemem ve bundan dolayı daha vahim şeyler olabilir» dedi. Ekip Şefi Yardımcısı, «devletler kendilerini yıkmaya kalkan güçlere karşı müsamahasızdırlar. Endonezya'da devlet kendisini kurtarmak için bir milyona yakın komünisti yok etmek zorunda kalmıştır. Türk devleti bu devletlerden daha güçlüdür. Bir kişiymiş, on kişiymiş, bin kişiymiş ,onbin kişiymiş... bun-

lar bu devlet için tehlike olduktan veya yıkıcı kalkışım-
larda bulunduktan sonra mesele değildir. 'kimse bana
burada bir şey yapamaz' aldatıcı psikolojisinden kendi-
mizi [kurtarmalı, aklımızın sesini dinlemeliyiz] diye
tehdit etti. Sözü yeniden Ekip Şefi aldı, «daktilo işi bit-
tiğinde masanın başına geçip beşinci ve altıncı noktayı
kaleme al. Görüyorsun ya bir an evvel cezaevine git-
men için uğraşıyoruz. Bize yardımcı olacağına dizginli-
yorsun.»

Daktiloya geçme işine birkaç saat sonra ara verildi.
Daktilocular çekip gittiler, (daktiloya geçen sorgucu ilk-
başlarda sorularını peşpeşe sıralamaya koydu. Cevap ver-
meyince kızdı, köpürdü. Bu şekilde yürümeyeceğini an-
layınca da alttan almaya başladı. «kendisine verilen gö-
revi mecburen yerine getirmek durumunda olduğunu»
belirtti. «Daha fazla güçlük çıkarman halinde komutan-
lara durumu ileteneğini» ekledi) Daktilocuların gitme-
sinden sonra beşinci ve altıncı noktalara ilişkin bir ifade
yazdım. İfadede en önemli örgütsel noktalara veya sır-
lara değinmedim (koordinasyon ve bölge komiteleri,
bombalamalar vs.) çözülmenin başlangıç günlerindeki
«sınırlı ifade verme», kontr-gerilla tespit etmiş olsa bile
«önemli sırları kabul etmeme» yolundaki direnme azmi
giderek tavsamış, işkence ve «psikolojik baskı sonucun-
da önemli bilgileri kabul etme bir çözülme yolu haline
gelmişti. Düşmanda «biraz daha işkence ve baskı yapı-
lırsa bunu da kabul eder» anlayışı oluşmuştu. Gece bir
er yazdığım ifadeleri alıp götürdü. Birkaç saat sonra
«Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi: «Nerede koordinas-
yon komitesi, nerede partinin bölge komiteleri? Nerede
Tunceli'deki bombalamalar? Nerede Vartinik baskının
anlatımı? Böyle ifade olmaz. Kabul etmiyoruz. En ö-
nemli noktaları es geçiyorsun ve ifadeyi detaylı tutmu-
yorsun.» dedi. Şef Yardımcısı, «ne okuduğunu, ne yedi-
ğini, arazide nasıl barındığını, geleceğe dair tasarılarını
dahi yazmanı istiyoruz. En önemli noktaları beş-altı
sayfalık ifadelerle geçiştiremezsin. Komutanlarımız bu-

na müsaade etmez, bizden hesap sorarlar. Bu durumu göz önünde bulundur ve ifadeni ona göre yaz» dedi.

Çok ağır bir sıkıntı içindeydim. Uzun bir süre dindikten sonra çözülmenin verdiği moral çöküntüsü ve umut kırıklığı içindeydim. Düşmanın işkencesi ve psikolojik baskısı karşısında, tek bir direnme mevzisinde tutunamıyordum. Bazen terliyor, bazende ağır bir baş ağrısı ve sallanma ile birlikte titriyordum. Kurtulma isteği ile direnme isteği arasındaki mücadelede birincisi ağır basıyordu. Küçük burjuva bencilliğini tek bir cesur kararla bastırıp direnme azmini yeniden alevdiremiyordum. Gerçekten de bu tip güçlüklerden ancak cesur, gözü kara ve ölüm pahasına bağlı kalacağımız büyük bir kararla çıkılabilir. Kaldığımız zindanı yeniden kurtarmak, insiyatifi elé almak, düşmanı durdurmak ancak tek ve büyük bir kararla mümkün olabilir: **ÖLÜM PAHASINA YENİDEN DİRENMEK!** Sürekli gerileyen veya direne direne çözülmeye 'alışan' birisinin böyle bir karar alıp uygulaması, kendi isteğine ve iradesine bağlı bir şeydir. Komünist sabır ve irade gücü karşısında erimeyecek, dağılıp yok olmayacak hiç bir kuvvet yoktur. Ben o günkü şartlarda bu şekilde bir karar alıp uygulama cesaretini gösteremedim, veya gösteremedim.

Gece uyurken kapı gürültülü bir şekilde açıldı. İçeri «Şiddet Ekibi»nden şişko girdi. Elindeki copla bana birkaç tane vurdu. «Kalk lan eşşoğlueşşek, çabuk kalk» diye bağırdı. Beni apar topar odadan alıp bir başka odaya götürdüler. Gözümü açtıklarında karşımda yüzü gözü kan içinde korkudan ağlayan birisini gördüm. Şişko ağlayan adama beni göstererek «Bak konuşmazsan seni bunun gibi yaparız» dedi. Aşırı zayıflama, elektriğin etkisiyle etin geçici olarak rengini değiştirmesi, çoğunlukla (soğğunun da etkisiyle) morarması, dilin ve ağzın yara olması ve titreme herhalde dış görünüşü acayip ve acınacak veya korkulacak bir biçime sokuyordu. Şişko, «aç lan ağzını!» diye bağırarak ağzımın içini ve dilimi ağlayan tutukluya gösterdikten sonra beni odama gönderdi.

Ertesi sabah «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi önümdeki kağıtları karıştırdıktan sonra, «bak hâlâ yazmamış, yazılması gerekenleri. Aklınca bizden sır saklıyor» dedi. Gözümü açtırarak önüme bir kağıt koydu. Bu, İ. Kaypakkaya yoldaşın el yazması bir şemasıydı. Hatırladığım kadarıyla Türkiye sekiz çalışma bölgesine ayrılıyordu. Bazı bölgelerin karşısına kontr-gerillanın «bölge komiteleri» olarak gösterdiği takma isimler yazılıydı. Şemanın bir başka yerinde ise 7-8 kişiden oluşan bir takma isimler gurubu yer alıyordu. Ve ben bu şemayı ilk defa görüyordum. Ekip şefi, «nasıl?» diye sordu. «bizim herşeyi bildiğimize şimdi daha iyi inanıyor musun? Şu dört bölgeyi görüyor musun, işte onların karşısındaki isimler bölge komitelerinin üyeleridir. Şu ise koordinasyon komitesidir. Buradaki takma isimlerin gerçek karşılığını yaz bakalım,» önümdeki kağıda bilmediğimi yazdım. Bunun üzerine arkamda ayaküstü dikilen şef konuşmasını sürdürdü, «öyleyse iyi dinle, kuru inkar ve yalanın para etmediğini daha iyi anla. Şu Hıdır, sensin; Süleyman, Ali Haydar Yıldızdır» diye başlayarak takma isimleri tek tek açıkladı. En sonunda, «Şu Almanya'lı Kadir kim Kadir?» diye sordu. Bilmediğimi yazdım. Gülerek, «biliyorsun çok iyi biliyorsun. Sen söylemesen bile biz bunu yine tespit edeceğiz» dedi. Şef Yardımcısı, «beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeni yaz. Sır saklıyorum diye kendi kendini aldatma. Daha sonra gelip yoklayacağız. Bizi oyalamayı, atlatmayı da bırak bir yana.»

Ele geçen belgelerin düşman tarafından, direnen tutukluları çözmek için bir psikolojik baskı aracı olarak kullanıldığı bir gerçektir. Düşman, ele geçirdiği gizli belgeleri ve malzemeleri direnen sanığa göstererek, «senin direnmen, konuşmaman neye yarar be hey aptal! bak işte belgeler konuşuyor, onlar sizin gizli dünyanızı açıklıyor, sen ise boşu boşuna dayak yiyor, eziliyorsun. Sadece diğer hücrelerdeki arkadaşların konuşmuyor; bak işte belgelerde konuşuyor. Bırak aptallığı da ifade ver»

diye tutukluyu moralman yıkmaya, onu unuttu kariligi na uğratmaya yıkmaya önem verirler. Bu durumla karilaşan bazı tecrübesiz tutuklular, «artık gelececek birşeyim kalmadı, polis herşeyi açığa çıkarmış bu noktadan sonra direnmek boşunadır» diye düşünerek çözülürler. Bu meselede tüm kadroları ve sempatzanları uyarmak, böyle bir tutumun vahimetiğini onlara açıklamak şarttır.

«Psikolojik Ekip»in gitmesinden sonra beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeyi yeniden (bazı önemli noktalara değinmeden) yazmaya başladım. Koordinasyon komitesi olarak gösterilen komiteyle Tunceli komitesinin dışındaki diğer komitelerden haberim olmadığını belirttim. Yazdığım ifadeyi erler bir yandan alıp «Psikolojik Ekip»e götürüyorlardı. Tahminen 5-6 saat sonra henüz daha ifadenin yazılması bitmeden «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi, «Tunceli polis karakolunu, köprü jandarma karakolunu, üsteğmen Fehmi Altan Bilek'in evini Buhundu karakol çavuşunun ve Mazgirt müfettişinin evini, Karakoçan jandarma karakolu çavuşunun evini, kimler bombaladı? Yine Karakoçan Kaymakamının evini kimler yaktı? Bunları hiç yazmamışsın. Böyle ifade olur mu hiç? TKP(M-L) nin Tunceli komitesi sorumlusu olarak tüm bu patlamaları planladığın halde, nasıl olurda bunlardan hiç bahsetmezsin. Karakollara saldırıyorsunuz, askeri görevlilere saldırıyorsunuz. Hangi devlet bu tip çılgınlıklara müsamaha edebilir!» diye bağırdı. Şef Yardımcısı. «Bombalamaların faillerini yazacaksın. Bir er ölmüş, bir ana kuzusu, bunun faili meçhul kalamaz. Sen, bu bombalamalarda kimlerin yer aldığını çok iyi biliyorsun. Çünkü eylemlere katılan adamları bizzat seçip görevlendiren sensin.»

Düşman tespit ettiği faillerin doğru tespit edilip, edilmediğini anlamak için her olaydaki isimleri açıklamıyor, dikte ettirme metodunu uygulamıyor, benden her olay için isim almaya çalışıyordu. Ekibin gitmesinden bir müddet sonra içeri bir asker girdi; «komutan yazdı-

ğın yazıyı veya vereceğin cevabı istiyor» dedi. Önümdeki kağıda, «sözkonusu olayların faillerini bilmiyorum» diye bir cümle yazıp verdim, götürdü. Biraz sonra içeri giren erler sünger gözlüğü takarak beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Odaya girer girmez gözümü açtılar. Karşımba şişko duruyordu, yüzüme tükürerek, «senden biz ne zaman kurtulacağız lan?» diye bağırdı. Karagözlüklü erlere, «soyun bu hayvanatı!» diye emir verdi. Falaka boyunduruğunu takarak ilk önce 10-15 dakikalık bir falakadan sonra ayağa kaldırdılar. Sonra çıplak vaziyetteyken erlerle birlikte, bazen ayakta, bazen de yerde vücudumun her yanını coplarla dövdüler. Daha sonra yine çıplak vaziyette bir sandalyaya oturarak elimi kolumu bağlamadan (el-ayak-penisten) elektrik verdiler. Kuvvetli kasılmalarda bir kaç kere sandalyeyle birlikte devrildim. En sonunda ise gözlerimi bağlayarak beni üç gözlü bir tuvalete götürdüler. Burada erler soğuk suyla iyice ıslattıktan sonra pijamamı giydirip odama getirdiler ve malum köşeye ayaküstü diktiler. Burada titremeye başladım. Bir iki saat sonra tekrar elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Karagözlüklü, «Kalbini ve ciğerini çatlatacağım hayvan oğlu hayvan» diye bağırdı. El ve ayak parmağımdan beş-on dakikalık bir işkenceden sonra tekrar getirip köşeye diktiler. Gözlerim kararıyordu. Zangır zangır titriyordum. Susuzluk ve halsizlik iliğime işlemiştii. Çok uzun bir süre sonra yatmama izin verdiler.

Sabahleyin Binici'nin copuyla uyandıgımda kalkamıyordum. Her tarafım ağrı ye sızılar içindeydi. Eski cop darbelerimin üzerine men yeni copların acısı ciğerime işliyordu. Binici'yle Sürücü kol ve bacaklarımdan çekerek aşağı indirdiler. Oradan da güç-bela onlarında «yardımıyla» sandalyeye oturdum. Daha sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi masanın üzerindeki kağıtları karıştırdıktan sonra, «hiç birşey yazmamışsın boşu boşuna burda kalma süreni uzatıyorsun. Neden yazmamışsın sebebini yaz bakayım.» Önümdeki kağıda: «Olayların

faillerini bilmiyorum» diye yazdım. Bunun üzerine Şef yardımcısı: «Çok açık ve utanmazca yalan söylüyorsun. Köy gençlerini mağaralarda toplayıp eline bomba vererek sağa-sola gönderen, hatta gidiş geliş yollarını bile çizen, masum halk çocuklarının başını yakan sen değil misin? Bizi aldatacağını mı sanıyorsun?» diye bağırdı. Ekip şefi erlere: «Evladım benim masanın üzerindeki bükülü vaziyetteki kartonu al getir» diye emir verdi. Getirilen kartonu açan şef: «Şimdi sana bazı hatırlatmalar yapacağım. Bombalamalarda kimlerin yer aldığını daha iyi hatırlayacaksın. Başından bu kadar olay geçtiği için hatırlamayabilirsin. Bu gibi durumlarda hatırlatmanın yararı vardır. Şimdi gelelim hatırlatmalara. Tunceli polis karakolunu bombalayanların adlarını okuyorum, Hayrettin Arslan...» diye 4-5 isim sıraladı. Bundan sonra iki bombalamada yer aldığı iddia ettiği kişilerin adlarını da okudu bu bombalamalarda Hayrettin Arslan diye birisi yer almıyordu ve ayrıca sayılan isimlerden bazılarının bombalamalarla ilişkisi yoktu. Bu isimleri işkence altında yoldaşlardan birisi sıralamıştı. Ekip Şefi: «Üç bombalamanın faillerini sana hatırlattım ve işte isimlerini yeniden hatırlaman için şuraya yazıyorum. Diğer dört bombalama olayının faillerini bundan sonra kolayca hatırlayacaksın, sana bir saat mühlet veriyoruz. Enine boyuna etraflıca düşün. Bunları yazarsan yedinci ve sekizinci noktaya geçeriz, onu da bitirip dokuzuncu ve onuncu noktaları hallederiz ve böylece cezaevi yolu açılmış olur» dedi.

Ekibin gitmesinden sonra ilah ve bir bardak da su getirdiler. Bu son konuşmalardan kontr-gerilla'nın Tuncelin'deki dört bombalamanın faillerini tespit edemediğini sapı samanla karıştırdığını öğrendim. Ve kesin olarak faillerini tespit edemedikleri bombalamalarda onlara zerre kadar bilgi vermemeye karar verdim. Biraz sonra daktilocular geldiler. İfadenin daktiloya geçmesine kaldıkları yerden devam ettiler. Daha sonra daktilocular da gitti ve onların gitmesi ile birlikte «Psikolojik

Ekip» içeri girdi. Ekip Şefi, «yedinci ve sekizinci noktaları da kaleme alki buradan çıkışın hızlansın. Bombalamalara ilişkin olarak vereceğin ifadeyi komutanlarımız özellikle tetkik edeceklerdir. Onun için dikkatini çekeirim. Ne kendini ne de bizleri güç duruma düşürme» dedi. Şef yardımcısı, «arkadaşlarımızın (Şiddet Ekibi'ni kast ediyor) kulağı zaten kıştıdır. Komutanlarımızın herhangi bir memnuniyetsizliğini duydukları anda onları hiçbir kuvvet zaptedemez. Ve böyle bir durum hayatına bile mal olabilir. Buradan kurtulma imkanın var iken sakın böyle bir vahim sonuca kendi ellerinle yol açma. Ekibin gitmesinden sonra erler yeniden ağrı kesici, uyuşturucu haplarla bir bardak su getirdiler. Oturup ifadeyi yazmaya başladım. Kontr-Gerillanın faillerini tespit edemediği bombalamaların (4 tane) faillerini bilmediğimi belirterek kabul etmedim. Tunceli Lisesinden teksir makinası almadığımızı, bu iddianın kayıksız olduğunu belirttim. Fakat «Psikolojik Ekip»in kabul etmediği üç bombalamanın faillerini kabul ettim. Biraz önce de belirttiğim gibi bombalama eyleminde gösterilen bazı kişilerin bu olaylarla hiç bir ilgisi yoktu. Bunu Kontr-Gerilla'da biliyordu. Bir karakola bir bombayı bir veya iki kişinin atabileceğini, bir bombalama eylemine 5 kişinin katılmasının anormal olduğunu biliyordu. Ama Kontr-Gerilla daha çok kişinin ağır cezalara çarptırılması için tutuklulara daha çok kişiyi suçlaması için işkence yapıyorlardı. Mesela elektrik işkencesi altındaki bir tutukluya, «söyle lan daha başka kimler vardı?» diye sorunca, işkenceye dayanamayan tutuklu olayla hiç bir ilgisi olmayan diğer arkadaşlarını da suçlamak zorunda kalıyordu. Hatta (suçsuz olduğunu bildikleri halde) suçlanan kişiye de gidip şöyle diyorlardı, «bak arkadaşın, A olayında seninde olduğunu söyledi. İnanmazsan getirelim yüzüne karşı söylesin». Bunu yapmakla suçlanan kişiyi (eğer direniyorsa) arkadaşına karşı kışkırtıyor ve onun da «kendisine oyun oynayan, suçları kendi üzerine yıkan arkadaşı ve diğerleri hakkında

bilgi vermesini sağlamaya çalışıyorlardı. Buna Kontr-Gerillanın 'tutukluları, birbirine düşürerek, birbirine karşı kıskırtarak çözüme' taktiği diyebiliriz.

Ertesi sabah yazdığım ifadeleri okuyan «Psikolojik Ekip» yeniden geldi. Ekip Şefi, «dört bombalamanın faillerini kabul edeceksin. Bu haliyle yazdığım ifadeyi komutanlarımıza götüremeyiz. Ayrıca TKP(M-L)'nin kurulmasından sonra Siverek'te giriştiğiniz iki bombalama olayının da faillerini istiyoruz. Bu durumda senin altı bombalama olayının faillerini yazman gerekiyor. Aksi takdirde buradan kurtulamazsın. Hiçbir komutanın bilgileri vermeden senin bu sorgulama merkezinden, cezaevine gitmene müsaade etmez. Altı patlamanın faillerini yazman için sana iki saat mühlet tanıyoruz. Bu süre sonunda faillerin isim isim yazılmış olması gerekir» dedikten sonra gittiler.

Yazıp yazmamayı etraflıca düşündüm. Yazarsam Kontr-Gerillaya yeni bilgiler vermiş olacaktım. Çözülmenin başlangıcından bu yana işlediğim hataların altında eziliyordum. Ağır bir can sıkıntısı ve acının pençesinde kahroluyordum. Kontr-Gerilla'ya önemli noktalara ilişkin yeni bilgiler (onun bilmediği bilgileri vermiştim) Bu altı bombalamanın faillerini yazmış olsam bazı arkadaşların ağır cezalara çarptırılmasına, bazılarının da aranmasına veya tutuklanmasına sebep olacaktım. Bundan daha önemlisi böyle bir tutum içine girdiğim takdirde halka ve partiye karşı işlediğim hata ve suçları daha ağırlaştırmış olacaktım. Ve bunun altından kalkma benim için çok daha çetin olacaktı. Tüm bu sebeplerden dolayı bu altı bombalama olayında kesinlikle direnmeye karar verdim. Bu olaylardan zaten bir tanesi (Mazgirt köprü jandarma karakolunun bombalanması ve bir erin ölümü) hayalimdi. Fakat jandarmanın kalp sektesinden ölmesini bizim sırtımıza yıkmak istiyor ve bunu ifadeyle bir bombalama şekline sokuyorlardı.

Sürenin dolmasıyla birlikte «Psikolojik Ekip» geldi. Şef yardımcısı, «yazdın mı ifadeni?» diyerek masa-

nın üzerindeki kağıtları aldı, «yazmamışsın, yani sizin sözünüzü dinlemem diyorsun. Ama sen zararlı çıkarsın» dedi. Ekip şefi, «Bizimle kumar oynamaya kalkışma. Biz oyalamaya çalışanlar, komutanlarımızın karşısında güç duruma düşürenler pişman olmuşlardır» dedi. Şef yardımcısı, «Burasının Kontr-Gerilla sorgulama merkezi olduğunu unutma. Bu merkezin büyük yetkilere sahip olduğunu, tutukluların hayatı üzerinde bile karar verme yetkisiyle faaliyet yürüttüğünü unutma!» diye bağırdı. Ekip şefi, «Sana bir saat mühlet tanıyoruz, iyi düşün, cezaevine gitmen sözkonusuyken kaderini değiştirme. Kör bir inat uğruna gençliğinden olma, aklının sesini dinle» diye tehdit etti. Ve birlikte odayı terk ettiler.

«Psikolojik Ekip» şefi şimdiye kadar bu kadar sert bir ifadeyle ölüm tehdidinde bulunmamıştı. Sorgulamanın sonlarına doğru böyle bir tutum içine girmekle, şimdiye kadar kendisinin kullanmakta sakınca gördüğü bir tehdit silahını da kullanmış oluyordu. O herhalde, olur olmaz bir şekilde bu silahı kullanmayan «ciddi ve ağırbaşlı» bir sorgulama uzmanının birden bu silahı kullanmasının tutuklu üzerinde korkutucu, caydırıcı bir etki yapacağını düşünüyordu... Bir saatlik sürenin dolmasıyla Ekip yeniden geldi. Masanın yanına yaklaşan Ekip şefi, «Bak, yine yazmamış» diye söylendi. Şef yardımcısı, «Bence fazla ısrar etmeye gerek yok. Biz yapabileceğimizi yaptık. Günah bizden gitti, aradan çekilsek iyi olur. Çünkü bu tutumuyla her türlü iyi niyetliliğimizi, kurtarma girişimlerimizi boşa çıkarıyor» dedi. Ekip Şefi, «Biz iyiliğimizi sonuna kadar kullanıp bir imkan daha tanıyalım kendisine. Sana yarım saatlik bir mühlet daha veriyoruz. Bu son fırsatı kaçıрма. Yarım saat sonra eri göndereceğim, cevabını onunla gönder» dedi.

Yarım saat sonra gelen ere, üzerinde, «sözkonusu bombalamalarla ilişkim yoktur» yazılı bir pusula verdim. Pusuladan biraz sonra erler gözümü bağlayarak beni tuvaletin olduğu kesime götürdüler (burası üç veya iki kabini olan orta büyüklükte bir tuvalet odasıydı). Şiddet

Ekibi, olduğu gibi karşımdaydı. şişko, «soyun bunu» diye bağırdı. Erler cırılçıplak soydular. Ellerimi arkadan bağlayıp bir köşeye diktiler. Hemen arkasından başımdan ayağıma kadar kovalarla soğuk su çarpmaya başladılar. şişko'nun bir elinde cop, diğer elinde de tabanca vardı. şiddet Ekibi, dört-beş metre őtede toplanmış, kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Bu arada Sarı yanıma yaklaşarak, «Bırak bu kör inatçılığı da konuş, hayatına acı. Cezaevine gideceğin sırada pisi pisine geberme. Daha gensin, yaşamak istemiyor musun? Fazla vakit kaybetmeden olumlu kararını bildir» diye caydırma telkinlerinde bulunmaya başladı. Tam bu sırada şişko ve şiddet Ekibi'nin diğer elemanları gelerek karşıma dikildiler. şişko. «Gözlerini bağlayın!» diye emir verdi. Yanımda duranlardan birisi, «Son sözünü sormaya gerek var mı?» diye mırıldandı. Söze Sarı karıştı. «Yüzbaşım, bana biraz mőhlet vermenizi rica ediyorum. Tutuklunun dőřünmeye, benim de kendisiyle konuşmaya ihtiyaım vardır» dedi. Bunun üzerine şişko, «Size on dakika mőhlet veriyorum. Hadi biz gidelim» diyerek, diğerleriyle birlikte dışarıya ıktılar. Sarı: «Aman sakın zaman kaybetme. Bu adamlar bugün kesin kararlıdırlar. Konuşacağını söyle de bu belayı atlat. Konuşacaksın, değil mi? Konuşacak mısın?» diye ısrarla sormaya başladı. Başımla «hayır» işareti yaptım. «Hay aksi şeytan! Ne bu inatçılık be! Őlümüne mi susadın? Bana bak, eğer bu olayı anlatırsan, cezaevi yolun, kurtuluş yolun gözüküyor. Kumar oynama! Bu dőpedüz intihardır bu! Konuşacak mısın? Hadi söyle bana, konuşacak mısın?» Sarı, «adam kurtarma» heyecanıyla ısrarlarına devam etti. Ve peş peşe sıraladığı sorularına «hayır» cevabını aldı. En sonunda telaşlı bir şekilde, «Allah belanı versin! Geliyorlar oğlum, geliyorlar! Yine seni kurtarmaya çalışacağım. Kendilerinden dőřünmen için geniş bir mőhlet isteyeceğim.» Tam bu sırada şişko'nun sesi duyuldu, «tamam mı komutan? Sonuç nedir? Sonucu bildir!» Sarı, zor durumda kalan bir insanın psikolojisiyle, «yüzbaşım, siz-

den tutuklunun düşünmesi için geniş bir mühlet istiyorum» dedi. Şişko, «hayır olmaz komutan, olmaz» diye bağırdı. Sarı, «yüzbaşım, tutuklu şu anda hastadır. Üzerine su döküldüğü için de titremektedir ve durumun vahametini düşünememektedir. Sizden rica ediyorum, lütfen durumu anlayın ve bir fırsat daha tanıyın» diye yalvardı(!). Bunun üzerine «Şiddet Ekibi» arasında kısa bir fısıldaşma oldu. Beş-on dakika sonra Şişko, «peki, mühlet tanıyorum. Eğer bizi oyalarsan, bunun sorumlusu sen olursun komutan!» diye, Sarı'yı da tehdit etti. Daha sonra ellerimi açtılar. Pijamamı giydim ve odama götürüldüm. Sarı, 'iyi düşünmem' için beş-on dakika 'nasihatta' bulunduktan sonra gitti. Hemen arkasından yemek, bir bardak su ve ilaç verdiler.

12 Mart faşist diktatörlüğünde tutukluları ölümle tehdit ederek çözme taktiğine Kontr-Gerilla sık sık başvurmuştur. Tutukluyu pencerenin önüne veya balkona götürerek, «seni buradan atacağız ve intihar ettiğini açıklayacağız» diye tehdit ediyorlardı. Tutuklunun şakağına, alınına veya kalbine tabanca dayayarak, namluyu ağzına sokarak, psikolojik baskıyla, korkutarak çözmeye çalışıyor, teslimiyete zorluyorlardı. Tavandan ilmikle kendir sarkıtarak, sehpa koyarak, asma ile tehdit ediyorlardı. Hatta bazı tutukluları ayaklarına ip bağlayarak, boğma tehdidi ile denize sarkıtıyor, suya sokup çıkartıyorlardı. O dönemin tutuklularının sorgularından buna sayısız örnek verilebilir, mesela.

«El ve ayaklarıma, cinsel organlarıma elektrik akımı uyguladılar, kursuna dizme blöfü ile ateş ettiler» (E. Karakol).

«... Seni Hasan dağına götürüp alınına namluyu dayadık mı, bülbül gibi ötersin dedi.» (N. Ülkü).

«... Bu arada, beni öldüreceklerini ve intihar etti diye pencereden atacaklarını söylediler» (J' Zaim).

Bir müddet sonra Sarı yeniden geldi. Öldürme tehdidini koz olarak kullanmak suretiyle, beni, «altı bombalamanın faillerini vermeye» «ikna» etmek için çalıştı.

«İnsan hayatının ve gençliğinin paha biçilmez» değerinden, cezaevine gittiğimde, bu inatçılığın ne kadar boş olduğunu anlayacağımdan, «komutanların toplantı halinde olduğundan» sözetti. Defalarca, «anlaştık mı? Tamam mı?» diye sordu, hepsine de olumsuz cevap alınca, çekip gitti.

Sarı'nın gitmesinden sonra «Psikolojik Ekip» geldi. Ekip Şefi, hiç «altı bombalama olayının faillerinin» sözünü etmeden, «İstanbul'da bir doktorun evine baskın yapılmıştır. Ve ayrıca, bundan daha önemlisi, orta yerde Kürecik muhtarı Mordeniz'in öldürülmesi olayı vardır. Bunlar ifadede yer almıyor. Bunları yazmanı istiyoruz» dedi. (Psikolojik Ekib'in bu şekilde konuşması. Şiddet Ekibi'nin öldürme tehdidinden ve dolayısıyla altı bombalama olayının faillerini istemekten vazgeçtiğini gösteriyordu) Bu, benim için başarıydı. Ve çözülmenin başlangıcından bu yana, Kontr-Gerilla'nın ilk ciddi gerileyişiydi. Bu fırsatı değerlendirerek, direnme azmini, başlangıçtaki direnme ruhunu canlandırarak, yeniden ifade vermeme tavrını sürdüremedim). İstanbul'da bir doktorun evinin basılması diye bir olay yoktu. «Psikolojik Ekip», isim karışıklığından dolayı bunu ileri sürüyordu. Ekip Şefi az sonra bu olaya bizden iki kişinin karıştığını söyledi ve bu kişilerin adlarını belirtti. Fakat muhtar olayıyla ilgili hiç bir şeye değinmeden, «bu iki olayı ifade geçirmek istiyorum» dedikten sonra, odayı terk ettiler.

Onların gitmesinden sonra içimdeki gerici ses, «bazı bombalamaların faillerini daha yeni inkar ettin ve adamlar daha fazla ısrar etmeden sustular. Şimdi bunları da inkar etmeye devam edersen, arkasından fiili işkence gelir. Otur yaz ve kurtulmaya bak. Bir doktorun evinin basılması diye bir olay olmadığına göre, bunu kabul etmenin ne zararı var. Mahkemede onları güç duruma düşürürsün» diye telkine başladı. Önümdeki kağıda olayı yazdım. Aynı bir kağıda da muhtar olayından habirim olmadığını yazıp erle gönderdim. Biraz sonra gözü-

mü bağladılar. «Psikolojik Ekip» içeri girdi. Ekip şefi, «Yeter artık be yeter!» diye bağırdı. «İki aya yaklaşıyor. 50 gün oldu sorgulaman. Sabır törpüsü müsün be! Boşu boşuna diretiyorsun! Dinle bak, sana ne okuyacağım. Ne kadar aptalca hareket ettiğini anlayacaksın.» diyerek, hırslı bir şekilde «K» nın ifadesini okumaya başladı. İfadeye ayrıntılı bir şekilde muhtar olayı anlatılıyordu. Bazı isimler sıralanıyordu. Bunların doğru olup olmadığı belli değildi. İfadenin okunmasından sonra Ekip Şefi «Şimdi ne diyorsun? Diğer ifadeleri de okuyayım mı? Eğer bu okuduğun ifadelere inanmıyorsan, «K»yı buraya getireyim. O sana sözlü olarak anlatsın» dedi. Bir müddet sonra odayı terk ettiler. Sanırım o günün akşamı muhtarla ilgili ifadeyi de yazdım. Fakat ertesi gün sabahdan akşama kadar muhtar olayı üzerine gidip geldiler. Ve yazdığım ifadeyi üç defa değiştirdiler.

Muhtar olayının ifade haline getirilmesinden sonra, 9. ve 10. noktaları, yani devrimci örgütler ve Doğu hakkında bilgi vermemi istediler. Bu konuda dergilerde çıkan, forum ve geniş kitle toplantılarında söylenen, polisin bildiği şeyleri yazdım. Bu konuda ne ben direndim, ne de onlar üstelediler. Bu arada ifadeleri daktiloya geçiriyorlardı. Son dört-beş gün içinde hiç fiili işkenceye başvurmadılar ve yemek ihtiyacını normal bir şekilde karşıladılar.

İşkencesiz geçen bu süre içerisinde, evlerde ele geçen yazılı ve maddi deliller konusunda, bunları tek tek göstererek görüşlerimi sordular. Güçlkle konuştuğum için bunlara yazılı olarak cevap veriyordum. Bazı deliller konusunda «K» çok geniş açıklama yaptığı için, her birisinin üzerinde açıklama yapmam için pek ısrar etmediler ve üstün körü bir şekilde geçtiler. Bunda benim gösterilen yazılı delillerin çoğuna «bilmiyorum» şeklinde cevap vermemin de rolü oldu.

Sorgulama artık sona ermişti. Tespit ettikleri on noktanın her birisi için iki-üç veya daha fazla sayfa ifade vermiştim. Seyrek bir şekilde yazılan el yazması ifa-

dem 54-55 sayfayı, daktiloyla 35-40 sayfayı tutuyordu.

Kanlı ve sidikli picamamı çıkarıp elbiselerimi giymemi söyledikleri zaman sorgulamanın bittiğini ve cezaevine gönderileceğimi anladım. Elbiselerimi giydikten bir müddet sonra gözlerimi bağladılar. Ve aynı anda içeri kalabalık bir grup girdi. «Psikolojik Ekip» şefi yüksek sesle, «Hadi bakalım gözün aydın, gidiyorsun. Bu macera da burada biter. Sınıf düşmanlarına (bunu alaylı söylemişti) bir hayli tecrübe kazandırdın. Ama buna rağmen üzülüyorum. Türk ordusuna, bu halkın bağrından çıkan orduya karşı direndin. Ne için, kimin için? Savaş zamanında düşmanın eline geçip de onlara karşı dirensedydin, halkına, vatanına hizmet etmiş olurdun. 55 gün boşboşuna bizi uğraştırıp durdun. Bir ton dayak yedin, sonu ne oldu? Bir hiç, sadece bir hiç... Konuşmasaydın, söylediklerimizi kabul etmeseydin ne olacaktı? Türk devleti yıkılacak mıydı sanki? Sana söylüyorum, hiç bir zaman unutma. Her şeyin bir sınırı vardır. Bir ay konuşmazsın, iki ay, üç ay konuşmazsın. Ama bu ilelebet sürmez. Devlet en sonunda ya konuşurur, ya da azraile teslim eder.» diye konuştu. Diğerlerinin de söze karışmasıyla «telkin» veya «ikna» toplantıları uzadı. Toplantının sonunda görevliler içeri girerek, gözlerim bağlı olduğu için beni kolumdan tutup dışarı çıkardılar. Ve bir cipe bindirerek Harbiye hücrelerine getirdiler. Beni koydukları hücre, diğerleri gibi 2-2.5 metre uzunluğunda, 1.5 metre genişliğinde penceresiz bir hücreydi. Hücrenin tavanında çok küçük bir ızgara vardı. Hücrenin üzerindeki silahlı devriye asker, gece-gündüz ızgaradan hücrenin içini gözetliyordu. Ve hücreye hava da bu ızgaradan giriyordu. Bu hücrelere konulanlar her an Kontr-Gerilla'nın işkence odalarına götürülmenin psikolojik baskısı altındaydılar.

Artık yeni bir mücadele dönemi, cezaevindeki ve mahkemedeki mücadele dönemi başlamıştı. Bundan sonraki bölümlerde bu dönemi anlatacağız. Parti mahkemesinin kurulmasını, tüm üye ve sempatizanların yargı-

lanmalarını, cezaları, eğitim ve spor faaliyetlerini, askeri cezaevi idaresine ve içerdeki teslimiyetçi unsurlara karşı tavır ve bunlardan daha önemlisi mahkemede izlenen mücadele çizgisini, tüm bunların olumlu ve olumsuz yanlarını anlatacağız.

KISA BİR DEĞERLENDİRME

54 veya 55 günlük sorgulamadaki tavrımın, davranış çizgimin olumlu ve olumsuz, devrimci ve teslimiyetçi olmak üzere iki yönü vardır. Birinci yön, 40 günlük direnmedir. Devrime ve halka aittir. İkinci yön, çözümlenme, psikolojik ve fiili işkenceye boyun eğmedir, tabii bu anlamda teslimiyettir. Bu, düşmana aittir. Birisi halka ve devrime, diğeri ise düşmana hizmet etti.

Sorgulamadaki tavır ve davranış hattı bir bütün olarak olumsuzdur. Çünkü *birinci olarak*, sorgulamadaki tavır ve davranış çizgisinin direnme yönü, içinde ciddi zaaf lar taşıyordu. Düşmanın devrime ve komünizme karşı ideolojik saldırılarına cevap vermeyen bir direnmeydi. *İlk başlarda*, işkence altında ağlama, bağırma, bazen konuşacağım deyip sonradan konuşmama şeklinde düşmanı aldatma gibi zaaf ları içinde taşıyan bir direnmeydi. *İkinci olarak*, sorgulamadaki tavır ve davranış çizgisinin diğ er yönü zaten çözümlenme, psikolojik ve fiili işkenceye boyun eğme ve düşmanın söylediklerinin b üyük çoğunluğunu kabul etmeydi, ki bunun genel anlamda devrimci bir tutum olduğunu söyleyebiliriz. Bütünden dolayı sorgulamada düşmana karşı takınılan tavır ve davranış veya tutum, esas olarak olumsuzdu.

Bizler, sadece olumlu örnekleri değil, olumsuz örnekleri de kadrolarımıza ve halkımıza tanıtmalıyız. Sadece olumlu değil, olumsuz örnekler de öğretici, yol göstericidir. Sadece iyiyi değil, kötüyü de öğrenmeliyiz.

İŞKENCE TEZGAHLARINDA TOPLU DİRENME BİÇİMLERİ ÜZERİNE

Düşmanın ağır baskısı ve işkencesi altında toplu direnmeleri örgütlemek ve uygulamak güç bir iştir. Bir bina içinde ayrı ayrı hücrelere kapatılan, sıkı göz hapsinde bulundurulmuş tutukluların aynı anda veya birlikte aynı direniş biçimini uygulamaları titizlik, gizlilik, cüret ve cesaret ister. Özellikle şu anlayışı çok iyi kavramalıyız. Sınıflar maddi ve manevi varlıklarıyla var oldukları müddetçe, sınıf mücadelesi her yerde sürer. Sınıf mücadelesi, işkence tezgahlarında yoğunlaşmış, çetin ve şiddetli şekliyle sürer.

Birincisi, açlık grevidir. Bu, işkence tezgahlarında en etkili bir direnme veya mücadele biçimidir. Bu silaha ne zaman başvurmamız gerektiğini iyi tayin etmemiz veya bilmemiz gerekir. Bu silaha toplu olarak başvurduğumuz takdirde düşmanı geriletebileceğimiz ihtimalinin güçlü olduğu önemli meselelerde başvurmalı; düşmanın gerileme ihtimalinin zayıf, çok kişiyi açlık grevinde gözden çıkarma ihtimalinin güçlü olduğu durumlarda veya meselelerde ise başvurmamalıyız. Açlık grevinde, ileri süreceğimiz talepler, o günkü şartlarda düşman tarafından yerine getirilebilecek talepler olmalıdır. Mesele, sıkışan düşmanın işkence ile bilgi elde etmesi, o günkü şartlarda onun en vazgeçilmez, hayati meselelerinden biri haline gelmişse, bizim, işkencenin kaldırılması talebiyle açlık grevine gitmemiz mücadeleyi ve karşıımızdaki düşmanın direnişini çok çetin bir karaktere sokar ve bizim başarısızlığımızı getirebilir. Ama bu gibi şartlarda, işkencenin tırmandırılarak ölümlere yolaçması halinde, kadın ve erkek tutuklulara tecavüzlerin yaygın bir şekilde uygulanması halinde, yemek, su ve ilaç gibi zaruri ihtiyaç maddelerinin kısıtlanarak, vücudun fizikman çökertilmesi politikasının uygulandığı hallerde vs., açlık grevine başvurup, ölümlere yolaçan ağır işkencelerin durdurulmasını, tecavüzlere son verilmesini,

normal zaruri ihtiyaçların karşılanmasını vs. isteyebiliriz.

Açlık grevinin başarısızlıkla sonuçlanmamasına büyük önem vermeliyiz. Başarısızlıkla sonuçlanan bir direniş, hem tutuklunun morali üzerinde olumsuz bir etkide bulunur, hem de düşmanın baskı, sindirme ve işkencesinin ağırlaşmasına yolaçabilir. Bunun içindir ki, düşman, direnişi kırmak için tehditlerden dayak atmalara, yalan ve entrikalardan vaad ve ikramlara kadar çeşitli bastırma yollarına başvurur. Direnişten önce durum değerlendirmesi yaparken, bunları hesaba katmalıyız.

Açlık grevinden önce, grevin herkese haber verilmesi ve mümkünse, hücrelerdeki tutukluların görüşlerinin alınması, son derece önemlidir. Bunun için çeşitli yollara başvurulmalıdır. Yanyana olan hücrelerde duvarlara hafif tıkırtılarla vurarak, mors usulüyle haberleşebiliriz. Ancak bunun basit kuralını önceden bilmek gerekir. Yine önceden (fırsat bulunabilirse) baş kaşıma, öksürme, burun silme gibi işaretlerle (bu işaretlerin her birisine önceden bir anlam vermek şartıyla tabii) konuşulabilir. Kapıları kapalı hücrelerin önünden tuvalete veya herhangi bir yere götürülürken, yine yüksek sesle, hücredekilerin duyabileceği şekilde yanımızdaki görevliye hitap ediyormuşuz gibi (önceden kararlaştırılmış) şifreli sözlerle haberleşilebilir. Mesela, «havlumu unuttum», «komutanla görüşmek istiyorum», «doktor istiyorum, komutana bildir» gibi, oranın şartlarına ve psikolojik havasına uygun cümlelerle hücredekilere mesaj iletilir. Eğer söz, yazı ve işaretlerle haberleşme imkanı yoksa, herhangi bir direnişi orada sözü geçen veya parti sorumlusu durumunda olan birisi hücrelerinde veya hücrelerin koridorunda (tuvalete veya herhangi bir yere giderken) yüksek sesle bağırarak kısa bir açıklama yapar ve direnişi başlatır. Direnişin sona erdirilmesi konusunda, hücrelerdeki tutuklular, direnişi başlatan tutuklunun bizzat hücrelerine getirilerek, «kendilerine dire-

nişin sona erdiğini söylemesi» şartıyla direnişe son ver-
melidirler. Aksi takdirde düşman, yalanla direnişi kır-
maya girişir.

İkincisi, kapıları ve duvarları toplu halde dövme
ve slogan atmadır. Bu, açlık greviden daha sık başvu-
vurulması gereken bir mücadele veya protesto biçimi-
dir. Bu protesto biçimiyle düşman birçok alanda gerileti-
lebilir. Mesela, düşmanın kadın tutuklulara uyguladığı
sarkıntılık ve tecavüz uygulamaları engellenebilir. Bu-
nun için hem hücrelerdeki tutukluların uyanık olması,
hem de tecavüze uğrayan tutuklunun üzerine düşen dev-
rimci görevi yapması gerekir. Tecavüz girişimini, teca-
vüzden önce, «arkadaşlar, sarkıntılık ve tecavüze ma-
ruz kalıyorum». «Kahrolsun ırz düşmanları!» şeklinde
yüksek sesle bağırarak, hücrelere duyurmalıdır. Hücre-
dekiler ise hiç beklemeden duvarları ve özellikle kapı-
ları yumruk ve tekme ile aynı anda, şiddetlice dövme-
lidirler. Döverlerken de, «Kahrolsun faşist namussuz-
lar», «İrz düşmanları kahrolsun», «kahrolsun faşist ah-
laksızlar!» gibi sloganlar haykırmalıdır. İşkence ekip-
lerini sloganlar ve dövmelerle titretmelidirler. Bu onla-
rın arasında çelişki yaratacak ve gerilemelerine yol aç-
acaktır. Tecavüz girişimini tecavüzden önce haber veril-
mezse bile tecavüz veya sarkıntılıktan sonra mutlaka
bildirilmelidir. Bu ciddi devrimci bir görevdir. Ve bunda
utanılacak hiçbir şey yoktur. Hatta sadece sarkıntılık ve
tecavüz girişimlerini bildirmek ve protesto etmekle kal-
mamalı aynı zamanda soyularak işkence görmeyi, ço-
cuk düşürmeyi vs... de haber vermek ve protesto etme-
liyiz. İşkence tezgahlarındaki devrimcilerin mücadelesini
dışardan ve cezaevlerinden desteklemek çok önemlidir.
Cezaevindeki tutuklu ve mahkumlar işkence tezgahla-
rında uzun süre bekletilenlerin cezaevlerine alınmaları
için çeşitli mücadele biçimlerine baş vurulabilir ve vur-
mahlar da.

BAZI TAVSİYELER

Bazı yoldaşlar poliste her konuşanı basit bir ön yargıyla hemen suçlamaya kalkışıyorlar. «O mu? bülbül gibi ötmüş», «onun yaptığı ihanettir», Hareketi sattı bel!» «Kesin saflardan atılmalı ve tecrit edilmeli», «Vay namussuz, herife bak hele kaç sayfa ifade vermiş» vs. Bence bu tip önyargılarla hareket etmek doğru değildir. Yargımızı vermeden önce poliste çözülen kişinin, hangi şartlarda, hangi tip baskı ve işkencelere maruz kaldığını ne şekilde ve ne kadar zamanda çözüldüğünü araştırmalıyız. Hatta o kişinin sınıf kökenini, bilinç ve tecrübe durumunu, polise düşmeden önce sorgulamada nasıl davranılması gerektiğini bilip bilmediğini sorup öğrenmeli ve ondan sonra görüşümüzü açıklamalıyız.

Bana göre sorgulamadan geçenleri esas olarak dört ayrı kategoriye ayırabiliriz: A — Direnenler veya çözülmeyenler, B — Direnerek çözülenler, C — Direnmeden çözülenler, D — Düşmanın safına geçenler. Bunların üzerinde sırayla durursak herbirine karşı nasıl bir tavır takınmamız gerektiğini daha iyi kavramış oluruz.

A — *Direnenler veya çözülmeyenler* : Bunları ikiye ayırabiliriz. Hiçbir şey söylemeyenler, legal faaliyetlerini söyleyip de polisin tesbit ettiği veya etmediği gizli bilgi ve ilişkileri söylemeyenler. Bunlar arasında önemli bir fark yoktur. Yoldaşın direnişi, örnek alınması gereken bir komünistin direnişidir. Bu, düşmanla siyasi ve ideolojik alanda, örgütsel sınırlar alanında değil, dışarıda verilen çetin bir mücadele veya direnme örneğidir. O, örgütsel sınırlarını açıklamayacağını söyleyerek düşmana açıktan meydan okuma gibi büyük bir komünist cesaret örneği vermiştir. Yüzleştirmeler sırasında yüzleştirmeye getirilen tutukluları savunmuş, onlara yapılan işkencelerin hesabını er veya geç sorulacağını söylemiştir. O, düşmana siyasi ve ideolojik planda saldırırken bazı sınırlı legal bilgileri (yani legal faaliyetlere ilişkin bazı bilgileri)

açıklamakta herhangi bir sakınca görmemiştir, ki bu doğru bir tavidir. Bunun yanında legal, bilgileri hiç söylemeyen ama düşmana karşı siyasi, ideolojik ve örgütsel sırlar alanında dişe diş, inatçı ve çetin bir direnme çizgisi izleyenler de hiç şüphesiz ki, komünist bir direnme çizgisi izlemiş olurlar. Bunlar arasında önemli bir fark yoktur.

Partimiz, direnen veya çözülmeyen unsurları, (ister sağ olsun, ister ölmüş olsun) mutlaka halkımıza tanıtmalıdır. İşkence tezgahlarında bunların nasıl bir direnme çizgisi izlediklerini halka açıklamalıdır. Bu, halk ve kardolar arasındaki direnme ruhunu canlı tutmak, onlara somut örneklerle yol gösterme bakımından çok önemlidir.

B — Direnerek çözülenler : Bu ne demektir? Bu, psikolojik ve fiili işkence zoruyla parça parça dirhem dirhem çözülmelidir. Bu çözülmeyi iki sınıflamaya tabi tutabiliriz. 1 — Polis sorduğu, fakat bilmediği örgütsel sırları işkence zoruyla açıklamayanlar, fakat bildiği şeyleride kabul edenler. 2 — Hem polisin sorduğu fakat bilmediği örgütsel sırları işkence zoruyla direnerek parça parça kabul ederler. Ama bilmediği konulardaki sorularına cevap vermezler. Mesela, «söyle ulan karakolu kimler bastı?» sorusuna cevap vermezler ama «kabul et ulan karakolu A.B.C.D. bastı» diktesini kabul ederler. Daha açığı bunlar polise yeni bilgiler vermezler ama, polisin diktelerine boyun eğerler. İkinciler ise işkence zoruyla polise yeni bilgiler verirler ama bu bilgiler sadece polisin sorusunu karşılar. Aynı zamanda polisin diktelerine boyun eğerler. Bunlar içinde ilk başta hiç konuşmayıp da sonradan direnerek çözülenler olabileceği gibi başından itibaren direnerek çözülenler olabilir.

Bunlar parti mahkemesi veya yetkili organlarda mutlaka yargılanmalı, eleştirilmeli ve özeleştirileri alındıktan sonra disiplin gereğince haklarında hüküm verilir.

melidir. Fakat bunu yaparken birincilerle ikinciler arasındaki ayrıma dikkat edilmelidir.

C — *Direnmeden çözülenler* : Bunları da ikiye ayırabiliriz: 1 — Polisin her sorduğu soruya direnmeden cevap verenler. 2 — Polisin sadece sorduğu sorulara cevap vermekle kalmayıp sormadıklarına da cevap verenler. Yani bildikleri herşeyi açıklayanlar. Bunlar isterse ilk başlarda dirensinler ondan sonra polisin her sorduğu soruya işkence görmeden fakat işkence korkusuyla cevap veriyorlarsa tayin edici olan budur. İlk başlarda direnmeleri hiçbir şey ifade etmez.

Parti bunlardan mutlaka hesap sormalı, ve gerekli disiplin ilkelerini uygulamalıdır. Ama bunu yaparken birinciyle ikinci arasındaki farka dikkat etmelidir.

D — *Düşmanın safına geçenler* : Bunlar, sorgulama sırasında düşmanın işbirliği veya ajanlık teklifini kabul edenlerdir.

Parti bunları tesbit eder etmez derhal saflardan atmalı ve halka açıklamalıdır. Genel olarak parti poliste çözülenlere karşı son derece eleştireci ve yargılayıcı olmalıdır. Bu, partinin en hassas meselelerinden birisidir. Bu konuda müsamaha, gecikme, gevşeklik söz konusu olamaz. Sorgulamadan geçen bir parti mensubunun gecikmeden durumunu araştırmayan, hataları varsa onu eleştirmeyen, ondan hesap sormayan bir komünist Partisi düşünebilir miyiz?

Yoldaşlar sorgulamadan geçenler hakkında ön yargılara, kulaktan dolma bilgilere, söylentilere dayanarak kesin görüş açıklamamalıdır. Poliste çözülenlere karşı yapıcı, tedavi edici bir tutumla yaklaşmalı, suçlayıcı, sekter, tecrit edici bir tutumla onların bozulan moralini daha da bozup devrimden soğumasına hatta düşman saflarına itilmesine meydan verilmemelidir. Düşman zaten onun moralini bozmak, umudunu kırmak, inancını yıkmak için elinden geleni yapmıştır. Bizze düşen görev, düşmana yardımcı olmak değil, tam

tersine onun bozmak, kırmak ve yıkmak istediği değerleri güçlendirmektir. Hata işleyenlere hatalarını düzeltmesi için yol göstermek, yardımcı olmaktır. İşlediği ağır hataların altında ezilmeyen, bir sıra neferi gibi, arı gibi çalışarak hatalarını aşan ve aynı hatalara düşmeyen komünistler, genellikle sağlam komünistlerdir. M. Zeki ŞERİT yoldaş 12 Mart faşist diktatörlüğünün işkence tezgahlarında konuştu. Hatta bir yoldaşının yakalanmasına yol açtı. Ama o, bu ağır hatasının altında ezilmedi. Parti mahkemesine dürüstçe hesap verdi, hatalarını örtbas etmeye kalkışmadı ve açık yüreklilikle ortaya koydu. Cezaevinde ve mahkemede en önde mücadele etti. Hatalarını zamanla aştı. Kaçtıktan sonra yakalanıp yeniden sorgulamaya alındığında direndi ve örnek bir ifade verdi. Bu cesur komünistin mücadele hayatı öncelikle çözülen yoldaşlara örnek olmalıdır. Konuşmayan yoldaşlara gelince onlar partimizin ve halkımızın onurunu, cesaretini, sabır ve irade gücünü temsil etmektedirler. Onlar hiçbir zaman kibirliliğe kapılmamalı, başkalarına tepeden bakmamalı, çözülenlere karşı insafsız ve saldırgan olmamalıdır. Onlar işkence altında direnmenin ve konuşmamanın komünistler için vazgeçilmez bir şart olduğunu bilmeli fakat bu yolda yürüyenlerin de uzun süreli sınıf mücadelesi içinde sağlam komünistler haline geldiğini unutmamalıdır. 12 Mart faşist diktatörlüğünün işkence tezgahlarında direnen bazı yoldaşların sonradan zararlı unsurlar haline gelerek saf-ları terkettikleri de görüldü.

İşçi ve en yoksul köylü yığınlarıyla kaynaşan, komite ve hücreler ağını işçilerden oluşturan kadrolarını militan kitle mücadelesi ve silahlı mücadele içinde yetiştirmeyi esas alan, ideolojik, siyasi ve askeri eğitimini aksatmadan yürüten, eleştiri ve özeleştiri mekanizmasını düzenli bir şekilde işleten ve doğru bir politika izleyen komünist partisinin daha çok direnme kahramanları, İBRAHİM'ler, NGUYAN VAN TRAN DINH'ler, KEMAL STEFA'lar. FUÇIK'ler çıkaracağını hiçbir zaman unutmamalıyız.

www.partizanarsiv.net

www.partizanarsiv.net